

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет філології

Кафедра української мови

Оксана ЦИПЕРДЮК

ТЕКСТ
ЯК ОБ'ЄКТ МОВНОГО РЕДАГУВАННЯ

Інструктивно-методичні матеріали
до практичних занять і самостійної роботи

для студентів IV курсу спеціальності
«Філологія (українська мова і література)»
денної форми навчання

Івано-Франківськ

2020

УДК 811. 161.2
ББК 81.2Укр

*Рекомендувала до друку кафедра української мови факультету філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол № 4 від 27 листопада 2020 р.)*

Рецензенти:

Голяннич Марія Іванівна, доктор фіологічних наук, професор кафедри української мови (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника);

Іванишин Наталія Ярославівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

Ципердюк О. Д.

Текст як об'єкт мовного редагування : інструктивно-методичні матеріали до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2020. 150 с.

Інструктивно-методичні матеріали укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра філології, а також вимог кредитно-модульної організації навчального процесу. Містять теми практичних занять, питання для обговорення, літературу, термінний мінімум, питання для самоперевірки, завдання для перевірки на практичному занятті, завдання для самостійної роботи, теми рефератів і повідомлень, довідковий матеріал із культури мови, відомості про методи й засоби діагностики успішності навчання, додатки.

Для студентів IV курсу спеціальності «Філологія (українська мова і література)» денної форми навчання.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	6
Практичне заняття 1. Вступ. Мовне редагування як один із аспектів редагування.....	6
Завдання для самостійної роботи.....	14
Практичне заняття 2. Типи мовних норм. Роль словників у мовному редагуванні текстів.....	17
Завдання для самостійної роботи.....	28
Практичне заняття 3. Текст як об'єкт лінгвістичного аналізу.....	32
Завдання для самостійної роботи.....	41
Практичне заняття 4. Лінгвістичний аналіз і редагування наукових текстів.....	43
Завдання для самостійної роботи.....	49
Практичне заняття 5. Лінгвостилістичний аналіз і редагування текстів офіційно-ділового стилю. Контрольна робота.....	54
Завдання для самостійної роботи.....	63
Практичне заняття 6. Мовностилістичний аналіз і редагування публіцистичних текстів.....	65
Завдання для самостійної роботи.....	75
Практичне заняття 7. Мовностилістичні особливості релігійних (конфесійних) текстів.....	78
Завдання для самостійної роботи.....	92
Практичне заняття 8. Редагування релігійних текстів.....	95
Завдання для самостійної роботи.....	104
Практичне заняття 9. Лінгвостилістичний аналіз і редагування художніх текстів.....	106

Завдання для самостійної роботи.....	115
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	117
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.....	120
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ	121
ДОДАТКИ.....	124
Додаток 1. Довідкова література з питань культури мовлення.....	124
Додаток 2. Коректурні знаки.....	127
Додаток 3. Зразки мовностилістичного аналізу текстів різних стилів.....	135
Аналіз художнього тексту.....	135
Аналіз наукового тексту.....	138
Аналіз публіцистичного тексту.....	142
Аналіз релігійного тексту.....	147

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Текст як об'єкт мовного редагування» відповідно до освітньої програми належить до дисциплін вільного вибору студента. Пропонований навчальний курс пов'язаний із такими дисциплінами: «Сучасна українська мова», «Стилістика і культура української мови», «Лінгвістичний аналіз тексту», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Теорія літератури» тощо. Читається на останньому, четвертому, курсі бакалаврату, коли студенти вже здобули певні знання, уміння й навички в ході вивчення суміжних філологічних дисциплін, зокрема прослухали курс української мови за професійним спрямуванням, основні розділи курсу сучасної української мови та ін.

Дисципліну адресовано насамперед тим студентам, які бажають поглибити свої знання з теорії і практики лінгвістичного аналізу тексту, здобуті в середній і вищій школах, та поглибити теоретичні знання та практичні навички критичного оцінювання та редагування текстів різних стилів: наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, релігійного (конфесійного) та художнього.

Пропонована дисципліна є одним зі складників освітньої програми підготовки філологів, що дозволить у майбутньому випускникам-бакалаврам працювати коректором, редактором. Здобуті компетенції та результати навчання будуть корисними також в інших можливих професійних сферах, які потребують роботи з текстом, уміння його аналізувати, критично оцінювати та редагувати.

Метою викладання навчальної дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування» є поглиблення знань із теорії та практики лінгвістичного аналізу тексту та здобуття практичних навичок редагування текстів різних стилів.

Завдання курсу – навчити лінгвістичного аналізу та критичного оцінювання текстів різних стилів і жанрів; сформувати навички редагування, коригування текстів різних стилів та контролю за дотриманням мовних норм; поглибити вміння користуватися словниками та довідниками, іншою спеціальною літературою; розвивати здатність самостійно вчитися та застосовувати здобуті знання на практиці.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1

ВСТУП. МОВНЕ РЕДАГУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ РЕДАГУВАННЯ

Питання для обговорення

1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування». 2. Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами.
2. Редагування. Об'єкт, предмет, мета й завдання редагування.
3. Галузі та аспекти редагування.
4. Суть та етапи мовного редагування.
5. Поняття помилки. Класифікація помилок за походженням. Типологія мовних помилок.
6. Основні коректорські знаки для виправлення текстових оригіналів.

Увага! Для підготовки 6-го питання рекомендуємо насамперед використати курс лекцій «Основи теорії редагування перекладів» (укладач О. В. Ребрій).

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посібник. 2-ге вид, випр. і допов. Львів : ПАІС, 2009. 431 с.

Карпенко В. О. Основи редакторської майстерності. Теорія, методика, практика : підручник. Київ : Університет «Україна», 2007. 431 с.

Літературна норма і мовна практика: монографія / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Коць Т. А. та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.

Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. Стилїстика ділової мови і редагування документів : навч. посібник. Київ : Університет «Україна», 2004. 282 с.

Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор: порадник з української мови. Київ : Українська книга, 1998. 240 с.

Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с.
URL :

http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/redaguvanni_a.pdf

Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посібник. Львів : ВФ Афіша, 2017. 416с. URL :
https://dut.edu.ua/uploads/1_2142_94365662.pdf

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 236 с.

Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2003. 18 с.

Вичитка; Коректа, або Коректура. *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1: А – Л. С. 179; 525.

Губарець В. В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 176 с.

Завгородня Л. В. Основи літературного редагування та коректури : навч. посібн. Черкаси : Брама – Україна, 2010. 164 с.

Зелінська Н. В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). Київ : УМК ВО, 1989.

Знаки правки; Коректурні знаки. *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. А–Л. С. 394; 525.

Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 576 с.

Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів : практичні заняття : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2003. 544 с.

Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів : ПАІС, 2000. 68 с.

Крайнікова Т. С. Коректура : підручник. Київ : Наша культура і наука 2005. 252 с.

Організація оригіналу; Редагування; Редакційний етап написання твору. *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад.: Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. М – Я. С. 161; 308; 309.

Партико З., Бахрушин В. Статистика помилок в авторських оригіналах. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 7. С. 15–19. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/vkp_2016_7_4.pdf

Партико З. В. Галузеве редагування в засобах масової інформації : навч. посібник. Львів : Афіша, 2007. 104 с.

Партико З. В. Методи творчого редагування. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2011. № 1. С. 114–120.

Партико З. В., Огірко І. В. Редагометрія – міждисциплінарна галузь знань. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2010. № 1. С. 108–110.

Партико З. В. Редагування матеріалів засобів масової інформації : збірник вправ. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. 110 с.

Партико З. В. Редагування: творчість чи ремесло? *Вісник Книжкової палати*. 1999. № 9. С. 12–15.

Різун В. В. Літературне редагування : підручник. Київ : Либідь, 1998. 240 с.

Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник. Третє вид., виправлене. Київ : Наша культура і наука, 2010. 560 с.

Феллер М. Д., Квітко І. С, Шевченко М. Г. Довідник коректора. Харків : Книжкова палата УРСР, 1972. 408 с.

Яворський А. Ю. Мовні помилки в журналістських текстах (на матеріалі одного номера газети «День»). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі України. Філологічні науки. Мовознавство*. 2011. № 1. С. 143–146. URL : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/85/1/Yavorski.pdf>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Авторське редагування, авторський рукопис, авторський оригінал, авторський текстовий оригінал, адаптація повідомлення,

адвербіалізація повідомлення, аналіз (контроль) авторського оригіналу, аспект редагування, видавничий оригінал, вичитка, верифікація повідомлення, галузеве редагування, виправлення (реконструкція) авторського оригіналу, галузь редагування, деполітизація повідомлення, едитологія, естетизація повідомлення, загальне редагування, інтерпретація повідомлення, копірайтер, коректа, коректор, коректура, коректурний знак, літературне редагування, політичне (політичний аспект) редагування, редактор, літературне редагування, локалізація повідомлення, мовне (лінгвістичне) редагування, наукове (науковий аспект) редагування, нормалізація повідомлення, нормативне редагування, орфограма, політизація повідомлення, помилка, правка, редагометрія, редагування, рецензіація повідомлення, пунктограма, творче редагування, технічний аспект (технічне) редагування, теорія редагування, уніфікація (стандартизація) повідомлення, саморедагування, суржик, урізноманітнення повідомлення, художнє (художній аспект) редагування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Сформулюйте й поясніть назву курсу.
2. Що є предметом навчальної дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування»?
3. Які розроблені методичні матеріали покликані допомогти вам засвоїти пропонований курс? Де їх можна знайти?
4. Яка мета викладання навчальної дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування»?
5. Які загальні та спеціальні (фахові) компетентності повинен здобути студент у результаті вивчення дисципліни?
6. Яке спрямування має пропонований курс – теоретичне чи практичне? У чому, на вашу думку, полягає теоретичний, а в чому – практичний аспект вивчення навчальної дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування»?
7. З якими мовознавчими дисциплінами пов'язаний пропонований навчальний курс? У чому полягає цей зв'язок?
8. У яких професійних сферах може реалізувати себе студент після успішного вивчення навчальної дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування»? Поясніть, у чому полягає відмінність між такими професіями, як-от: *редактор, коректор, копірайтер*?
9. Що таке редагування?

10. Які наукові дисципліни вивчають редагування?
11. Назвіть навчальні дисципліни, що є складниками теорії редагування.
12. Що вивчають такі напрямки: загальне редагування, галузеве редагування, нормативне редагування, творче редагування?
13. Що є об'єктом редагування?
14. Сформулюйте предмет і мету редагування?
15. Які основні завдання постають перед редактором?
16. У чому полягає основний парадокс теорії редагування?
17. За якими ознаками класифікують галузі редагування? Які галузі редагування виокремлюють: а) за типом повідомлень, б) за призначенням та читацькою аудиторією повідомлень, в) відповідно до редакторської специфіки підготовки повідомлень?
18. Що таке аспект редагування?
19. Які аспекти редагування зазвичай виокремлюють?
20. На базі яких видів норм здійснюють літературне редагування?
21. Що таке мовне редагування? Чи можна мовне редагування повністю доручити комп'ютерним програмам?
22. З яких процедур складається мовне редагування?
23. Які етапи передбачає мовне редагування?
24. Що таке помилка? Чим розрізняються значущі та незначущі помилки?
25. Які різновиди помилок за походженням виокремлюють? Поясніть суть інформаційних; модальних і фактичних; темпоральних, локальних і ситуативних; семіотичних; тезаурусних; сприйняттєвих; атенційних; копіювальних помилок?
26. Які типи помилок стосуються безпосередньо рівня тексту? Поясніть, що таке макроструктурні, мікроструктурні, психологічні, логічні помилки?
27. Які типи мовних (мовленнєвих) помилок виокремлюють за співвіднесенням їх із рівнями мовної системи?
28. У чому полягає ортографічний аспект мовного редагування? На які основні ортограми звертають увагу під час вичитки українськомовних текстів?
29. У яких текстах і в яких випадках звертають увагу на ортоепічні та акцентуаційні помилки?
30. Назвіть основні розділові знаки. Які пунктограми важливі в ході виправлення мовленнєвих помилок?
31. У чому полягає лексичний аспект мовного редагування? Які труднощі під час редагування становлять слова іншомовного

походження, терміни, синоніми, омоніми, пароніми, багатозначні слова?

32. Що таке суржик і як із ним боротися редакторіві?

33. Наведіть приклади мовних кальок на різних мовних рівнях. Чи треба їх виправляти під час редагування? У яких текстах більша ймовірність наявності мовних кальок: оригінальних чи перекладних?

34. У чому полягають фразеологічні помилки?

35. Які мовленнєві помилки є словотвірними? Наведіть приклади таких помилок і поясніть, чому, на вашу думку, вони виникають і наскільки частотними є.

36. Які морфологічні помилки (у вживанні іменників, прикметників, числівників, займенників, особових форм дієслів, дієприкметників та інших частин мови) є найчастотнішими?

37. Які синтаксичні помилки виправляють під час редагування? Проілюструйте прикладами помилки в керуванні слів, уживанні дієприкметникових і дієприслівникових зворотів, координації підмета та присудка, однорідних членів речення, побудові складних речень.

38. У чому полягають стилістичні помилки?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Знайдіть за допомоги інтернету відповідь на такі запитання:

1. Скільки існує в житті суспільства редагування як соціально необхідний процес опрацювання тексту?

2. Коли виникло редагування як наука? Що таке авторське редагування?

3. Що таке методи редагування? Які є основні методи редагування?

4. Що таке методика редагування? Проілюструйте на прикладах.

Завдання 2. Прочитайте статтю:

- Партико З., Бахрушин В. Статистика помилок в авторських оригіналах. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 7. С. 15–19. URL :

file:///C:/Users/User/Downloads/vkp_2016_7_4.pdf

Підготуйте на її матеріалі відповідь на такі питання:

1. Які помилки, згідно з дослідженням, є найчастотнішими в авторських оригіналах?
2. Лінгвістичні помилки яких типів переважають і чим це зумовлено?
3. Що ви довідалися зі списку використаної літератури, поданої наприкінці статті, про те, хто ще і в яких працях досліджував проблему помилок?

Завдання 3. Запишіть перелік основних ортограм і пунктограм, використовуючи нову редакцію «Українського правопису» (2019 р.).

Завдання 4. Наведіть приклади типових мовних помилок різних рівнів: лексичних, морфологічних, словотвірних, синтаксичних тощо. Для допомоги перегляньте електронні ресурси:

• Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О.В. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL:

<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/redaguvannia.pdf> (с. 9-13)

• Типологія помилок. URL :

<http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%A2%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%BA.pdf?id=a43535fd-38b2-4439-8906-2ccb4771aaf5>

• Норми сучасної української літературної мови : методичний посібник / укладачі : Назаревич Л. Т., Равлів І. П., Федак С. А., Гавдида Н. І., Баб'як Ж. В., Денисюк Н. Р., Мацюк Г. Р. Тернопіль : Вектор, 2019. 78 с. URL :

http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31612/1/2019_PDF_%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8.%20%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B8_%20P

Завдання 5. Доберіть із місцевих газет / рекламних оголошень / інтернет-видань матеріал, де зафіксовано мовні помилки. Визначте тип кожної помилки: орфографічна, лексична тощо.

Завдання 6. Роздрукуйте додаток 2 «Коректурні знаки». Див праці (на вибір):

- Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О.В. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL:

http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/redaguvanni_a.pdf

- Ципердюк О. Д. Текст як об'єкт мовного редагування : опорний конспект лекцій із навчальної дисципліни. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2020. 125 с.

Завдання 7. Роздрукуйте поданий нижче текст і, використовуючи основні коректурні знаки та дотримуючись зразка їхнього застосування (див. додаток «Коректурні знаки»), зредагуйте його. У виділених словах поставте наголос.

Рідна мова залкадена у людині гинетично. Сучасна електроніка фіксує особливості національного плача новонароджиної дитини. Чужа мова, насаджена у ранньому віці тормозить розумовий розвиток дитини. Вчені **підтвердили** геніальний здогад Вільгельма Фон гумбольдта висловлений у XVIII ст., що мова в вигляді кода існує в нейроклітинах людського мозгу і генетично переидаєцця від дітей до батьків. Як стверджував видатний мовознавець Олександр Потебня: дитини мислення повинно формуватися на ґрунті рідної мови.

І поки воно не дозріло, поки не сформувався остаточно мовно-розумовий апарат, двомовність являється шкідливою. давно відмічено що маленькі діти, коли вчаться розмовляти самі створюють слова та їх форми іноді несвідомо по принципам давньоукраїнської мови. Це ще раз доказує, що мова передається генетично з роду в рід, від дідів і прадідів внукам. Занепад рідної

мови являється наслідком духовного зубожіння народу. Звичайно, такий великий народ, як ми українці неможе допустити **цього**, якщо вважає себе цивілізаційною нацією. Відношення до рідної мови являється свідченням національної свідомості і рівня культури народу, його цивілізації. Воістину справедливі слова О. Гончара, «Той, хто зневажливо відноситься до рідної мови, неможе й сам визивати поваги до себе.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ПІД ЧАС КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ)

Завдання 1. Законспекуйте питання «Типологія мовних помилок» із праці:

- Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL :
<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/r edaguvannia.pdf>

Знайдіть самостійно матеріал про типи мовних помилок і доповніть конспект.

Завдання 2. Законспекуйте питання «Коректурні знаки для виправлення текстових оригіналів» із праць (на вибір):

- Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: навч. посібник. 2-ге вид. Львів : Афіша, 2011. 640 с. (с. 400–404);.
- Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправ. і доповнен. Київ : Алерта, 2012. 696 с. (див. підпункт 3. 3. 6, с. 621–622).
- Доповніть конспект, використавши матеріал словникової статті «Коректурні знаки», поданої у Вікіпедії:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B8>

Теми рефератів і повідомлень (студенти готують за бажанням)

1. Етапи розвитку редагування.
2. Особливості комп'ютерного редагування.
3. Становлення редагування в Україні.
4. Лінгвістичний підхід до вивчення помилок.
5. Лексичний аспект редагування.
6. Граматичний аспект редагування.
7. Суржик як негативне соціокультурне явище.
8. Помилки, зумовлені ситуацією білінгвізму.
9. Історія коректури.
10. Стан коректорської справи в Україні.
11. Коректор як співробітник редакції чи видавництва.

Вимоги до редактора:

- досконале знання мови (на різних рівнях);
- бездоганне почуття стилю;
- урахування стильових особливостей тексту;
- обізнаність із сучасними нормами редагування та дійсними стандартами;
- постійний розвиток пам'яті та уваги;
- уміння працювати з допоміжною літературою;
- регулярний тренінг, постійна робота над собою, регулярне поглиблення знань у кожній галузі, з якою доводиться стикатися;
- наявність не лише фахових умінь, досвіду, але й такту;
- виняткова чутливість до творчого почерку автора (манери авторського письма).

Одним із допоміжних засобів для редактора може стати **контрольний лист редактора**, у якому зазначено основні елементи, на які необхідно звертати увагу під час редагування:

- ортографія;
- пунктуація;
- морфологія;
- синтаксис;
- відповідність термінології;
- єдність термінології, власних назв;

- повтори, пропуски;
- стилістична послідовність;
- структурна організація;
- логічність викладу.

Основні функційні обов'язки коректора:

- зрівняння видавничого оригіналу з авторським після внесення редакторських правок;
- усунення орфографічних, пунктуаційних помилок, буквених неточностей і технічних огріхів верстки;
- уніфікація тексту;
- виявлення смислових, логічних стилістичних та фактологічних помилок;
- звірення цитат і використаних текстів за першоджерелами;
- уважне читання специфічних елементів тексту (висновків, дефініцій, дат, чисел, імен);
- спеціальна звірка з оригіналом;
- перевірка правильності побудови таблиць, рисунків і креслень,
- відповідність їхніх підписів до коментування в тексті;
- перевірка вихідних відомостей в останній підписній верстці;
- звірення сигнального примірника; звірення ідентичності назв, розділів, параграфів тощо;
- стеження за правильною розбивкою тексту на абзаци, особливо в останній верстці.

ДІЗНАЙМОСЯ БІЛЬШЕ

Пробіл чи пропуск?

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB>

Що таке нерозривний пропуск?

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB

Вибір влучних відповідників до запозиченого слова *копірайтер* на інтернет-майданчику «Словотвір»:

<https://slovotvir.org.ua/words/kopiraiteer>

Практичне заняття 2

ТИПИ МОВНИХ НОРМ. РОЛЬ СЛОВНИКІВ У МОВНОМУ РЕДАГУВАННІ ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Поняття мовної норми як базове поняття типології мовних помилок.
2. Типи мовних норм сучасної української літературної мови.
3. Динаміка мовних норм. Мовна норма і варіантність.
4. Нова редакція «Українського правопису» (2019 р.): основні зміни та доповнення.
5. Кодифікація мовних норм. Роль довідкової літератури в редагуванні текстів різних стилів.
6. Основні типи лінгвістичних словників. Електронні словники.

Увага! Для підготовки 6-го питання рекомендуємо використати навчальний посібник О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець «Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія».

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посібн. 2-ге вид, випр. і допов. Львів : ПАІС, 2009. 431 с.

Карпенко В. О. Основи редакторської майстерності. Теорія, методика, практика : підручник. Київ : Університет «Україна», 2007. 431 с.

Літературна норма і мовна практика: монографія / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Коць Т. А. та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.

Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор: порадник з української мови. Київ : Українська книга, 1998. 240 с.

Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с.
URL:

http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/redaguvanni_a.pdf

Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf>

Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету. URL: <http://poradnyk.ucu.edu.ua/>

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська, М. Білоус, Х. Дацишин та ін.; за заг. ред. О. Сербенської : навч. посібн. 2-е вид., доповн. і перероб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 258 с.

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 256 с.

Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.

Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

Вихованець І. Р. Розмовляймо українською : мовознавчі етюди / післямова А. Загнітка. Київ : Унів. в-во ПУЛЬСАРИ, 2012. 160 с.

Волощак М. Й. Неправильно – правильно : довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації. 2-ге вид., доповн. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2003. 160 с.

Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посібник для вищ. та серед. спец. навч. закл. 4-те вид., переробл. і допов. Київ : А.С.К., 2005. 400 с.

Голосовська Г. Неповнозначні частини мови у функціональному аспекті. *Українська мова*. 2012. № 1. С. 96–100.

Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : КММ, 2019. 224 с.

Данильчук Д. В. Український правопис: роздоріжжя і дороговкази. Київ : Либідь, 2013. 224 с.

Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.

Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. Київ : Наук. думка, 2004. 202 с.

Зубков М. Норми й культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 3-є вид., доп. і змін. Київ : Арій, 2020. 608 с.

Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підручн. для вищ. навч. закл. 7-ме вид., виправлене. Донецьк : СПД ФО Сердюк В. І., 2007. 448 с.

Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 576 с.

Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». Київ : Вид. центр «Академія», 2001. 240 с.

Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Кобза, 1993. 472 с.

Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Вид. центр «Академія», 1998. 712 с.

Караванський С. Секрети української мови. Львів : БаК, 2009. 344 с.

Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. 656 с.

Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів / за ред. В. О. Винника. Київ : Рад. школа, 1988. 200 с.

Коць Т. До проблеми лексичної норми сучасної української літературної мови. *Мовознавство*. 2009. № 1. С. 70–75.

- Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі : монографія. Київ, 2010.
- Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2000. 169 с.
- Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.
- Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Вид. 2-ге. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 303 с.
URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk756137.pdf>
- Літературна норма і мовна практика / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць, Г. М. Сюта, С. Г. Чемеркін. Ніжин : Аспект-поліграф, 2013. 320 с.
- Миرونчук О. Я. Короткий російсько-український словник церковно-релігійної лексики : проект [Електронний ресурс]. Київ : [б. в.], 2011. 56 с. URL: <http://www.kda.org.ua/news/732-slovnyk.html>
- Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.
- Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ, 1976. 288 с.
- Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
- Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля; Київ, 2006. 844 с.
- Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями. *Українська мова*. 2007. № 3. С. 3–16; 2007. № 4. С. 16–32.
- Сербенська О. А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2001. 204 с.
- Синявський О. Норми сучасної української літературної мови. URL : <https://r2u.org.ua/guides/synyavsky/zmist>
- Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів, 1996. 386 с.
- Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.
- Словник синонімів української мови : у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.
- Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наук. думка, 2008. 1104 с.
- Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.

Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : док. і матеріали / упоряд.: Л. Т. Масенко та ін. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2005. 399 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бирик, І. Л. Махно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сютя. 2-ге вид., доп. і виправ. Київ : Довіра; УНВЦ «Рідна мова», 1999. 508 с.

Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія. Вид. 2-ге, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 336 с.

Фаріон І. Д. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів : Свічадо, 2004. 117 с.

Фразеологічний словник української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наук. думка, 1999. 984 с.

Черниш Н. І. Нариси з історії світової енциклопедичної справи: навч. посібн. Київ : Наша культура і наука, 2009. 212 с.

Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправ. і доповнен. Київ : Алерта, 2012. 696 с.

Шевчук Ю. Мовна шизофренія. Брустури : Дискурсус, 2015. 60 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / голов. ред. В. Т. Бусел. URL: <http://www.slovnyk.net>

Онлайн-словники компанії «Медіалінгва» на Meti. URL: <http://multilex.meta.ua/>

Словник «Весна». Граматика української мови. URL: <http://www.slovnyk.org.ua/>

Словники й енциклопедії в онлайн-режимі. URL: <http://dic.academic.ru/>

Словник іншомовних слів. URL: <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>

Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://www.uktdic.appspot.com>

Український лінгвістичний портал. URL : <http://ulif.org.ua>

Українські неологізми. (Сайт присвячений проблемі засвоєння нових термінів в українській мові). URL : <http://words.volyn.net/>

Українські онлайн-словники. Лінгвістичні мовні ресурси та розваги. URL : <http://lingresua.tripod.com/>
www.litopys.org/ua

www.mova.info

www.novamova.com.ua

www.pereklad.kiev.ua

www.pravopys.net

www.r2u.org.ua

www.rozum.org.ua

Я розмовляю українською. Словник «Антисуржик». URL : <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua/>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Акцентуаційні мовні норми, граматичні мовні норми, графічні мовні норми, динаміка мовної норми, діалектний словник, електронний словник, енциклопедія, кодифікація норми, лексикографія (словникарство, словництво), лексичні мовні норми, мовна компетенція, мовна норма (літературна мовна норма), мовні варіанти (варіанти мовних одиниць), морфологічні мовні норми, орфографічний словник, орфографічні мовні норми, ортоепічний словник, ортоепічні мовні норми, онлайн-словник, перекладний словник, правопис, пунктуаційні мовні норми, синтаксичні мовні норми, системність мовної норми, словник-довідник, словник (лінгвістичний словник), словник антонімів, словник наголосів, словник омонімів (міжмовних омонімів), словник паронімів, словник синонімів (фразеологічних синонімів), словник скорочень, словник термінів (термінологічний словник), словотвірні мовні норми, стилістичні мовні норми, тлумачний словник, фразеологічний словник.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. На чому базується типологія мовних помилок?
2. Що таке мовна норма?
3. Яку інформацію про мовну норму, її основні ознаки представлено в різних її дефініціях? Яке визначення мовної норми із поданих у лекції є найбільш загальним?
4. Як мовна норма пов'язана з літературною мовою?
5. Для кого і в яких сферах дотримання літературних мовних норм є обов'язковим? Чому?
6. Які наслідки порушення мовних норм?

7. Назвіть основні ознаки мовної норми. У чому виявляється кожна з ознак?
8. Яке мовне явище вважається нормативним?
9. Що є основними джерелами мовних норм?
10. Яка роль українських письменників, зокрема Т. Шевченка, у формуванні мовних норм?
11. Як публікації в ЗМІ та мовна практика користувачів впливають на мовні норми сучасної української мови?
12. Що знаєте про внесок Галичини у формування норм сучасної української літературної мови?
13. Хто з українських мовознавців початку ХХ ст. та початку ХХІ ст. у своїх дослідженнях розглядає проблеми нормування української мови? Назвіть їх та їхні праці.
14. Які типи мовних норм виокремлюють у сучасній українській літературній мові? Чи пов'язані вони з рівнями мовної системи?
15. Які відхилення (помилки) вважають орфографічними під час редагування текстів?
16. Наведіть приклади мовних норм різних типів.
17. Що таке мовна компетенція фахівця?
18. Чому мовна норма з часом змінюється?
19. У чому виявляється динаміка мовних норм?
20. Що таке мовні варіанти? Про що вони свідчать?
21. Які зміни орфографічних норм внесено в нову редакцію «Українського правопису» 2019 р.?
22. Чому внесено ці зміни? Чи всі зміни, на Вашу думку, є виваженими й необхідними?
23. Які доповнення та уточнення орфографічних норм внесено в нову редакцію «Українського правопису» 2019 р.?
24. Які мовні варіанти запропоновано в новій редакції «Українського правопису» 2019 р.?
25. Які доповнення пунктуаційних норм фіксує нова редакція «Українського правопису» 2019 р.?
26. У чому полягає кодифікація мовних норм? Чому вона є важливою?
27. Яка роль інтернету в кодифікації мовних норм сучасної української літературної мови?
28. Які інтернет-програми / сайти можна використовувати для редагування текстів? Якими з них користувалися ви особисто? Які труднощі в роботі з ними виникали?

29. Яка роль довідкової літератури в процесі редагування текстів?

30. Назвіть різновиди довідкової літератури, які треба знати й уміти використовувати під час мовного редагування / саморедагування текстів.

31. Чи можуть стати в пригоді під час «вичитки» текстів наукові статті, монографії, підручники, навчальні посібники, інформаційні ресурси? Наведіть приклади.

32. Які зі згаданих у лекції довідкових видань можна застосувати в редагуванні релігійних / наукових / офіційно-ділових / публіцистичних текстів?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Випишіть з ортоепічного чи ортографічного словника або інших довідкових видань 30 слів із наголосом, які можуть становити труднощі щодо їх наголошування. Обов'язково подайте серед них слова з варіантним наголосом (та однаковим лексичним значенням); слова – лексичні омоніми, у яких наголос змінює значення слова. Наведіть приклади, коли наголос змінює граматичні значення слів.

Коли під час мовного редагування тексту звертають увагу на дотримання ортоепічних, зокрема акцентуаційних, мовних норм?

Завдання 2. Перегляньте праці із хрестоматії до курсу. Які з них можна використати під час редагування текстів, де є відхилення від тих чи тих мовних норм?

Виправте помилки та розкрийте дужки в поданих реченнях і запишіть їх правильно. Поясніть, які мовні норми порушено.

1. І тиха колисанка і святий образ мами і сонце в блакитному небі і земля все це дається як найдорожчий дарунок світу і приходять вони у життя непомітно як являється у всій своїй красі і силі добро і любов (*М. Стельмах*). 2. Я вибачаюся, але сьогодні не зможу вас відвідати із-за нежиті. 3. В 2021 році в нашому ресторані подаватимуть лише вишукані делікатеси. 3. На засіданні взяли участь завідуючий кафедрою, двоє кандидаток наук та студенти першого курсу. 4. Поступаючі до університета здають наступні документи. 5. Послав листа ректору Ігору Євгеновичу Цепенді 6. У

тексті твору мова йдеться про саме важливе. 7. Радую око таке відношення до навчання рідній мові. 8. Приведені показники співпадають. 9. Невірні рішення приносять велику шкоду. 10. Ніхто, навіть самі кращі учні, не рішили цю задачу. 11. Чи маєте пропуск до учбового корпусу? 12. У кіоску продавали сувеніри з символіками чемпіонату. 13. Пощипуючи сочну траву, у понні задоволено мружилися очі. 14. Мені подобаються детективи і пити гарячу каву. 15. Моя подруга обожнює й захоплюється мистецтвом. 16. У цього чоловіка у дворі жили і тварини, і собаки. 17. Малюк брав солодоші і від батьків, і гостей. 18. Усе: гори, птахи, ліси – прокинулись. 19. На городі вирости червоні помідори й огірки. 20. Треба активно займатися не тільки збиранням, а й провести аналіз зібраних експонатів регіону. 21. Більшість депутатів (отримати) підтримку на виборах. 22. Остап із Соломією тихо (брести) плавнями. 23. Я з Петром (поїхати) подорожувати Європою. 24. Повинні з'явитися всі, хто ще не (зробити) щеплення. 25. Почуття свободи в українців сильніше страху.

Завдання 3. Замість виділених у реченнях різних форм ненормативного слова *обрушився* вставте відповідні за значенням дієслова з довідки, які є більш органічними для української мови.

1. **Обрушився** будинок. 2. **Обрушилася** стеля. 3. **Обрушився** берег. 4. Торнадо **обрушився** на узбережжя Іспанії. 5. Руські воїни **обрушилися** на загарбників. 6. Шквал крутіїства, ошуканства **обрушився** на українське суспільство. 7. Опоненти всіма силами **обрушуються** на Сполучені Штати Америки.

Довідка: налетіти, розвалитися, обвалитися, звинувачувати, дати відсіч, впасти, звалитися.

Завдання 4. Ознайомившись із новою редакцією «Українського правопису» (2019 р.), виконайте тестові завдання.

1. У якому варіанті всі слова записані правильно відповідно до змін, унесених до «Українського правопису» 2019 р.?

- А священник, довгожданий, проєктування, пів Англії, радости
- Б півмісяць, пів-Євпаторії, пів їжака, пів села, пів озера
- В екс-чемпіон, фотосесія, метамова, неологізм, гіпертекст
- Г міні-конференція, Дікенс, анатема, Афіни, аудиторія

2. У якому рядку, згідно із новою редакцією «Українського правопису» 2019 р., НЕ в усіх випадках можливе варіантне написання слів?

А ефір – етёр, кафедра – катэдра, міф і міт, Демосфён – Демостён, Мάρфа – Мάρта

Б ірій – ірій, ірод – ірод, індик – индик, іноді – иноді, інакший – інакший

В аудиторія – авдиторія, аудієнція – авдієнція, лауреат – лавреат, паўза – павза, фаўна – фавна

Г Вергілій – Вергілій, Гарсія – Гарсія, Гегель – Гегель, Гете – Гете, Гуллівер – Гуллівер

3. У якому варіанті всі слова іншомовного походження записано правильно відповідно до нової редакції «Українського правопису» 2019 р.?

А хобі, хокей, хол, Мухаммед, Хельсінкі

Б двоактний, двоелементний, триатомний, двоопуклий, двоокис

В топмодель, топ-10, віцепрем'єр, екс-Югославія, караоке-бар

Г мариво, Ігорьович, ютуб, мережа «Фейсбук», «вольво»

4. Яке твердження є НЕправильним?

А Варто також звернути увагу на зміни у відмінюванні деяких іменників, зокрема, тих, що належать до м'якої групи II відміни, зокрема: *хабáр* – *хабарá* (а не *хабаря́*).

Б У назвах церковних звань, титулів та чинів уживаємо префікси **архи-** та **архі-**: *архимандрит* і *архімандрит*, *архиєрей* і *архієрэй*, *архистратіг* і *архістратіг* та ін.

В Іменники *Амстерда́м*, *Го́мель*, *Ліверпу́ль*, *Ло́ндон*, *Мадрі́д*, *Пари́ж*, *Чорно́биль* у родовому відмінку однини можуть мати варіанти закінчення: *Амстерда́ма* і *Амстерда́му*, *Го́меля* і *Го́мелю*, *Ліверпу́ля* і *Ліверпу́лю*, *Ло́ндона* і *Ло́ндону*, *Мадрі́да* і *Мадрі́ду*, *Пари́жа* і *Пари́жу*, *Чорно́биля* і *Чорно́билю*.

Г Іменники, що належать до III відміни, на **-ть** після приголосного, а також слова *кров*, *любо́в*, *о́сінь*, *сі́ль*, *Русь*, *Білору́сь* у родовому відмінку однини можуть набувати закінчення **-и** як варіант: *гі́дності*, *незалéжности*, *ра́дості*, *сме́рті*, *че́сти*, *хоро́брості*; *кро́ви*, *любо́ви*, *о́сени*, *со́ли*, *Ру́сі*, *Білору́си*.

Завдання 5. Розкрийте дужки та опустіть ризики, вибравши ортограму згідно з літературними нормами сучасної української мови. Прокоментуйте пунктограми.

Поясніть, чи відповідають духову сучасної української мови виділені в тексті мовні одиниці.

Українська мова

Завдяки (р/Р)еволюції (г/Г)ідності та через а(г/г)ресію Росії більшість нашого суспільства стал(о/а) дійсно патріотичною... Однак дивує, що російська мова домінує в багатьох ЗМІ, програ(мм/м)ах на телебаче(н/нн)і, (г/г)азетах, тижневиках і особливо в журналах класу «люкс», друкованих на дуже добромому папері з чудовими світлинами.

...Спостерігаю, що чимало українців, куди/б вони не/приходили, кого/б вони не/зустрічали, про що/б вони не говорили, починають російською. Річ ясна, що і люди, до яких вони звертаються, реагують у відповідь тією/ж мовою. Після поверн(и,е)є(н/нн)я в Україну 1988 року я побував у всіх її куточках, але розмовляв л(и/е)ше українською мовою. У Ялті деякі радо відповідали українською, а інші – з п(и,е)р(и,е)прошенням російською.

У Донецьку, куди я поїхав робити през(и/е)нтацію книги «До ефективних суспільств. Дороговкази в майбутнє», була серія пр(и/е)ємних несподіванок. Я жив у готелі «Донбас/Палац», що належить Ахметову. Троє дівчат у приймальн(і/ій) привітали мене російською мовою, а я сказав, що спілкуюся українською, то/ж вони відразу з посмішкою перейшли на чудову українську мову. Те саме повторилося і з офіціантами. Що більш/цікаво – перед поїздкою до Донецька на пр(и/е)зентацію своєї книги в Університеті (Д/д)ержавного (У/у)правління мене попередили, що потрібно зробити переклад «Дороговказів» і російською мовою (книга була (о/у)публікована **на 8 мовах** включно з корейською та япо(нсь/нсь)кою)... Прихо(ж/дж)у до ректора, він тепло вітає мене українською мовою... Я зробив коротку пр(и/е)зентацію, і в д(и/е)скусії всі студенти ставили запитання чи робили зауваження тільки українською.

Повертаюся до питання: «Чому **україно/мовні** громадяни починають говорити російською?» Чи це підсвідома ме(нсь/н)шовартість, чи це ще залишки в нас малоросів з часів (р/Р)осійської (і/І)мперії? В інтерв'ю для газети «День» з Римою Зюбіною є така думка: «Чому поляки вистояли за тоталітарного

р(и/е)жиму? Бо в них був важливий фактор, якого в нас не/має, – це мова». Нас, на/жаль, культурологічно не об/єднує мова. Як вилікувати цю нашу спільну хворобу?

Річ ясна – нам треба зберігати знання і російської мови, проти неї ніколи не було й не повинно бути упереджень, але кожен громадянин, який знає українську мову, а це переважна більшість(сьть/сть) населення, особливо молоде покоління, повинен поч(и/е)нати розмову будь/де, будь/із/ким, байдуже про що українською. Тоді співрозмовники будуть відповідати українською і, як показує мій досві(т/д), робит(е/и)муть це радо, навіть із по(сьм/см)ішкою.

(Б. Гаврилишин)

Завдання 6. Відредагуйте текст, використовуючи коректурні знаки. Усно поясніть, яку мовну норму порушено в кожному випадку. У виділених словах поставте наголос.

В системі державних преоритетів мовна політика займає чільне місце, так як її стратигічним **завданням**, поряд з гарантуванням мовних прав людини, є утвердження суспільної згоди і політичної стабільності, забезпечення єдності держави і зміцнення Української державності.

Пріоритетом мовної політики в Україні являється утвердження і розвиток української мови – визначного чинника і головної **ознаки** ідентичності української нації яка історично проживає на території України, складає абсолютну більшість її населення дала офіційну назву державі і являється базовим системоутворюючим складником Української державності. Не випадково відновлення незалежної державності України наприкінці ХХ століття **було** спричинене і усвідомленням українською елітою, більшою половиною українців **того** факту, що українська мова як сама важлива ознака буття української нації оказалась під угрозой повного знищення. Без повноцінного функціонування української мови в усіх регіонах

України українській нації угрожає втрата статусу і ролі титулованої і державотворчої нації та, врешті решт, поступальне зникнення з етнічної та політичної карти Європи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Підготуйте конспект питання «Динаміка мовних норм (лексичних і граматичних)», зокрема підпункт 2. 2. «Динаміка лексичної норми» (С. П. Бибик) – с. 73–137, підпункт 2. 3. «Динаміка граматичної норми» (Т. А. Коць) – с. 137–209, на основі праці:

- Літературна норма і мовна практика: монографія / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Коць Т. А. та ін. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2013. 320 с.

Завдання 2. Укладіть перелік основних лексикографічних праць початку ХХІ ст., у яких зафіксовано ті чи ті мовні норми. Праці подайте, покласифікувавши за типом мовної норми. Зверніть особливу увагу на ґрунтовні видання останніх років.

Теми рефератів і повідомлень

1. Диференційні ознаки мовної норми.
2. Інтернет і формування мовної норми.
3. Інтернет і словникарство.
4. Варіантність мовної норми (на основі нової редакції «Українського правопису» 2019 р.).
5. Чинники сучасних лексико-семантичних змін.
6. Запозичення: вияв динаміки чи денаціоналізації мови.
7. Динаміка словотвірної норми.
8. Кодифікація мовних норм у словниках початку ХХІ ст.
9. Роль українських письменників у становленні мовної норми.
10. Вплив засобів масової інформації на розвиток мовних норм.
11. Мовна особистість Олекси Синявського і процеси нормування сучасної української літературної мови.
12. Питання нормування сучасної української літературної мови в працях Олени Курило.

13. Правописні дискусії в незалежній Україні.

14. Ефірне мовлення СТБ як мовно-правописний експеримент у телерадіопросторі України.

15. Мова й політика та проблема юридичного виміру правопису.

16. Досвід інших країн у реформуванні національних правописів.

17. Часто запитуване, або Білі та сірі плями нашого правопису.

18. Рекомендації Катерини Городенської з проблемного правопису слів (на основі праці «Українське слово у вимірах сьогодення» 2019 р.).

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

Складні випадки поєднання слів (керування дієслів)

вважати (ким, чим)	насміхатися (з кого, чого)
вживати (чого і що)	нехтувати (чим, що)
вибачати (кому, що)	оволодіти (чим)
відповідно (до чого)	одружитися (з ким)
враження мати (від чого)	оженитися (з ким)
геноцид (народу)	опанувати (що)
глузувати (з кого)	перетворювати (на що)
доглядати (кого, що)	повідомити (кого, що)
дивуватися (кому)	повідомити (кого, що)
додавати (до чого)	погоджуватися (з ким)
додалося (чого)	позбутися (кого, що)
додержувати (чого: слова, чистоти)	покликатися (на що)
додержуватися (чого: поглядів)	поклоніння (чому)
докладати (чого)	попереджати (кого про що)
докоряти (кому чим)	припуститися (чого)
допикати (чим)	приречений (на що)
дорікати (кому за що)	прозвітувати (про що кому)
дякувати (кому за що)	простити (кому)
здавати (чого)	розмірковувати (над чим)
завдяки (кóму, чо́му)	розумітися (на чому)
завідувач (чого)	сміятися (з кого, з чого)
зазнавати (чого)	соромитися (кого, чого)
запевняти (кого в чому)	співати (що і чого)

запобігати (чому)
засвідчувати (що)
застерігати (кого від чого)
захворіти (на що)
зважати (на кого, що)
зволікати (з чим)
згідно (з чим)

зневажати (кого)
знущатися (з кого)
зраджувати (кого, що)
кепкувати (з кого)
легковажити (що)
набирати (чого)
набувати (чого)

навчати (чого)
наголошувати (на чому)
надіятися (на кого)
наповнений (чим)
наполягати (на чому)

сповістити (кого, що)
сповнений (чого)
сподіватися (кого)
спонукати (кого до чого)
стосуватися (до кого/чого)
суперечити (чому)
турбуватися (про кого,
що)
удавати (кого)
узгоджувати (з чим)
ухилитися (від чого)
хворіти (на що)
чекати (на кого і чого)
шкода (кому кого)
шкодувати (за чим; кому
чого)

ДІЗНАЙМОСЯ БІЛЬШЕ

Мовні поради редакторки Юлії Мороз

<https://instagram.com/yuliiamoroz.editor?igshid=82sz07xztv39>

Асоціація українських редакторів

<https://www.uaredactor.com.ua/>

Книги про культуру української мови

<https://www.uaredactor.com.ua/12-knyzhok-pro-kulturu-ukrayinskoyi-movy/>

Практичне заняття 3

ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Питання для обговорення

1. Трактування тексту в науковій літературі.
2. Основні ознаки (категорії) тексту.
3. Поняття контексту й підтексту.
4. Класифікація текстів.
5. Структурна модель тексту.
6. Заголовок як компонент тексту, його функційні та структурні особливості в текстах різних стилів.

Увага! Для підготовки 4-го і 6-го питань рекомендуємо використати насамперед навчальний посібник І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (с. 49–53, 57–65).

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.

Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. Стилiстика ділової мови і редагування документів : навч. посібн. Київ : Університет «Україна», 2004. 282 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Баранник Д. Х. Текст. *Українська мова : енциклопедія*. Вид. 3-є, зі змінами і доповненнями. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. С. 704–705.

Бахтин М. *Естетика словесного творчества*. Москва : Искусство, 1986. 445 с.

Ботвина Н. В. *Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посібн.* Київ : Арттек, 1999. 264 с.

Валгина Н. С. *Теория текста*. Москва, 2003.

Гальперин И. Р. *Текст как объект лингвистического исследования*. Москва : Наука, 1981. 140 с.

Двоскладовий заголовок; Заголовок. *Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів*. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. С. 259, 377–378.

Єщенко Т. А. *Лінгвістичний аналіз тексту*. Київ : Академія, 2009. 264 с.

Загнітко А. П. *Лінгвістика тексту. Теорія і практиcum*. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.

Загнітко А. П. *Особливості конструювання тексту. Український синтаксис: у 2 ч.* Київ, 1996. Ч. 2.

Заголовок, або Наголовок. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голов. ред. А. Волков*. Чернівці : Золоті литаври, 2001. С. 211.

Іванишин Н. Я. *Лексичні засоби формування імпліцитності в драматургійному тексті (на матеріалі української драми початку ХХ століття): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова»*. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.

Капелюшний А. О. *Практична стилістика української мови*. Львів : ПАУС, 2007. 400 с.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. *Методика лінгвістичного аналізу тексту*. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.

Коваль А. П. *Культура ділового мовлення*. Київ : Вища школа, 1974. 223 с.

Кондратенко Н. В. *Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія / за ред. К. Г. Городенської*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 328 с.

Кочерган М. П. *Слово і контекст (Лексична сполучуваність і значення слова)*. Львів : Вища школа, 1980. 184 с.

Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. 496 с.

Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения. *Текст. Структура и семантика*. Т. 1. Москва : Наука, 2001. С. 72–81.

Лихачев Д. С. Текстология: краткий очерк. Москва : Наука, 2006. 174 с.

Лосева Л. Н. Как строится текст. Москва : Просвещение, 1980. 94 с.

Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : навч. посібн. Харків, 2000. 97 с.

Назва твору, або Заголовок; Підзаголовок; Рубрикація. *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 : М – Я. С. 86; 214; 356–357.

Непийвода Н. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ : Міжнар. фін. агенція, 1997. 303 с.

Палихата Е. Я. Культура наукового і ділового мовлення. Тернопіль, 1997. 132 с.

Потебня О. О. Естетика і поетика слова. Київ : Мистецтво, 1985. 301, [1] с.

Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації тексту. Київ, 1998. 335 с.

Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля – Київ, 2010, 844 с.

Серажим К. С. Текстология: элементы текста и аппарат видання / В. В. Різун (ред.). Київ : Київський ун-т, 1998. 72 с.

Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Єрмоленко С. І. Студіювання у вищих категоріях «підтекст» і контекст» (на прикладі антології «Декамерон»). *Філологічні студії*. 2010. Вип. 5. С. 232–239. URL :

<https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/download/914/914/>

Заголовок у друкованій рекламі: структура, типи та функції. URL: <https://works.doklad.ru/view/FZXjWXqEbNU/all.html>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Абзац, адресант, адресат, герменевтика (теорія тексту, лінгвістика тексту), екзегетика, епіграф, завершеність тексту, заголовок, зв'язаність (когезія) тексту, зміст тексту, інформативність тексту, контекст, лінійність тексту, макроконтекст, мініконтекст, надфразна єдність, науковий текст, нехудожній текст, офіційно-діловий текст, підтекст, прецедентний текст, публіцистичний текст, релігійний текст, реципієнт, складне синтаксичне ціле, структурна модель тексту, текст, текстема, текстова категорія, текстологія, усний текст, форма тексту, художній текст, цілісність (когерентність) тексту, членування (членованість) тексту.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Як трактують поняття *текст* у сучасній науці? Які основні ознаки тексту підкреслено в тому чи тому визначенні тексту?
2. Чи бувають тексти в усній формі? Відповідь обґрунтуйте.
3. Чи однаково сприймається інформація, яку містять художній і нехудожній тексти? Тексти яких стилів потребують додаткових пояснень?
4. Яка наука досліджує та пояснює філологічні, філософські, юридичні, історичні та релігійні тексти? Що таке екзегетика?
5. Які ще науки, окрім згаданих у лекції, вивчають текст? Чи всі вони є мовознавчими?
6. Назвіть основні категорії тексту.
7. Як ви розумієте категорію цілісності (когерентності) тексту? Яка буває цілісність?
8. Розтлумачте значення терміна *когезія*.
9. Назвіть різновиди зв'язності тексту.
10. Які мовні та позамовні засоби реалізують зв'язність тексту? Назвіть сегментні й супрасегментні мовні засоби когезії тексту.
11. На яких рівнях можливе членування тексту?
12. Чи залежать принципи членування від стильової належності тексту?
13. Які структурні одиниці членування тексту виокремлюють науковці?

14. Що таке лінійність тексту? Чи можуть бути в тексті нелінійні структури? Що таке гіпертекст?

15. Як ви розумієте категорію інформативності тексту? Яку інформацію передають тексти різних стилів? Що таке нульова інформація?

16. Чому не всі науковці вважають завершеність категорією тексту?

17. Які ще категорії тексту виокремлюють науковці?

18. Який зміст вкладають науковці в текстове поняття *контекст*? Які типи контекстів розрізняють?

19. Що означає термін *підтекст*? Яким творам насамперед властиве використання підтексту? Назвіть основні способи створення підтексту (прихованого смислу).

20. Поясніть своє розуміння висловленої думки: *«Відмінність між лінгвістичним аналізом художнього й нехудожнього тексту полягає в тому, що для з'ясування смислу першого необхідно виявити підтекст, систему авторських прийомів вираження смислу, з'ясувати естетику образності. Для текстів нехудожніх достатньо знати граматику мови».*

21. За якими ознаками класифікують тексти?

22. Які типи текстів виокремлюють: 1) за джерелом походження; 2) за типом інформації вихідного натурального тексту; 3) за основними прагматичними функціями; 4) за формою мовленнєвої презентації; 5) за формою спілкування; 6) за сферою спілкування; 7) за стилями та жанрами?

23. Які ще типології текстів різних функціональних стилів подано в навчальному посібнику І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту»?

24. Як ви розумієте термін *структурна модель тексту*? З яких конструктивних блоків складається структурна модель тексту?

25. Чи однаковими є моделі текстів різних стилів? Які тексти побудовані за моделями вільного типу?

26. Як по-іншому називається вступний (інтродуктивний) блок у текстах різних стилів? Про що в ньому йдеться? Які обов'язкові структурні елементи містить вступ у науковій роботі?

27. Яке завдання основного (інформаційного) блоку тексту? Чи залежить зміст цієї частини тексту від його стильової належності?

28. У якому вигляді виступає завершальний (інферативний) блок у текстах різних стилів? Тексти яких стилів зазвичай містять післямову? Як називається цей структурний елемент у науковому тексті?

29. Що таке заголовок тексту? Які найважливіші функції виконує заголовок?
30. У яких текстах може не бути заголовка?
31. Чим відрізняється заголовок від епіграфа?
32. У чому полягає специфіка заголовків у художніх текстах?
33. Яка роль газетних заголовків? Чим відрізняються рекламні заголовки?
34. Охарактеризуйте особливості наукових заголовків.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Випишіть зі словника термінів за ред. М. І. Голянич, енциклопедій, поданих у додатковій літературі, чи самостійно дібраних лексикографічних праць значення тих поданих у термінологічному мінімумі термінів, дефініції яких немає в лекції.

Завдання 2. Прочитайте наведені нижче визначення категорії цілісності (когерентності) тексту. Значення невідомих термінів запишіть, з'ясувавши за допомоги словника термінів «Лінгвістичний аналіз тексту» за ред. М. І. Голянич (2012 р.) або / і пошукових інтернет-систем. Усно прокоментуйте, як розумієте тлумачення цілісності тексту, зокрема смислової, структурної і комунікативної, поданої у наведених попередньо цитатах із наукових праць Н. Кондратенко, І. Ковалика та О. Селіванової?

«Цілісність указує на семантичну єдність тексту, чим і відрізняється від категорії зв'язності... Змістова цілісність указує на єдність теми тексту; комунікативна цілісність – на теморематичну єдність тексту; структурна цілісність – на наявність вербальних показників семантичного зв'язку між текстовими одиницями» (Н. Кондратенко, с. 24–25).

«Цілісність тексту співвідносна з єдністю комунікативної інтенції мовця» (І. Ковалик, с. 38).

Цілісність тексту – це *«текстова категорія, яка відображає відносну закритість знакової системи тексту, забезпечується інтеграцією всіх рівнів, синтезованою конденсацією змісту та сприйняття тексту як одного континуального об'єкта... Цілісність зумовлює розгляд тексту як нерозчленованого сигналу, макрозаказ у*

співвідношенні з текстемою чи мовленнєвим жанром на рівні текстової парадигматики...» (О. Селіванова, с. 784–785).

Завдання 3. Прочитайте статтю С. І. Єрмоленко «Студіювання у вищих категорій “підтекст” і “контекст” (на прикладі антології “Декамерон”»». Які способи створення контексту, за спостереженнями автора статті, використовують сучасні українські письменники?

Завдання 4. Прочитайте текст і проаналізуйте, як у ньому виявляються його основні ознаки (категорії): 1) цілісність (смилова, структурна, комунікативна), 2) зв’язність (за допомоги лексичних, граматичних і стилістичних мовних засобів, вертикальна зв’язаність тощо), 3) членування (поділ на частини, абзаци, підтеми тощо), 4) лінійність, 5) інформативність (яку інформацію передає текст – фактологічну, концептуальну, ідеологічну, естетичну, оцінно-емоційну, інструктивну, підтекстову, гіпотетичну тощо), 6) завершеність (структурна та змістова). Які ще категорії тексту, на вашу думку, можна проаналізувати на матеріалі наведеного тексту?

Український Геркулес

Нещодавно в Росії з’явився агітаційний блокбастер «Іван Піддубний», він настільки антиукраїнський за своєю суттю, що його заборонили показувати на екранах України. Не буду аналізувати черговий пропагандистський продукт сусідньої держави, але я запевняю, що на Івана Піддубного в цьому фільмі зведено наклеп, і хочу розповісти про маловідомі факти з його життя.

Іван Піддубний, один із найвідоміших атлетів світу, ще за життя став легендою. Упродовж майже сорока років Піддубний змагався в силі з наймогутнішими людьми практично на всіх континентах планети, не програвши жодного чемпіонату світу. Він і помер, не переможений ніким, 1949 року в місті Єйську на Кубані, куди перебрався з України разом з дружиною, рятуючись від голодомору 1933 року.

Піддубний став для світу втіленням образу російського багатиря, хоча росіянином себе не вважав ніколи. І ось доказ: 1933 року в Радянському Союзі відбулася перша паспортизація, у його документі було написано «Поддубный», а в графі національність – «русский», без згоди на те власника документа. Спрямована русифікація прізвищ була тоді неписаним законом. Він

запротестував, але жодні протести не допомогли. Тоді Піддубний виправив у паспорті «о» на «і», а «русский» викреслив, написавши зверху «українець». Згодом про це хтось доніс – і чемпіона зачинили на кілька днів у підвалі з водою по пояс. У чому звинувачували? «В злостно антисоветской агитации», бо, крім історії з паспортом, яку витлумачили як «прояв українського націоналізму», були й розповіді Івана про життя за кордоном до революції, коли гастролював світом. Усе те відбувалося 1937 року в розпал сталінських репресій. Він ні в чому не зізнався, хоч і пекли його електропаяльником, від чого на тілі утворилися рубці.

«Це колись так мене вчили в НКВС “ленізму” (він не вимовляв слова “ленінізм”. – *Авт.*) за язик і за паспорт. Усе витерпів у чортів у пеклі – я ж чемпіоном світу був, а не тьюлькою на двох ногах. Але ж болячок назбирав там, хай їм грець», – резюмував старий, згадуючи ту прикру пригоду.

Тоді Піддубному пощастило вирватися з лабетів чекістів: хтось із впливових людей посприяв, пам’ятаючи про колись усесвітню славу українця. Ця слава ще не раз прислужувалася йому. Під час Другої світової війни, коли окупанти зайняли Єйськ, румунські війська почали грабувати місцеве населення. І тоді за мешканців міста заступився Іван Піддубний, погрожуючи комендантові, що звернеться зі скаргою до самого «старого Кароля» – батька румунського короля Міхая, який колись вітав чемпіона світу в себе в Бухаресті. Подіяло.

Старожили Єйська згадували: якась молодиця на міському базарі допитувалася у Піддубного:

- Іване Максимовичу, а чому ви ниньки такий сумний?
- Згадалося перше кохання та любов остання.
- А як же звали першу любов?
- Україною, звісно, а як же інакше? Бувало, виходячи на сцену, я не молився ні за себе, ні за царя, а за Україну рідну. Тому-то й перемагав, аякже!

Піддубний помер на чужині, на його могильному камені викарбували: «Иван Максимович Поддубный, выдающийся русский советский атлет».

Чому ж «русский», якщо він українець? Таким чином російські шовіністи викрадають героїв інших народів, зрештою, на цьому збудована вся історія «Государства Российского». Приклад з використанням усесвітньої слави українського патріота Івана Піддубного для боротьби з його «першою і останньою любов’ю»

Україною ще раз переконає в цьому. Подібних прикладів можна наводити багато.

Тож у нинішній суворий воєнний час ми повинні усвідомлювати, що сучасна гібридна війна не лише на сході України, а передусім у мізках і душах людей – за переконання й світогляд. І в цій пропагандистській війні кожен герой чи окремий факт з минулого України, використані противником проти нас, стають бойовими снарядами (За Данилом Кулиняком).

Завдання 5. Доберіть 6 невеликих текстів різних стилів та класифікуйте їх за такими ознаками: 1) типом трансформацій (неадаптований, адаптований, повний, скорочений, змішаний); 2) формою мовленнєвої презентації (усний, письмовий); 3) формою спілкування (монологічний, діалогічний); 4) сферою спілкування, тобто стилем мовлення (розмовний, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, релігійний, змішаного типу); 5) підстилями та жанрами (у межах кожного стилю).

Завдання 6. Розкрийте дужки та опустіть риски в тексті, вибравши ортограму згідно з літературними нормами сучасної української мови.

Усно поясніть ортограми та пунктограми. Укажіть, у яких реченнях цього тексту можливі факультативні розділові знаки?

У/лісі

(З,С)/просіки почувши кроки зр(е,и)вається жовто/груда вівсянка сідає на гілку. Поправляє дз(ь,й)обиком свою пістряву одяганку і напевно уперше в цьому році радить людям Покинь сани б(е,и)ри ві(з,с)! Ст(е,и)пан Васильович мруж(е,и)ться ві(д,т)/сонця пос(ь)міхається пташині і зд(е,и)вовано оглядає лісовий закуток.

Кучматі дуби зачаровано зуп(е,и)нились пере(д,т)/полянкою. І хто зупинив цю горду парубочу міць. Оця (ї,є)дина б(е,и)рі(з,с)ка! Стоїть вона біля сті(ж,ш)ка мов нар(е,и)чена і сама ніяковіє видно як поч(е,и)рвоніли її гілочки. Від неї проб(е,и)вається струмок може він з/її коріння поч(е,и)нається а може з її дівочих слі(з,с).

Учит(е,и)ль ставить на опір само/робний (е,и)тюдник і н(е,и)вдовзі перші ма(з,с)ки лягають на полотно. Ст(е,и)пан Васильович пр(е,и)ємним т(е,и)норком т(е,и)хенько наспівує:

Ой у/лісі кр(е,и)н(е,и)ч(е,и)н(ь)ка

Кругом неї трав(е,и)ч(е,и)н(ь)ка

Ой там Роман воли пасе

А дівчина воду н(е,и)се

Учит(е,и)ль по/волі оглядає ліс і бач(е,и)т(ь) як дві г(о,у)лубі с(е,и)нички шукають собі ж(е,и)тло. Ось вони опустил(е,и)сь на/розсоху граба одна пташка вл(е,и)тіла у н(е,и)в(е,и)личке дупло випурхнула з/нього пискнувши щось і у/знайд(е,и)не схов(е,и)ще пірнула самичка вил(е,и)тіла і почала про/щось рад(е,и)тися (з,с)/самцем. Коли/б/то людина так шви(д,т)ко могла знайти собі ж(е,и)тло!

Завдання 7. Підготуйтеся до контрольного диктанту. Див. працю:

- Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Підготуйте конспект 4-го і 6-го питань, винесених для обговорення на практичне заняття на основі праць, поданих у переліку основної та додаткової літератури. Можна використати також наукові джерела, знайдені самостійно в інтернеті. Обов'язково подайте повний бібліографічний опис праць, на основі яких укладено конспект.

Завдання 2. Знайдіть і запишіть визначення категорій тексту: модальність, інтерсуб'єктивність, ефективність, переконливість, істинність, вплив, апелятивність, інтертекстуальність тощо. Див., наприклад, навчальний посібник І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (с. 42–44).

Теми рефератів і повідомлень

1. Текст як об'єкт вивчення різних наук.
2. Предмет, мета, завдання та історія виникнення герменевтики як науки.
3. Повтор як засіб когезії тексту.
4. Позамовні засоби зв'язності тексту.
5. Основні структурні одиниці членування тексту.

6. Науковий текст як гіпертекст.
7. Інтертекстуальність як категорія тексту.
8. Основні вияви інтертекстуальності в художньому тексті.
9. Категорії модальності та інтерсуб'єктивності тексту.
10. Ефективність, переконливість та істинність як категорії тексту.
11. Вплив та апелятивність як категорії тексту.
12. Поняття контексту (на основі праці О. Кочергана «Слово і контекст»).
13. Імплицитність драматургійного тексту.
14. Підтекст у сучасному художньому тексті.
15. Текст у студіях викладачів кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Практичне заняття 4

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ І РЕДАГУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Формування наукового стилю в українській мові.
2. Класифікація наукових текстів.
3. Загальні ознаки наукових текстів та вимоги до їхнього оформлення.
4. Специфічні мовні риси наукових текстів. Термінологія та метафори в науковому тексті.
5. Граматичні ознаки наукового стилю.
6. Типові помилки в написанні та оформленні наукових робіт:
  - лексичні;
  - морфологічні,
  - синтаксичні тощо.
7. Основні правила оформлення бібліографічного опису джерел, цитат і покликань.

Увага! Для підготовки рекомендуємо використати насамперед праці:

- Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. С. 314–329.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 40–74
- Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
- Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Алерта, 2012. С. 510–620.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посібн. Київ : Артєк, 1999. 264 с.

Бурківська Л. Ю., Венгринюк М. І., Пахомов В. М. Наукова робота: стилістичні поради : навч. посібн. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 92 с.

Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

Голосовська Г. Неповнозначні частини мови у функціональному аспекті. *Українська мова*. 2012. № 1. С. 96–100.

Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ : Академія, 2009. 264 с.

Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.

Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Кобза, 1993. 472 с.

Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Вид. центр «Академія», 1998. 712 с.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.

Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. 656 с.

- Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2000. 169 с.
- Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посібн. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
- Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : навч. посібн. Харків, 2000. 97 с.
- Непийвода Н. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ : Міжнар. фін. агенція, 1997. 303 с.
- Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.
- Палихата Е. Я. Культура наукового і ділового мовлення. Тернопіль, 1997. 132 с.
- Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
- Рибалко І. В., Ткач Л. М. Особливості перекладу наукових текстів : навч. посібн. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2013. 52 с.
- Селігей П. О. Науковий жаргон очима письменників і філософів. *Мовознавство*. 2012. № 5. С. 53–67.
- Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю : монографія. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 628 с.
- Селігей П. О. Сучасне термінотворення: симптоми та синдроми. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 48–61.
- Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями. *Українська мова*. 2007. № 3. С. 3–16; 2007. № 4. С. 16–32.
- Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів, 1996. 386 с.
- Словник іншомовних слів / [уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута]. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.
- Словник синонімів української мови у 2. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.
- Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови]. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.
- Черниш Н. І. Нариси з історії світової енциклопедичної справи: навч. посібн. Київ : Наша культура і наука, 2009. 212 с.

Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправ. і доповнен. Київ : Алерта, 2012. 696 с.

Шевчук Ю. Мовна шизофренія. Брустури : Дискурсус, 2015. 60 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / голов. ред. В. Т. Бусел. URL: <http://www.slovnyk.net>

Онлайн-словники компанії «Медіалінгва» на Meti. URL: <http://multilex.meta.ua/>

Словник «Весна». Граматика української мови. URL: <http://www.slovnyk.org.ua/>

Словники й енциклопедії в онлайн-режимі. URL: <http://dic.academic.ru/>

Словник іншомовних слів. URL: <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>

Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://www.uktdic.appspot.com>

Український лінгвістичний портал. URL: <http://ulif.org.ua>

Українські неологізми. (Сайт присвячений проблемі засвоєння нових термінів в українській мові). URL: <http://words.volyn.net/>

Українські онлайніві словники. Лінгвістичні мовні ресурси та розваги. URL: <http://lingresua.tripod.com/>

www.litopys.org.ua

www.mova.info

www.novamova.com.ua

www.pereklad.kiev.ua

www.pravopys.net

www.r2u.org.ua

www.rozum.org.ua

Я розмовляю українською. Словник «Антисуржик». URL: <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua/>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Бібліографія, власне наукові тексти, лекція, метафора, монографія, наукова доповідь, наукова стаття, науковий стиль,

науковий текст, науково-навчальні тексти, науково-популярні тексти, підручник, покликання, посібник, реферат, термін, термінологія, цитата.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Охарактеризуйте процес становлення і розвиток наукового стилю.
2. Які громадські організації та українські журнали були причетні до розвитку української наукової мови?
3. Що таке науковий текст?
4. Які різновиди наукових текстів за сферами застосування виокремлюють?
5. Які є наукові тексти щодо їхньої жанрової специфіки?
6. У чому полягає особливість науково-технічних текстів?
7. Які ознаки властиві науково-гуманітарним текстам?
8. Охарактеризуйте науково-навчальні та науково-популярні тексти.
9. Які мовні ознаки відрізняють наукові тексти від текстів інших функційних стилів?
10. Що таке термін? Які його основні ознаки?
11. Які особливості функціонування іншомовної лексики в наукових текстах?
12. Які основні проблеми існують у сучасному українському термінознавстві?
13. У чому полягає метафоричність наукового мовлення?
14. Наведіть приклади синонімів у наукових текстах.
15. Які граматичні (морфологічні та синтаксичні) особливості наукових текстів?
16. Які основні вимоги до оформлення наукового тексту стосуються його зовнішніх ознак?
17. Наведіть приклади мовних формул, що супроводжують частини наукового тексту.
18. Яких вимог треба дотримуватися під час оформлення бібліографії?
19. Прокоментуйте основні вимоги до оформлення цитат і покликань.
20. Які основні помилки, за вашими спостереженнями, трапляються в наукових текстах?

21. На які проблеми в мовному оформленні наукових текстів звертають увагу дослідники? Прокоментуйте, використавши цитати з їхніх праць.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Підготуйте короткий конспект на кожне питання плану практичного, проілюструвавши, де це можливо, теоретичний матеріал прикладами.

Завдання 2. Випишіть зі словника термінів за ред. М. І. Голянич, наукових праць, поданих у переліку літератури до практичного заняття, чи самостійно дібраних лексикографічних праць значення поданих у термінологічному мінімумі термінів.

Завдання 3. Законспектуйте з електронної хрестоматії до курсу статті П. О. Селігея («Науковий жаргон очима письменників і філософів», «Сучасне термінотворення: симптоми та синдроми», «Що нам робити із запозиченнями?») і підготуйтеся коротко розкрити їхній зміст із цитуванням основних положень.

Завдання 4. Ознайомившись із електронними **новими** вимогами до оформлення бібліографії (див. презентацію та файл у ПДФ-форматі, надіслані викладачем), напишіть зразок бібліографічного опису різних джерел: а) книги одного автора; б) книги двох або трьох авторів; в) книги чотирьох авторів; г) книги п'ятих і більше авторів; ґ) книги без автора; д) багатотомного видання; е) матеріалів конференції; є) словника; ж) електронного видання; з) автореферату дисертації; и) частини книги; і) статті з періодичного видання.

Завдання 5. До поданих ненормативних слів та словосполучень, які вживаються в наукових текстах, доберіть нормативні.

Відзив, в залежності, заключення, висновки по викладеному, відмінити, в деякій мірі, в кінці кінців, для наглядності, додати, доказувати, досвід по розробці, задіяти, константувати, між тим, примірний, при наявності, приступати (до чого), навик, мова йде про,

намітити, перелічити, підготувати, не дивлячись на, направляти, область виробництва, оточуюче середовище, по крайній мірі, поступати, пред'явити, при виробленні, признавати, приймати до уваги, приміняти, при таких умовах, рішити проблему, рахувати що, протирічити.

Завдання 6. Доберіть до поданих слів українські відповідники.

Імідж, масмедіа, індустрія, супермаркет, рекетир, овертайм, портативний, менеджер, резолюція, асиміляція, процент, ландшафт, голкіпер, масштаб, дескриптивний, квантитативний, інтелектуальний, локальний, юрист, автентичний, аеродром, альтернатива, амбіція, апелювати, генеза, екземпляр, кабінет, клімат, колізія, консенсус, мітинг, резонанс, сибарит, соус, спеції, туберкульоз, фактор, фатум, фікція, фонтан.

Завдання 7. Перекладіть українською мовою й запам'ятайте.

Причинять (что), снабжать (чем), нуждаются (в чем), подражать (кому), извиняют (кого), выполняют по распоряжению, работают по совместительству, обратится по адресу, получить в рассрочку, по возможности быстрее, в том же момент, случилось по вине, считается с (его) мнением, принимают во внимание, заботиться о детях, издеваться над стариком, сквозняк, доказывать, доказательство, обобщать, лишний, это меня не касается, воплотить в жизнь, позорить родителей, господствующий, разрушающий, управляемый, другими словами, прежде всего, с другой стороны, в настоящее время, в основном, в отличие, в тоже время, в частности, вместо этого, при анализе, с помощью, ни в коем случае, как правило, по недоразумению.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Відредагуйте текст, використовуючи коректурні знаки. Коротко проаналізуйте мовні особливості тексту, які засвідчують його стильову належність.

У лексичному складі кожної мови, зокрема й української, власні назви займають особливе місце. Це закономірно, так як в житті суспільства антропоніми відіграють важливу роль. Вони тісно

пов'язані з історією народу, з його культурою. Власні імена, як і загальні назви, є продуктом історії, на них нашаровуються риси національної культури. Антропонімія є скарбницею історико-культурної спадщини, предметом вивчення спеціального загальної історії народу.

Велика частина аналізованих прізвищ Західного поділля утворена від імен, етимологія яких пов'язана з релігією

Відомо, що система імен, побутуюча в українського народу, формувалася на протязі багатьох століть. Основу її складають імена християнського календаря.

У кінці IXст., коли Київська Русь прийняла християнство, на зміну давньоруським найменням прийшли християнські імена грецького, латинського і староевропейського походження, запозичені з Візантії разом з релігією. Проте, давньоруські імена ще тривалий час продовжували використовувати паралельно з новими християнськими іменами. На відміну від тих, що виникли на слов'янському мовному ґрунті, нові імена церковного календаря для східних слов'ян були чужі, незрозумілі й важкі для вимови. Тому нові імена на Русі приживалися дуже повільно. З початку їх упроваджували в ужиток представники панівних класів, а згодом почали використовувати й широкі маси міського населення. У місцевостях сільських офіційні імена, як і сама християнська віра, закріпилися саме пізніше, після розпаду Київської Русі. Тривалий час існувало подвійне найменування людей: офіційне, не при народженні, і домашнє, «мирське».

Побутує, як стверджує М. Худаш, думка і вона підтверджується східнослов'янськими писемними пам'ятками, що різні розряди

давніх слов'янських власних нехрещених імен, правда, вже трансформованих в індивідуальні прізвиська, які в пізніші віки нерідко закріплювалися за родинами, ставали спадковими й згодом функціонували, як прізвища, так або інакше проіснували аж до XVII ст. [12, с. 20], а по деяким іншим свідченням – навіть до XVIII століття [6; с. 108].

Теми рефератів і повідомлень

1. Становлення і розвиток наукового стилю української мови.
2. Лексичні засоби наукових текстів.
3. Морфологічні риси наукових текстів.
4. Синтаксичні особливості наукових текстів.
5. Особливості усного наукового мовлення.
6. Основні проблеми сучасного українського термінознавства.
7. Культура читання наукового тексту.
8. Лексикографічна компетенція як показник мовної культури науковця.
9. Структурно-сміслові компоненти наукових текстів різних жанрів.

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

Українські відповідники до кальок із російської мови

Калька	Український відповідник
ведуча організація	провідна установа
область науки	галузь науки
об'єм знань	обсяг знань
в силу обставин	через обставини
задавати питання	ставити питання, запитувати
з цієї причини	через це
вищий учбовий заклад	вищий навчальний заклад
у першу чергу	насамперед
на зворотній стороні	на звороті
піднімати проблему	порушувати проблему

по мірі того як
представляє спробу
привести приклад
служити прикладом
приймати рішення
підводити підсумки

прийти до таких висновків
піддавати сумніву

завдавати впливу
справляти враження
завідувач відділом
відзив про дисертацію
знайомство з монографією
конференція на честь річниці
науковий робітник
розмір статті
розповсюдження інформації
учений ступінь
більше ста опитаних
підвищується у два рази
двохрічна перерва
тривав протягом кількох днів
ні одного разу
їх науковий керівник
ні в якому разі
однією і тією ж мовою
робити акцент
зробити наочним
повинен бути
до таких понять відносяться
слід відмітити
представляє собою
співпадати
потрібні спеціальні прийоми
знаючі працівники
об'явлений конкурс
приведені приклади
уточнюючі запитання
при розгляді

відповідно до того як
є спробою
навести приклад
бути за приклад
вирішувати, ухвалювати
підбивати підсумки,
підсумовувати
дійти такого висновку
висловлювати сумнів,
сумніватися
впливати
вражати
завідувач відділу
відгук про дисертацію
ознайомлення з монографією
конференція з нагоди річниці
науковий працівник
обсяг статті
поширення інформації
науковий ступінь
понад сто опитаних
підвищується вдвічі
дворічна перерва
тривав кілька днів
жодного разу
їхній науковий керівник
у жодному разі
тією самою мовою
наголошувати
унаочнити
має бути
до таких понять належать
слід зауважити
являє собою, є
збігатися
необхідні спеціальні заходи
обізнані працівники
оголошений конкурс
наведені приклади
уточнювальні запитання
розглядаючи

при вступі на посаду
при зрілому міркуванні
за обставинами
при виконанні завдання
по закінченню роботи
включивши в себе
йдучи назустріч численним
проханням
наголосивши важливість
проблеми
наслідуючи приклад
представивши програму
у той час як
у силу того що
з тим щоб
з того часу як
раз у місяць
у цьому році
пів до третьої
назвати по імені, по батькові
за браком часу
під редакцією професора
подали заяву на вступ
по цій темі має декілька статей
по алфавіту
по питанню

обійнявши посаду
добре поміркувавши
зважаючи на обставини
виконавши завдання
закінчивши роботу
увібравши в себе
задовольняючи численні
прохання
наголосивши на важливості
проблеми
беручи за приклад
подавши програму
тоді як
через те що
для того щоб
відтоді як
раз на місяць
цього року
пів на третю
назвати на ім'я, по батькові
через брак часу
за редакції професора
подали заяву про вступ
на цю тему має кілька статей
за алфавітом
у питанні, щодо питання

Практичне заняття 5

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ І РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ. КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Питання для обговорення

1. Діловий текст та його складові частини. Підстилі і жанри текстів офіційно-ділового стилю.
2. Документ і правила його складання. Національний стандарт України.
3. Вимоги до оформлення бланків документів та оформлення сторінки.
4. Вимоги до змісту та розташування реквізитів.
5. Загальні вимоги до мови ділових документів.
6. Правила використання скорочень у ділових документах. Види і типи скорочень.
7. Методика редагування і техніка правки ділових документів (виправлення тексту та технічні прийоми виправлень).
8. Етапи роботи над службовим листом, редагування ділових листів.
9. Основні види і типи мовностилістичних помилок у службових документах.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.

Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. Стилiстика ділової мови і редагування документів : навч. посібн. Київ : Університет «Україна», 2004. 282 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посібник. Київ : Арттек, 1999. 264 с.

Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посібник для вищ. та серед. спец. навч. закл. 4-те вид., переробл. і доповн. Київ : А.С.К., 2005. 400 с.

Голосовська Г. Неповнозначні частини мови у функціональному аспекті. *Українська мова*. 2012. № 1. С. 96–100.

Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ : Академія, 2009. 264 с.

Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.

Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. Київ : Наук. думка, 2004. 202 с.

Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підручн. для вищ. навч. закл. 7-ме вид., виправлене. Донецьк : СПД ФО Сердюк В. І., 2007. 448 с.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.

Коваль А. П. Культура ділового мовлення. Київ : Вища школа, 1974. 223 с.

Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. 656 с.

Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2000. 169 с.

Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.

Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.

Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.

Палихата Е. Я. Культура наукового і ділового мовлення. Тернопіль, 1997. 132 с.

Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ : Либідь, 1999. 240 с.

Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів, 1996. 386 с.

Словник іншомовних слів / [уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.

Словник синонімів української мови у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.

Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бирик, І. Л. Махно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. 2-ге вид., доп. і виправ. Київ : Довіра; УНВЦ «Рідна мова», 1999. 508 с.

Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія. Вид. 2-ге, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 336 с.

Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Алерта, 2012. 696 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Структура редакторського аналізу текстів офіційно-ділового стилю. Етапи редагування. URL: <https://studfile.net/preview/5044599/page:40/>

Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / голов. ред. В. Т. Бусел. URL: <http://www.slovnyk.net>

Онлайн-словники компанії «Медіалінгва» на Meti. URL: <http://multilex.meta.ua/>

Організаційна структура, концептуальні засади і напрями діяльності Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології [ТК СНТТ]. URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_structure.htm

Російсько-український словник сталих виразів. URL:

<http://stalivvyrazy.org.ua>

Словник «Весна». Граматика української мови. URL:

<http://www.slovnuk.org.ua/>

Словники й енциклопедії в онлайн-режимі. URL:

<http://dic.academic.ru/>

Словник іншомовних слів. URL:

<http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>

Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL:

<http://www.uktdic.appspot.com>

Українські онлайнні словники. Лінгвістичні мовні ресурси та розваги. URL: <http://lingresua.tripod.com/>

www.mova.info

www.novamova.com.ua

www.pravopys.net

Я розмовляю українською. Словник «Антисуржик». URL:

<http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua/>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Адміністративно-канцелярський підстиль (автобіографія, діловий (службовий) лист, довідка, доповідна, доручення, звіт, контракт, наказ, оголошення, пояснювальна, протокол, розписка, характеристика), бланк, дипломатичний підстиль (декларація, договір міжнародного характеру, конвенція, комюніке, меморандум, нота, угода, ультиматум, міжнародна заява), документ, законодавчий підстиль (закон, указ, статут, постанова), національний стандарт України (державна уніфікована система документації), офіційно-діловий стиль, офіційно-діловий (діловий) текст, реквізит, формуляр, юридичний підстиль (судочинство, дізнання, розслідування, арбітраж).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Охарактеризуйте змістові та структурні особливості текстів офіційно-ділового стилю.

2. Які сферу діяльності обслуговують ділові тексти. Яких підстилів і жанрів бувають тексти офіційно-ділового стилю?

3. Що таке документ? Які основні правила складання ділових паперів? Що пише Національний стандарт України про правила

оформлення документів, зокрема про вживання в них іншомовної та питомої лексики.

4. Що таке бланк, формуляр? Які вимоги до оформлення бланків документів та оформлення сторінки існують?

5. Що таке реквізит? Назвіть основні реквізити документів та прокоментуйте правила їх оформлення та розташування на сторінці.

6. Сформулюйте загальні вимоги до мови ділових документів.

7. Які основні види і типи скорочень використовуються в ділових паперах? Сформулюйте основні правила їхнього використання в документах.

8. На основі наукової літератури, що стосується питань аналізу, створення та редагування текстів офіційно-ділового стилю, опишіть методику редагування тексту ділових документів і технічні прийоми виправлень. Яка роль комп'ютерного редагування?

9. Проаналізуйте етапи роботи над службовим листом. У чому полягає редагування ділових листів?

10. Які основні види мовностилістичних помилок бувають у ділових текстах?

11. Які основні логіко-сміслові помилки трапляються в службових документах?

12. Які типи лексичних помилок виправляють під час редагування текстів офіційно-ділового стилю? Наведіть приклади.

13. Які типи морфологічних помилок бувають у текстах офіційно-ділового стилю? Відповідь проілюструйте прикладами.

22. Які найтипівіші синтаксичні огріхи офіційно-ділових текстів? Наведіть приклади.

23. Які навчальні посібники та довідкові видання, що можуть допомогти правильно укладати та редагувати тексти офіційно-ділового стилю, можете назвати? Які з них і чому найбільше імпонують Вам особисто?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Підготуйте короткий конспект на питання 1–9 плану практичного.

Завдання 2. Наведіть конкретні приклади, опрацювавши літературу, подану до практичного заняття, основних видів і типів мовностилістичних помилок, які трапляються в службових документах. Зверніть увагу на такі види помилок:

- *лексичні* (неправильне використання термінів, іншомовних слів, паронімів, синонімів, застарілих слів, стилістично забарвленої лексики);
- *морфологічні* (неправильне вживання форми іменника, повних і коротких форм прикметників, відмінювання числівників, утворення форм дієслів, уживання прийменників тощо);
- *синтаксичні* (неправильне використання стійких сполук, керування дієслів та іменників, неправильне узгодження підмета та присудка, порядок слів у реченні, незнання структури складного речення, занадто складні синтаксичні структури тощо);
- *логіко-сміслові*;
- *порушення мовного етикету*.

Завдання 3. Опрацюйте з електронної хрестоматії праці про особливості ділового листування та використання прийменників, іменників, прикметників та дієслів у ділових паперах. Підготуйте відповідь на такі питання:

1. Якою мірою під час редагування текстів офіційно-ділового стилю можна використати працю І. Фаріон «Мовна норма: знищення, пошук, віднова», подану в хрестоматії?
2. Як Ви ставитеся до використання фемінітивів на позначення професії та роду занять в усному та писемному офіційно-діловому мовленні?
3. Які зміни в пунктуаційні норми щодо оформлення ділового листа подано останнім часом у працях К. Городенської?

Завдання 4. Ознайомившись із новою редакцією «Українського правопису» (2019 р.) та (за потреби) з іншими довідковими виданнями, відредагуйте ті мовні одиниці, де допущено помилки під час правопису та скорочення слів у текстах ділового стилю. Графічні скорочення усно озвучте повністю. Які правила рубрикації тексту та розділові знаки для оформлення пунктів переліку пропонує нова редакція «Українського правопису» (2019 р.)?

Державна Премія України імені Олександра Довженка, автомобіль «ніссан», «вольво», Ан-225, орден «Золота зірка», медаль «За військову службу Україні», відзнака міністерства внутрішніх справ України, Міністр освіти і науки України, Посол Республіки Польща, сесія Хмельницької Міськради, санкції проти Яндекс,у,

енциклопедія Вікіпедія, твіттер, Вчена рада Філологічного факультету, Національний університет «Острозька академія», КУПАП, Автор, Видавництво, у відповідь на Ваш запит, надіслати до ВАК, арк., акад., буд., вул., гро., гр., гр-н, див., дол, до наш. е., зб, інш., коп, грн, с-г., обл, пп., р/н, а/с, т/к, год, у ХІХ-ХХ ст., кінець ХХ – початок ХХІ ст., 2020/21 навчального року, співвідношення курсу гривня/долар.

Завдання 5. Поясніть подані слова або введіть їх у словосполучення, вибравши відповідні слова з дужок (див. підручник М. Зубкова – с. 389–399).

Зразок. Цегельний, цегляний (виробництво, стіна, мур, завод) – цегельний завод, цегельне виробництво; цегляний мур, цегляна стіна.

Батьківщина, батьківщина (місце народження, рідний край, спадщина батьків чи предків), *виключення, виняток* (із правил, з університету), *відносини, взаємини, стосунки* (правові, дипломатичні, між людьми), *основи, фундамент, основа* (слова, трикутника, доповіді, будівлі, математики, споруди, моралі), *підписка, передплата* (під відозвою, про невіїзд, на часописи, періодику), *повістка, порядок* (денний, до суду), *тираж, наклад* (книжки, газети, видання, лотереї), *стан, становище, положення* (санітарний (-е), тіла, облоги, матеріальний(-е), службовий(-е), газоподібний(-е), твердий(-е), духовний(-е), родинний(-е), скрутний(-е), рівноправний(-е), географічний(-е), речі, предмета, невагомості, справ), *гостиний, гостинний* (господар, двір), *корисливий, корисний* (продукт, чоловік, мета, час), *громадський, громадянський* (свідомість, війна, організація, права), *цивільний, суспільний* (спосіб життя, одяг, наукова, становище), *нез'ясований, нез'ясовний* (яке не з'ясували, яке не можна з'ясувати), *відстоювати, обстоювати* (переконувати, захищати, певний час у черзі), *докладати, прикладати* (до рани ліки, зусилля), *зустрічаються, трапляються, стикаються* (колеги, атоми, помилки, факти, дрони, перехожі), *триває, продовжується* (дорога, засідання, лінія, перерва).

Завдання 6. Ознайомившись із особливостями використання прийменників у ділових паперах (див. хрестоматію до курсу на сторінці дистанційного навчання), перекладіть українською мовою.

Називать по имени, по Вашему желанию, по местам (сели), обратиться по адресу, по собственному желанию, по согласию сторон, работать по специальности, по необходимости, комиссия по

вопросам, спеціаліст по програмуванню, пришло по вкусу, с 10.12.2006 по 01.01.2007, производство по изготовлению, добрый по природе, действовать по обстоятельствам, ответчик по делу, по болезни, отправил по факсу, по возможности, два раза в неделю, положить в карман, звонить в министерство, в конце недели, в шесть часов, в тот же год, в качестве переводчика, в дальнейшем, в течение недели, у власти, у входа, у микрофона, у руля, при жизни (был) малоизвестен, при опасности, при наличии.

Завдання 7. Виправте помилки в словосполученнях і запишіть їх правильно.

Мешкати по адресу, людне ставлення, моя фамілія – Гук, маю другі справи, відправити по факсу, у кінці тижня, о одинадцятій годині, біля мікрофона журналіст Петренко, при житті був маловідомим, у подальшому, цей лікар погано лічить, з 15 по 17 березня, відповідач по справі, цей хлопець тактичний, надруковано в Львові, діюче законодавство, постійно діюча виставка, запрошено всіх бажаючих, не знайшов документ, відповідно з правилом, в якості перекладача, діючі особи п'єси, співставляти факти, навчати музиці, заключити договір, квартира з усіма зручностями, у другій годині, пануючий напрям, багато відпочиваючих, не зрозумів цей термін, попадати в скрутне становище, виключення з правил, може відповісти на любе питання, екзаменаційний квиток, день відчинених дверей, працювати по спеціальності, лекція по англійській літературі, сісти по місцях, бути у владі; прийшов, не дивлячись на дощ; в останній час.

Завдання 8. Підготуйтеся до тестової контрольної роботи за темами практичних занять № 1–4.

ДОДАТКОВІ ЗАВДАННЯ (виконувати за бажанням)

Завдання 9. Утворіть форму кличного відмінка іменників.

Любов Петрівна, Лука Хомич, козак, Швець, доброволець, Андрій Дмитрович, друг Ігор, пан Олег, пані Галина, панна Галя, Ілля Миколович, товариш, Дорошенко, панна, пани, пан Василь Дмитрович, пан професор, пан голова, Прем'єр-міністр, високоповажний міністр, шановний пан суддя, Ваша

Високодостойність Пан Президент, вельмишановний ректор, пан Лаврук, пані вчителька, пані Надія, дорогі діти, шановний лікар.

Завдання 10. Виправте помилки в словосполученнях і запишіть їх правильно.

Смачне блюдо, митися в бані, називати по прізвищу, два рази в тиждень, в той же рік, в сім годин, на протязі тижня, домоворитися про зустріч, зручна мебел, сама красива, приймати участь, згідно наказу, написати об'яву, пояснююча записка, наші думки співпадають, працювати на таможні, багаточисленний мітинг, головующий зборів, слідуєчі поети, думающий студент, руйнуючий вплив, ведучий учений, справи йдуть до кращого, у двох словах, у відповідності з законом, зустрічаються помилки, познайомитися з висновками комісії, людяне місце, гарне відношення до людей, по власному бажанню, відсутній по хворобі, дзвонити в міністерство, повістка денна, особовий приклад, біля руля з вісімнадцяти років, у минулому місяці, навчатися мові, положити в кишеню, пишний волос, на протязі місяця, достоїнство, іменно так, вмішуватися у справи, поступила заява; перекладач не явився, так як його ніхто не попередив; прийняти міри, стань впереді, вимкнути мікрофон, це визиває подив.

Завдання 11. Виправте помилки й запишіть правильно, пам'ятаючи про особливості використання прикметників у ділових паперах.

Самий високий, найбільш дотепніший, Петренкові пропозиції, на попереднім з'їзді, завеликий, більш рішучіший, довготелесий, китайські товари, старша викладачка, у минулому році.

Завдання 12. Із поданих варіантів виберіть правильний і запишіть.

Півтора / півтори доби, півтора / півтори дня / дні, півтора / півтори села / сіл, півтора гектара / гектарів, прийти о / об одинадцятій, зустріч у / в / о / об шість / шостій годин / годині, два з половиною кілометра / кілометри, зустріти дві / двох подружки / подружок, сімома / сьома / семи тисячами, шестисот / шестиста / шістьохсот саджанців, у 2021 році / 2021-го року, доцент / доцентка кафедри української мови, згідно / згідно з оригіналу / з оригіналом, характерний персонажеві / для персонажа, властивий мені / для мене, перекладач по освіті / за освітою, лекції із зарубіжної літератури / по

зарубіжній літературі, надіслати / прислати по адресу / на адресу / за адресою, помилка по неухважності / через неухважність, працювати по ночах / по ночам / ночами, слава при житті / за життя, прийти / дійти висновку / до висновку, три / троє кияни / киян / киянина, шість / шестеро селяни / селян / селянина.

Завдання 13. Знайдіть помилки в поданих формулах мовленнєвого етикету, виправте їх і запишіть правильні варіанти.

1. Я вибачаюсь. 2. Моя фамілія Петренко. 3. Спокійної ночі. 4. Вибачте мене. 5. Усього доброго. 6. Вітаю з наступаючим Новим роком. 7. Заслуговує уваги. 8. Даруйте, але Ви не відповіли на моє питання. 9. Ви вірно вчинили. 10. Вибачаюся, але тут Ви не праві. 11. Усього Вам самого найкращого! 12. Скажіть, будь ласка, скільки годин. 13. Ми до Вас по такому ділу. 14. До зустрічі через пару днів. 15. Ви, безперечно, праві. 16. Чи можна Вас поспитати? 17. Присідайте, будь ласка, і почнемо заняття. 18. Мені надзвичайно приємно з Вами ознайомитися. 19. Будемо знайомі. 20. Здравствуйте. 21. Поза всякого сумніву. 22. Це неправда. 23. Це дурниця.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (на вибір студента)

Завдання 1. Відредагуйте текст офіційно-ділового стилю (текст для редагування взято з навчального посібника М. Зубкова, с. 381), використовуючи коректурні знаки. Коротко проаналізуйте мовні особливості тексту, які засвідчують його стильову належність.

*Декану факультета психології
Криворожського Державного Інститута
проф. Вороб'йову Сергею Адамовичу
від викладачки історії світової культури
Багінець І. Н.*

Пояснююча записка.

Заняття з історії світової культури 11 квітня 2002 р. у групі ПС-32 мной не були проведені ізза того що за раніше домовленною домовленістю я с цієї групою ходила в краєзнавчій музей де була віткрита нова експозиція передвижної виставки «Мастера кисти ХХ в.».

Екскурсія пройшла бес порушення дісціпліни.

Завдання 2. Відредагуйте тексти офіційно-ділового стилю, використовуючи коректурні знаки. Коротко проаналізуйте мовні особливості текстів, які засвідчують їхню стильову належність.

1. У зв'язку з ожеледдю в рентген-кабінеті робимо лише термінові переломи.

2. Мужики! У зв'язку з убивством тараканів бані не буде!

3. Собак власників, які будуть бігати по вулиці без намордників, буде відловлено і знищено.

4. Загубилося темне лоша з трьома білими ребрами на шиї. Хто зустрінеться з ним, прошу послати до мене, бо то моє потомство.

5. Обіди у верхньому одязі не відпускаються.

Завдання 3. Укладіть на ім'я керівника видавництва «Лілея НВ» службовий лист, у якому Ви (доцент кафедри української мови) рекомендуєте студентку 4 курсу (ПіБ) на посаду коректора. Коротко проаналізуйте мовні особливості тексту, які засвідчують його стильову належність.

Теми рефератів і повідомлень

1. Історія становлення офіційно-ділового стилю української мови.

2. Елементи ділового стилю в пам'ятках періоду Київської Руси.

3. Стиль ділових документів XIV–XVII століть.

4. Мовленнєвий етикет дипломатів.

5. Стиль ділових листів.

6. Типові мовні звороти в службових листах різних типів.

7. Епістолярій Лесі Українки.

8. Листи Василя Стуса до сина.

9. Основні довідкові праці з культури українського ділового мовлення.

Практичне заняття 6

МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ І РЕДАГУВАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Витоки публіцистичного стилю української мови.
2. Підстили публіцистичного стилю в сучасній українській мові. Жанрові та мовні особливості публіцистичних текстів.
3. Текст у ЗМІ як мікроструктура, що входить до складу макроструктури.
4. Лексико-фразеологічні та граматичні особливості медіатекстів.
5. Мова газетних текстів. Газетні заголовки та їхні функції.
6. Мова рекламних текстів: загальна структура, графічні, фонетичні, лексичні та граматичні особливості.
7. Специфіка редагування публіцистичних текстів: газетного тексту, матеріалів для радіо, телебачення, рекламних.
8. Типові помилки в ЗМІ та рекламі.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посібн. 2-ге вид, виправл. і доповн. Львів : ПАІС, 2009. 431 с.

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. 423 с.

Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор: порадник з української мови. Київ : Українська книга, 1998. 240 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська, М. Білоус, Х. Дацишин та ін.; за заг. ред. О. Сербенської : навч. посібн. 2-е вид., доповн. і перероб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 258 с.

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 256 с.

Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 236 с.

Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.08. Київ, 2003. 20 с

Волощак М. Й. Неправильно – правильно : Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. 2-ге вид., доповн. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2003. 160 с.

Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ : Академія, 2009. 264 с.

Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. Київ : Академвидав, 2013. 320 с. (Серія «Nota bene»).

Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.

Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів : практичні заняття : навч. посібн. Львів : ПАІС, 2003. 544 с.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.

Кравчук Л. В. Семантико-функціональний потенціал okazіоналізмів у текстах засобів масової інформації початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2016. 20 с.

Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2000. 169 с.

- Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.
- Літературна норма і мовна практика / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Т. А. Коць, Г. М. Сюта, С. Г. Чемеркін. Ніжин : Аспект-поліграф, 2013. 320 с.
- Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
- Партико З. В. Галузеве редагування в засобах масової інформації : навч. посібн. Львів : Афіша, 2007. 104 с.
- Партико З. В. Редагування матеріалів засобів масової інформації : збірник вправ. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. 110 с.
- Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.
- Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
- Савчук Р. Л. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ». Івано-Франківськ, 2017. 23 с.
- Сербенська О. А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2001. 204 с.
- Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів, 1996. 386 с.
- Словник синонімів української мови у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.
- Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови]. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.
- Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія. Вид. 2-ге, доповн. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 336 с.
- Цапок О. Фактичні помилки в заголовках українських друкованих ЗМІ. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць. 2001. Вип 12–13. С. 264–267.
- Шевчук Ю. Мовна шизофренія. Брустури : Дискурсус, 2015. 60 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Боярська Л. В. Мовні помилки на сторінках ЗМІ (дослідження-моніторинг) (Електронний ресурс). URL : http://journlib.univ.kiev.ua/Movni_pom_na_st_zmi.pdf

Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / голов. ред. В. Т. Бусел. URL : <http://www.slovnyk.net>

Веремчук Т. Робота над помилками. Як краще повідомляти про неточності в матеріалі та їх виправлення [Електронний ресурс]. *Детектор медіа*. 3 серпня 2012 року. URL : <http://detector.media/production/article/73860/2012-08-03-robota-nad-pomilkami/>

Онлайн-словники компанії «Медіалінгва» на Meti. URL : <http://multilex.meta.ua/>

Російсько-український словник сталих виразів URL : <http://stalivyrazy.org.ua>

Словник «Весна». Граматика української мови. URL : <http://www.slovnyk.org.ua/>

Словники й енциклопедії в онлайн-режимі. URL : <http://dic.academic.ru/>

Український лінгвістичний портал. URL : <http://ulif.org.ua>

Українські онлайніві словники. Лінгвістичні мовні ресурси та розваги. URL : <http://lingresua.tripod.com/>

www.novamova.com.ua

www.pravopys.net

Я розмовляю українською. Словник «Антисуржик». URL : <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua/>

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Власне публіцистичний підстиль (повідомлення, хроніка, прокламація, відкритий лист, передова стаття, огляд), науково-публіцистичний підстиль (літературно-критична стаття, літературно-мистецький огляд, науковий огляд, рецензія), мова преси (замітка, репортаж, кореспонденція, звіт, інтерв'ю, бесіда, коментар, соціологічне резюме, моніторинг, рейтинг, анкета, рецензія, стаття, журналістське розслідування, огляд, прогноз, нарис, фейлетон, памфлет, пародія, хроніка), підстиль ЗМІ (мова радіо, мова телебачення), публіцистичний стиль, публіцистичний

текст, рекламний підстиль, рекламний текст, усна публіцистична мова (промова, виступ), художньо-публіцистичний підстиль (мемуари, нарис, політична доповідь, памфлет, фейлетон), церемоніальний підстиль.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- 1.** Які витоки публіцистичного стилю?
- 2.** Хто з представників Галичини зробив свій внесок у становлення публіцистичного стилю української мови?
- 3.** Проаналізуйте сферу вживання, призначення, загальностилістичні та мовні ознаки публіцистичного стилю.
- 4.** Які підстилі та жанри виокремлюють науковці в межах публіцистичного стилю?
- 5.** Що можете розповісти про церемоніальний підстиль публіцистичного стилю?
- 6.** Чи можна говорити про підстиль електронних ЗМІ? У яких жанрах реалізується цей підстиль?
- 7.** Чому публіцистичний текст у ЗМІ є мікроструктурою? Чи існує його взаємозв'язок із макроструктурою?
- 8.** Схарактеризуйте заголовки газетних текстів та їхні функції.
- 9.** Яке місце в публіцистичних текстах посідають неологізми?
- 10.** Проаналізуйте синтагматику та парадигматику публіцистичного тексту.
- 11.** Якою мірою в текстах ЗМІ представлено фразеологізми, синоніми та інші лексичні засоби вираження?
- 12.** Які граматичні особливості вирізняють публіцистичні тексти з-поміж текстів інших стилів?
- 13.** Чи спостерігаються в текстах ЗМІ стилістичні фігури?
- 14.** Які ще мовні засоби, на вашу думку, надають публіцистичним текстам стилістичної виразності, експресії та привертають увагу читачів / слухачів ?
- 15.** Чому рекламу вважають окремим підстилем публіцистичного стилю?
- 16.** Проаналізуйте графічні та фонетичні особливості рекламних текстів.
- 17.** Розкажіть про лексичні та граматичні особливості друкованої реклами.

18. У чому полягає специфіка редагування публіцистичних текстів: газетного тексту, матеріалів для радіо, телебачення, рекламних?

19. Які типові помилки в ЗМІ та рекламі подають навчальні посібники з редагування публіцистичних текстів і Т. Бондаренко, Л. Боярської, Т. Веремчук, О. Цапок у своїх наукових працях?

20. Які ще терміни, окрім указаних у термінологічному мінімумі, привернули вашу увагу у словнику-довіднику «Журналістика», який уклав І. Л. Михайлин?

21. Які навчальні посібники та довідкові видання, що можуть допомогти редагувати тексти публіцистичного стилю, можете назвати? Які з них вважаєте найкращими і чому?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Підготуйтеся, використавши подану основну та додаткову літературу, а також самостійно знайдені наукові праці, до обговорення питань 1–8 плану практичного заняття.

Завдання 2. Підготуйте на основі праць А. Капелюшного конспект про специфіку редагування публіцистичних текстів на радіо та телебаченні.

Завдання 3. Випишіть 10–20 найрізноманітніших за формою й лексико-граматичним наповненням заголовків газет, назв програм тощо. Чому вони привернули вашу увагу? Прокоментуйте, яку роль виконують ці заголовки в текстах і загалом які вимоги до заголовків у текстах ЗМІ та рекламних текстах існують.

Завдання 4. Випишіть із публіцистичних текстів останніх двох років неологізми на зразок *укроп*, *вишиватник*, *локдаун*. Охарактеризуйте їхню стилістичну роль у тексті. Які ще групи лексики зазвичай представлені в публіцистичних текстах? Чи функціонують у мовленні журналістів фразеологізми та які саме за походженням?

Завдання 5. Виправте помилки, допущені в мовленні політиків (матеріал узято з навчального посібника «Антисуржик» за ред. О. Сербенської, 2011 р.).

Прийнято Верховною Радою, проблеми національних меншостей, одержав в якості компенсації, осмислити суть справи, існуючі закони, надзвичайне положення, жити по новим законам, з цього слідує, що...; служити причиною, співпадіння обставин, знайти протиріччя, співставляти факти, справа знаходиться під контролем, в залежності від обставин, із-за незнання справи, корінним образом відрізняється, не мішало б розібратися, швидко справимося, в порядку винятку, я тут ні при чому, у порівнянні з..., з отриманням незалежності, у протилежність, шокуюча несподіванка, усупереч очікуванням, безмежні дебати, буде уроком для виборців, для піддержки престижу, не складає винятку, наздогнати упущене, міністерство направило ноту.

Завдання 6. На основі власних спостережень за звичайними та електронними інтернет-матеріалами прокоментуйте, які найчастіше помилки трапляються в різножанрових публіцистичних текстах. У мовленні журналістів яких всеукраїнських та місцевих ЗМІ найчастіше трапляються відхилення від мовних норм сучасної української літературної мови? Наведіть приклади таких помилок, указавши ЗМІ та дату публікації матеріалу.

Чи використовують журналісти форми на зразок *проект, незалежності, етер*, рекомендовані новою редакцією «Українського правопису» 2019 р.?

Як оцінюєте мовленнєвий рівень майбутніх журналістів – студентів факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, які готують матеріали для нашого студентського радіо? Що би ви порадили їм для покращення їхнього мовлення? Чи змогли би ви як філолог працювати журналістом?

Завдання 7. Прочитайте наведений нижче текст, узятий із сайту textmaster.com.ua (<http://textmaster.com.ua/2017/06/09/ukraine-copyp2/>), та проаналізуйте його жанрово-стильові особливості. «Проскануйте» текст, знайдіть у ньому помилки та запишіть правильно, використовуючи відповідні коректурні знаки.

Український копірайтинг – екзотика Інтернету

Врешті-решт, наш ресурс має українське коріння, тому тема україномовного контенту не може залишати нас байдужими. Отже, сьогодні – сповідь дівчини-копірайтера про нелегке життя українського тексту на теренах Інтернету. І хоча українська авторки не така вишукана і літературна, як на поціновувачів, досвід тим не менш цікавий.

Зранку я прокинулася і вирішила, що буду заробляти гроші працюючи копірайтером в Інтернеті. А що? Набирати текст я вмію, комп'ютер є, а більш нічого і не треба. Вірніше, так думали роботодавці – автори оголошень. Інакше пояснити їхню поведінку я просто не можу. Вони не звертали уваги ані на мій досвід роботи, ані на журналістську освіту.

Насправді все було геть по-іншому. Я, будучи маленьким наївним дівчиськом, таких завжди зображують в романтичних фільмах з двома хвостиками, веснянками та кирпатим носиком, вирішила, що маю перевагу. Я вчилася писати українською мовою, а зараз, зважаючи на масову українізацію, це повинно було би

вітатися, враховуючи, що за законом 70% контенту повинно бути україномовним (такого закону не існує – Ред.).

Отож, свою роботу я вирішила розпочати на порталі «Фріланс.юа». І тут розпочалося таке, що можна писати мемуари на тему «Я і українська мова в Україні».

Найобразливішим було те, що зустрічалися люди зацікавлені тим, як часто я відвідую душ.

Вірніше, вони вирішили мене викупати, але не у воді, а у бруді, який лився на мене з різних сторін. Мені приходили повідомлення, з лаконічною відмовою, що мовляв навчишся писати російською звертайся (вочевидь україномовні зразки моїх текстів таки когось вразили, але ж та принциповість).

Були ще цікавіші персонажі, які писали, що вони не розуміють написаного мною в оголошенні. Агов, люди, російська та українська не настільки відрізняються, багато слів співзвучні, а з однаковим написанням ще більше. І гаразд, у житті в мене проскакують діалекти та доволі колоритні словечка, які мають більше емоційне, ніж смислове навантаження і стороннім не завжди зрозуміло. Але це ще півбіди. Наступні коментарі та повідомлення були більш емоційно насичені, щось типу «Капець українці тупі, навіть нашу мову не вивчили», «кому потрібна та недомова», а ще мене називали «фашисткою», «нацисткою» і чомусь покровителькою гомосексуалістів. Звісно всі наведені зразки трішки збідніли через відсутність у них нецензурної лексики.

На порталі, який носить дві літери «ЮА» у назві таке ставлення до україномовних авторів. На цьому порталі перевага віддається

авторам, які розмістили заявку російською. Серйозно, Карл? Я звісно не беру до уваги тих, хто працює на зарубіжні сайти.

А ще не хочу забути про кидальників. Це такий особливий тип людей, які звикли отримувати халявні тексти. До чого тут тема україномовного копірайтингу? Чомусь мені зустрічалися такі люди, які потребували українського контенту. Я прогоріла двічі. Вперше на тексти за типом Топ-10 чудес, вдруге на туристичній тематиці.

Але в першому випадку, нічого не заплативши мене вчили, як писати українською. Людина, яка вперше, принаймні мені так здалося, правила український текст. І в результаті гелікоптер замінили на вертольОт, саме в такому написанні, а такі смачні колиби та криївки на кафе. Але ж... але ж... ну, невже можна так безжалісно ставитися до таких текстів, так ображати авторів вказуючи на переваги тексту як на помилки і в результаті все рівно не платити.

Заради справедливості скажу, що мені трапився один доброчестивий замовник.

Та найголовніша проблема україномовних копірайтерів відсутність попиту на україномовний контент. Відомі та доволі популярні ресурси, на зразок Адвего, працюють з російськомовними авторами або взагалі з іноземними мовами. А націлені суто на українську мову не викликають бажання працювати.

Це як зі спробою української соціальної мережі, яка не впускала бажаючих вийти, а тих щасливчиків, яким це вдалося не дозволяла вийти. А виходили вони швидко, бо зайнятися чим там просто не було. Так і щось на подібні трудового ресурсу «Фрілансер.Юа». Де оголошення оновлювалися раз на місяць і

навіть, якщо вам пощастить відшукати щось свіженьке, відповіді ви не отримаєте, а якщо отримаєте це буде чергова афера чергового шахрая.

Одарка

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Підготуйте в електронній формі груповий проєкт із презентацією «Мовностилістичний аналіз і редагування текстів ЗМІ і реклами». У групі може бути 3–5 студентів, які самостійно або за вказівкою викладача формують групи.

Структура матеріалів групового проєкту

1. Назва проєкту (назву студенти придумують самі; у назві обов'язково вказують жанрову специфіку аналізованих текстів чи сферу ЗМІ: радіо, телебачення, реклама, електронний ресурс, блогосфера тощо).

2. Перелік прізвищ та імен учасників групи та зазначення виконаної кожним студентом роботи (наприклад: сформулював мету й завдання проєкту; знайшов текст, який потребував редагування; опрацював довідкову літературу тощо).

3. Мета та завдання проєкту.

4. Оригінальний публіцистичний текст із покликанням на джерело (може бути світлина тексту).

5. Мовностилістичний аналіз тексту із обов'язковою вказівкою на жанрові особливості.

6. Критичне оцінювання тексту, перелік та короткий аналіз помилок.

7. Відредагований за допомоги коректурних знаків текст (у формі світлини).

8. Бібліографія використаної довідкової літератури.

Теми рефератів і повідомлень

1. Унесок Галичини у становлення та розвиток публіцистичного стилю української мови.

2. Жанрові особливості газетного тексту.

3. Функційне навантаження газетних заголовків.
4. Основні типи і види мовних помилок в електронних ЗМІ.
5. Мова інтернет-видань з погляду сучасних мовних норм.
6. Мова сучасних ЗМІ і динаміка мовних норм сучасної української мови.
7. Лексико-семантичні та словотвірні інновації в сучасних публіцистичних текстах.

ПОМІРКУЙМО

На москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У їх народ і слово, і в нас народ і слово. А чиє краще, нехай судять люди.

Тарас Шевченко

Усунути деформацію мови, очистити її від спотворень, повернути нашій мові справжню народну красу – це справа честі всіх нас, і старших, і молодших, це природний обов'язок кожного перед незалежною, вільною Україною. Адже і мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність. Все це також визначатиме образ і творчу спромогу України в сім'ї цивілізованих демократичних держав.

Олесь Гончар

Розвиток мови особистості – складний процес. Високої мовної довершеності досягає, як правило, та людина, яка багато працює над оволодінням мовою, прагне правильно говорити, виявляти у мовленні – усному та писемному – свою індивідуальність, усвідомлюючи, що «Мова – це Я».

Олександра Сербенська

Комусь доводиться повсякчас лізти за кривеньким знаряддям думки до чужої кишені, перекладаючи крадькома у свою, бо у своїй нічого властивого не припасено. А слід би звернутися до цілющих джерел рідної мови і завести собі на всі випадки життя палату власного розуму – оте розмаїте багатство способів себе виразити, що його будь-хто знайде, прочитавши бодай з півсотні книжок українських літературних класиків.

Треба щодня працювати над своєю мовою, треба пройти з нею крізь пекло, чистилище і рай. Бо мова – це наше духовне здоров'я, це обрії нашого інтелекту й добробуту, це наша слава і гідність.

Віталій Радчук

Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, що формувалася упродовж віків, загрожує змінити мову, яку прийняв Тарас Шевченко, показавши світові її красу й силу, плекали Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, записуючи її «нестертий слід... самостійно між культурні мови».

Олександра Сербенська

Практичне заняття 7

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНИХ (КОНФЕСІЙНИХ) ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Релігійний стиль як один з основних функційних стилів сучасної української мови: проблема назви стилю, основні класифікаційні ознаки.
2. Історія становлення і розвитку конфесійного стилю.
3. Особливості функціонування української мови в релігійній сфері.
4. Підстили релігійного стилю: підстиль канонічної літератури, молитва, літургіка, проповідь, катехитика.
5. Лексичні особливості текстів релігійного стилю.
6. Релігійна фразеологія.
7. Граматичні параметри релігійних текстів.
8. Мовленнєвий етикет християн.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf> (дата звернення: 16.10.2020).

Термінологічно-правописний поради́к для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету. URL: <http://poradnyk.ucu.edu.ua/>

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Ципердюк О. Д. Мова творів конфесійної літератури : методичні вказівки до спеціалізації. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2015. 132 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. «Сила Божа» в народній фразеології. *Урок української*. 2002. № 2. С. 28–29.

Бабич Н. Д. Стилі та стилістика мови. *Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови* : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. С. 5–24.

Бабич Н. Д. Сучасний богословський (конфесійний) стиль української мови: жанри, мовні особливості, емоційна константа (оглядово-прикладний опис). *Бабич Н. Д. Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки* : збірник науково-дидактичних праць. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2009. С. 9–33.

Баран Г. Розвиток жанру української християнської віршованої молитви XIX ст. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* : зб. наук. праць / наук. ред. Бунчук Б. І. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. Вип. 506–508: Слов'янська філологія. С. 173–178.

Богдан С. К. Мовленнєвий етикет українців: традиції і сучасність. Київ : Рідна мова, 1998. 475 с.

Бурдіна Г. Вплив Біблії та конфесійного стилю на збагачення української лексики й фразеології. *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 259–265.

Вагнер К., Форґрімлер Г. Короткий теологічний словник / пер. з нім. о. д-ра Олександра Авраменка. Львів, 1996. 663 с.

Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст. : монографія. Тернопіль : Джура, 2008. 424 с.

Горбач О. Мовостиль новітніх перекладів Святого Письма на українську мову 19–20 вв. *Наук. зап. Укр. вільного ун-ту*. Мюнхен, 1988. Ч. 13: Філософ.-т. зб. мовної комісії Наукового конгресу в 1000-ліття Хрещення Руси-України. Мюнхен, 1988. С. 29–98.

Горбач О. Повні та часткові переклади Біблії українською мовою. *Бюлетень УБТ*. 1999. № 10. С. 26–31.

Горбач О. Українська народна релігійно-християнська термінологія й лексика (1988). *Статті до 1000-ліття християнізації Руси-України*. Мюнхен, 1991. С. 99–146.

Гринів Р. Семантика виразів мовленнєвого етикету християн. *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. праць. Вип. 659. Романо-слов'янський дискурс. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 42–46.

Деравчук С. Функціонально-семантичний статус епітетів у конфесійному стилі. *Дивослово*. 2003. № 1. С. 17–19.

Дзюбишина-Мельник Н. Сильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю. *Єдиними устами*. Львів, 1998. Вип. 2. С. 6–15.

Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови. *Культура слова*: респ. зб. Вип. 45. 1994. С. 14–20.

Дидик-Меуш Г. Спостереження над паронімією в богословській лексиці. *Християнство й українська мова*: матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів: Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 150–156.

Добосевич У. Релігійне письменство у формуванні української книжної мови XVI – першої половини XVII ст. *Християнство й українська мова*: матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів: Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 353–361.

Жанри і стилі в історії української літературної мови. Київ, 1989. 284 с.

Задорожний В. До проблеми розвитку конфесійного стилю сучасної української літературної мови. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів: Вид-во Львів. Богослов. Акад., 1998. С. 137–144.

Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ: Академія, 2009. 264 с.

Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум. Донецьк: ДонНУ, 2006. 289 с.

- Дудик П. С. Стилїстика української мови. Київ : Вид. центр «Академія», 2005. С. 91–93.
- Кедь Л. Стилїстичні функції метафоричних конструкцій в Євангелії від Івана. *Біблія і культура* : зб. наук. статей. Вип. 2. Чернівці : Рута, 2000. С. 156–158.
- Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.
- Коваль А. П. Спочатку було Слово : крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ : Либідь, 2001. 312 с.
- Ковтун А. А. Інноваційні процеси в церковно-релігійній лексиці (на матеріалі укр. прози ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10. 02. 01 «Українська мова». Івано-Франківськ, 2006. 20 с.
- Коць Т. А. Сакральний стиль. *Українська лінгвостилїстика ХХ – початку ХХІ століття: система понять і бібліографічні джерела* / за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. Київ : Грамота, 2007. С. 305–330.
- Лесюк М. Мова і стиль українських перекладів Книги псалмів. *Біблія і культура* : зб. наук. статей. Чернівці, 2000. Вип. 2. С. 133–138.
- Майданович Т. Собор української мови (формування духовного стилю). *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 335–342.
- Медвідь-Пахомова С. Вплив християнства на антропонімійну систему української мови. *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 293–301.
- Мороз Т. В. Лексика перекладів книг Святого Письма у контексті розвитку української літературної мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10. 02. 01 «Українська мова». Чернівці, 2007. 20 с.
- Мороз Т. Синтаксична варіантність у текстах книг Святого Письма (на матеріалі перекладів П. Морачевського, П. Куліша, І. Огієнка). *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія* : зб. наук. праць. Вип. 321–322. Чернівці : Рута, 2007. С. 413–421.
- Наконечна Г. Про синонімію в богословській термінології. *Єдиними устами*. Львів, 1998. Вип. 2. С. 16–27.

Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.

Пуряєва Н. В. Словник церковно-обрядової термінології. Львів : Свічадо, 2001. 156 с. (2 тис. найменувань).

Релігієзнавчий словник / за ред. А. Колодного, Б. Ломовика. Київ : Четверта хвиля, 1996. 386 с.

Скаб М. В. Семантичні трансформації біблійних висловів у творах Ліни Костенко. *Семантика мови і тексту*: матеріали XI Міжнар. наук. конф. (Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р.). Івано-Франківськ, 2012. С. 572–575.

Скаб М. С. Своєрідність «тикання» у сакральному мовленні. *Біблія і культура* : зб. наук. ст. Вип. 5. Чернівці : Рута, 2003. С. 303–306.

Словник синонімів української мови у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.

Сучасна українська богословська термінологія : від історичних традицій до нових концепцій : матеріали наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Академії, 1998. 351 с.

Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія», 2007. 856 с.

Християнство й українська мова : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львівської Богословської Академії, 2000. 516 с.

Ципердюк О. Д. Взаємодія релігійного та розмовного стилів у християнській проповіді. *Південний архів (філологічні науки)*. 2018. № 76. С. 27–32.

Ципердюк О. Д. Епітет як стильова домінанта проповідей єпископа Григорія Хомишина. *Науковий вісник Чернівецького університету*: збірник наукових праць. Вип. 22(821): Романо-слов'янський дискурс. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 25–31.

Ципердюк О. Д. Мовостиль єпископа Григорія Хомишина: лексико-семантичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Вип. 32. Том 1. С. 108–112.

Ципердюк О. Д. Семантико-стилістичні особливості фразеологізмів у проповідях єпископа Григорія Хомишина. *Українознавчі студії*. 2018. № 19. С. 70–81.

Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наук. думка, 2004. 560 с.

Шевченко Л. Л. Слов'янські переклади Святого Письма та їхній вплив на становлення національних мов. *Мовознавство*. 2003. № 2–3. С. 145–150.

Див. також літературу до лекцій: «Загальна характеристика релігійного стилю», «Підстилі релігійного стилю», «Мовностилістичні особливості та редагування релігійних текстів».

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Мирончук О. Я. Короткий російсько-український словник церковно-релігійної лексики : проект [Електронний ресурс]. Київ : [б. в.], 2011. 56 с. URL: <http://www.kda.org.ua/news/732-slovnyk.html>

Онлайн-словники компанії «Медіалінгва» на Meti. URL : <http://multilex.meta.ua/>

Російсько-український словник сталих виразів. URL : <http://stalivrazy.org.ua>

Словник «Весна». Граматика української мови. URL : <http://www.slovnyk.org.ua/>

Словники й енциклопедії в онлайн-режимі. URL : <http://dic.academic.ru/>

Український лінгвістичний портал. URL : <http://ulif.org.ua>

Українські онлайнві словники. Лінгвістичні мовні ресурси та розваги. URL : <http://lingresua.tripod.com/>

Яремчук С. Система богословських термінів: семантика лексем *апостол*, *Біблія*, *Євангеліє* [Електронний ресурс]. URL : http://vlp.com.ua/files/19_36.pdf

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Богослужбовий підстиль (літургіка), інверсія, канонічний підстиль (Біблія, Святе Письмо), катехитичний підстиль (катехитика), мовленнєвий етикет християн, підстиль молитви (молитва), підстиль проповіді (проповідь), релігійний (конфесійний) стиль, теолінгвістика.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Чому релігійний стиль належить до основних функційних різновидів сучасної української мови?
2. Яке призначення та сфера вживання релігійного стилю?
3. Які загальностилістичні риси відрізняють його від інших функційних стилів сучасної української мови?
4. Поясніть назву стилю. Чому терміносполуку *конфесійний стиль*, яка тривалий уживалася на позначення функційного стилю, який обслуговує релігійну сферу, науковці перестали використовувати?
5. Як ще по-іншому називають релігійний стиль у мовознавчій практиці? Яка назва, на Вашу думку, є найбільш коректною?
6. Які основні етапи становлення пройшов релігійний стиль української мови? Охарактеризуйте кожен із них.
7. Коли релігійний стиль української мови переживав своє піднесення?
8. Які основні проблеми функціонування української мови в релігійній сфері на сучасному етапі її розвитку?
9. Які підстили викоремлюють у межах релігійного стилю сучасної української мови? У чому полягають дискусії мовознавців і богословів щодо типології підстилів релігійного стилю сучасної української мови?
10. Охарактеризуйте підстиль канонічної літератури.
11. Які основні мовні особливості вирізняють підстиль молитви?
12. Які основні ознаки християнської проповіді визначають мовознавці?
13. У чому полягає мовна специфіка літургійних і катехитичних текстів?
14. Які лексичні особливості визначають релігійні тексти загалом?
15. Чи має релігійний стиль специфічну фразеологію? Наведіть приклади біблійних сталих висловів і фразеологізмів із релігійним компонентом.
16. Які граматичні параметри властиві релігійним текстам? Чи залежать вони від підстилю та жанру релігійного тексту?
17. У чому полягає відмінність мовленнєвого етикету християн від світського на функційному рівні? Наведіть приклади типових формул християнського мовленнєвого етикету.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Прочитайте тексти, визначте їхній стиль і підстиль. Коротко проаналізуйте мовні особливості, які визначають стильову належність текстів. Тексти яких підстилів релігійного стилю не представлено в завданні?

I. БОЖЕСТВЕННИЙ СІЯЧ

Одного дня вийшов Ісус Христос над Генезаретське озеро, сів на березі і почав навчати. Коли ж довкруги Нього зібралося багато народу, увійшов у човен і звідти навчав. Тоді, між іншим, оповів народові таку притчу.

Вийшов сіяч на поле сіяти. І як сів, одне зерно впало при дорозі. Там його потоптали, а птиці відтак визбирали. Друге впало на камените місце та, коли пригріло сонце, усохло, бо не мало глибокої землі. Інше насіння впало між терня і виросло, але не принесло плоду, бо терня приглушило його. А деякі зерна впали на добру землю і видали плід, одне в сотеро, друге в шістдесятеро, а третє в тридцятєро. «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає», – закінчив притчу Ісус та на прохання учнів пояснив її ось так: «Насіння – це Боже слово, Божа наука. А ґрунт, або земля, на яку паде насіння, – це людські душі. Одні люди приймають Божу науку дуже поверхово до серця і в часі спокуси зовсім її не придержуються. Тому й легкодушно грішать. Інші люди приймають цю Божу науку глибоко до серця і творять добрі діла Богові на славу, а собі на спасіння» (Матей 13, 1–23).

Що це є Божа наука?

Божа наука – це ті правди віри, яких навчав людей сам Господь Бог. Божу науку зємо також Божим об’явленням, бо це сам Господь Бог безпосередньо через своїх вибранців об’явив людям правду про Себе, про людину і про всесвіт. При цьому Господь Бог виявив свою любов до людей, повчив їх про ціль життя людини на землі і про засоби, як ту ціль можна досягнути.

Як ділимо Боже об’явлення?

Боже об’явлення ділимо на об’явлення:

а) Старого Завіту, що тривав від перших людей аж до приходу на землю Ісуса Христа;

б) Нового Завіту, що починається від Ісуса Христа і буде тривати до кінця світу.

Що означає слово «Завіт»?

Завіт – означає закон, заповіт або умова.

Через кого об'явив Господь Бог свою науку?

У Старому Завіті об'явив Господь Бог свою науку через побожних і праведних мужів – праотців, патріархів і пророків. У Новому Завіті передав Господь Бог свою науку через свого єдинородного Сина, Господа нашого Ісуса Христа, і через Його святих апостолів.

Де міститься Боже об'явлення?

Боже об'явлення міститься у Святому Письмі й у святому Переданні.

Що це є Святе Письмо?

Святе Письмо – по-грецьки Біблія – це написані святими і Святим Духом натхненими людьми книги, які Христова Церква визнала об'явленим Божим словом. Усіх святих книг є 72; у цьому числі старозавітніх книг – 45, а новозавітніх – 27.

Котрі зі святих книг є найважливішими?

Найважливішими святими книгами є такі:

а) св. Євангелія, де описано, як жив і чого навчав Ісус Христос, Його терпіння, смерть і воскресіння; ця книга складається з чотирьох Євангелій, що їх написали євангелісти: Матей, Марко, Лука та Іван;

б) Апостол, де описані діяння і наука апостолів.

Що це таке святе Передання?

Святе Передання – це ті правди віри, що їх Ісус Христос та апостоли навчали живим словом, але не записали їх в окремих книгах.

Звідки навчаємося того, що нам треба знати про Божу науку?

Про Боже науку навчаємося з катехизму.

Що таке катехизм?

Катехизм – це книжка, де коротко зібрана й доступно пояснена наука нашої християнської віри.

Хто має право пояснювати Святе Письмо?

Пояснювати Святе Письмо має право тільки церковна влада, тобто єпископи та їх помічники-священники або уповноважені церковною владою миряни.

Хто дав єпископам право пояснювати Святе Письмо?

Право пояснювати Святе Письмо, живим і писаним словом, дав Ісус Христос безпосередньо своїм апостолам, а посередньо через них їхнім наступникам. Наступниками апостолів є єпископи.

Чи кожному можна читати Святе Письмо?

Кожному християнинові не лише що можна читати Святе Письмо, але кожний, хто вміє читати, повинен це робити. Важливо тільки, щоб Святе Письмо було видане з відповідними поясненнями та за благословення уповноваженої церковної влади, бо лише Вселенська Христова Церква покликана до того, щоб ціло, вірно і непідроблено зберігати Святе Письмо та правдиво його пояснювати.

* * *

З усіх наук світу найвищою і найважливішою є та, що її об'явив Сам Господь Бог. Вона не тільки пояснює нам найістотніші правди, але й подає вказівки, як треба жити, щоб досягнути найвищу ціль – небо.

В імені Господа Бога священник засіває в серцях людей насіння Божої науки. Слухай пильно всього, що він тебе навчає у школі і в церкві, та старайся бути доброю ріллею, щоб насіння Божої науки зійшло на ниві твоєї душі й видало багатий плід.

II. Улюблена в Христі молоде!

Радію, що знову маю нагоду у Квітну неділю, у день Входу Господнього до Єрусалима, звернутися до вас! Ви завжди, а особливо протягом цієї тяжкої зими та сповненої тривоги весни, у моїх думках і молитвах. Хочу запевнити вас, що в усіх нелегких випробуваннях, труднощах та печалях Церква є і завжди буде для вас люблячою матір'ю, до якої ви можете прийти, щоб відновити свої сили, знайти мир і надію.

Ми всі разом переживаємо складний, непевний, але водночас натхненний час. Це час неймовірних випробувань і разом із тим глибокого навернення, застанови та зміни, – час, у якому ми можемо відчутти присутність Бога в нашій історії та Його безмірну любов.

Торжественний вхід Христа до Єрусалима також відбувся в нелегкий чи навіть критичний для старозавітного Божого народу час. Люди дожидали змін, втілення своєї великої мрії – приходу царя, котрий звільнить Ізраїль, відбудує мир і підкорить усі народи. Пальмове гілля, що вони несли в руках, символізувало очікувану перемогу. Вони кричали: «Осанна», тобто «Спаси нас!»

Христос і справді приніс перемогу – перемогу набато більшу, ніж ту, на яку сподівалися ізраїльтяни: не політичне визволення, а перемогу над смертю! Людство зустріло справжню весну, істинне оновлення і визволення, єдиним джерелом якого є Господь Бог. Тільки він своєю силою усуває все, що замерло і закам'яніло, і дарує людині нове життя, нову надію і новий шанс. Про це провіщав

пророк Ісаїя словами: «Не згадуйте про те, що було, не думайте про давнє! Ось я творю щось новітнє: воно ось-ось уже сходить. Чи ж ви його не впізнаєте?» (Іс. 43, 18–19).

Першими, хто відчув оте нове в Христі і хто вітав Його, були діти! Молоді люди першими відчувають потребу змін на краще, бо молодість є весною життя. Вони не просто потребують того, що дарує Христос, не лише очікують зміну, а й приймають її – впускають всередину себе новизну, прагнуть повноти життя. Молодь починає рух до Бога і першою усвідомлює плоди приходу Господа.

Народ Ізраїлю чекав на Месію, який дасть їм політичну свободу. Ми також часто сподіваємося, що хтось для нас збудує кращий світ, зробить чудо. Така позиція часто проявляється навіть у наших молитвах – ми молимося і чекаємо, що щось зміниться без нашої участі. Проте Господь потребує нашої співпраці і дає силу для втілення змін, про які ми просимо. Тому ми повинні усвідомити, що істинна зміна є результатом співдії людини з Богом. Згадаймо, як Христос навчав своїх учнів: «Я виноградина, ви гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому, – той плід приносить щедро. Без мене ж ви нічого чинити не можете» (Ів. 15, 5).

Щиро вірю, що молодь, віруюча молодь, є силою, яка здатна змінити суспільство, наш народ і його соборну державу. Вона стає потягаючою, поширює хвилю оновлення, зове за собою інших, роззброює опонентів і затуляє уста неправдомовцям.

Яскравими прикладами того, що українська молодь глибоко усвідомила співвідповідальність за себе, за інших і за все творіння, стали події останніх місяців, що увійдуть в історію як Революція гідності. Наші молоді люди показали Європі і всьому світові нову якість, вказали на істинне трактування цінностей свободи, гідності й солідарності.

Це справді грандіозна переміна в житті українського народу, яка має стати перспективою дальшого розвитку. У жодному разі її не можна звести до героїчних моментів минулого, залишити позаду. Майдан – це старт, так само як торжественний вхід Христа до Єрусалима є початком Страсного тижня, Христових страстей, Його добровільного приниження і розп'яття на хресті. Сьогодні Ісуса славить Єрусалим, проте справжньою славою Він засяє лише тоді, коли переможцем над гріхом і смертю вийде воскреслим із запечатаного гробу. Цього не зможе зупинити ніщо й ніхто: ні камінь, що закривав вихід, ні зброя солдатів, які стерегли гріб, ні кулуарні домовленості безбожної влади.

Глибока й фундаментальна зміна, на жаль, не може бути безболісною, рух вимагає самопожертви. Ми й це пережили в минулі місяці. Світла й чиста жертва Небесної сотні... Ми глибоко відчули відданість героїв Майдану, їхня смерть уразила кожного з нас, а особливо тих, хто зазнав тяжкої втрати рідних, друзів чи знайомих.

Проте кінцевою точкою є не смерть, а перемога – перемога над злом, над смертю, над усім, що принижує гідність і забирає свободу. Ми чітко усвідомлюємо, що рух до зміни веде через страсті до воскресіння. Оновлення – це рух до воскресіння.

У своїй інавгураційній промові 1978 року блаженний Папа Іван Павло II, який через два тижні буде канонізований, сказав: «Не бійтеся! Широко відчиніть двері для Христа. Відкрийте кордони, економічні та політичні системи, культури, цивілізації та розвиток Його спасенній владі». Його слова стають слухним закликком і для нас. Не біймося!

Його наступник на Петровому престолі Папа Франциск також говорить про сміливість і звертається до молоді: «Відважтеся плисти проти течії. Відважтеся бути по-справжньому щасливими. Скажіть “ні” ефемерній штучній культурі, яка вважає, що ви не здатні взяти на себе відповідальність і прийняти справді великі життєві виклики».

Дорогі в Христі молоді українці, увесь світ побачив, що ви здатні плисти проти течії, брати на себе відповідальність і дивитися у вічі викликам та небезпеці. Ви можете змінити світ.

Майдан – це наш вхід до Єрусалима. Ми бачили славу, досвідчили страждання і зрозуміли силу жертви. І знаємо, що випробування триватимуть. Але це ще не все. Наша революція – духовна, особиста, національна – це процес. Велич попереду, і до неї ми можемо прийти лише разом з Христом. Звитягу побачимо у величі й гідності Воскресіння, яке є найбільшою і фундаментальною перемогою – над смертю і гріхом. Не бійтеся! Христос уже переміг. І наша перемогу в Ньому.

Благословення Господнє на вас!

Патріарх Святослав

Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,

1 квітня 2014 року Божого.

III. БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ СВ. ЙОАНА ЗОЛОТОУСТОГО

... Прохальна єктенія

Диякон: Сповнім молитву нашу Господеві.

*Люди, на кожне прошення: **Господи, помилуй.***

За предложені чесні дари Господу помолімся.

За святий храм цей, і тих, що з вірою, благоговінням і страхом Божим входять до нього, Господу помолімся.

Щоб ізбавитися нам від усякої скорби, гніву й нужди, Господу помолімся.

Священник: Заступи, спаси, помилуй нас, Боже, Твоєю благодаттю.

*Люди: **Господи, помилуй.***

Дня всього звершеного, святого, мирного й безгрішного у Господа просім.

*Люди, на кожне прошення: **Подай, Господи.***

Ангела миру, вірного наставника, хоронителя душ і тіл наших у Господа просім.

Прощення й відпущення гріхів і прогрішень наших у Господа просім.

Доброго й пожиточного душам нашим і миру для світу у Господа просім.

Останній час життя нашого в мирі й покаянні скінчити у Господа просім.

Християнської кончини життя нашого, безболісної, бездоганної, мирної, і доброго одвіту на страшному суді Христовому просім.

Пресвяту, пречисту, преблагословенну, славу Владичицю нашу Богородицю і приснодіву Марію, з усіма святими пом'янувши, самі себе, і один одного, і все життя наше Христу Богові віддаймо.

*Люди: **Тобі, Господи.***

Священник: Щедротами єдинородного Сина Твого, що з ним благословен єси, з пресвятим, і благим, і животворящим Твоїм Духом нині, і повсякчас, і на віки віків.

*Люди: **Амінь.***

Священник: Мир всім!

*Люди: **І духові твоєму.***

Диякон: Возлюбім один одного, щоб однодумно визнавати.

*Люди: **Отця, і Сина, і святого Духа, Тройцю єдиносущну і нероздільну.***

Священник поклоняється тричі, мовлячи: Возлюблю Тебе, Господи, кріпосте моя, Господь – твердиня моя і прибіжище моє (3).

Диякон: Двері, двері в премудрості будьмо уважні...

Завдання 2. Повторіть правила чергування **У – В, І – Й** як засобу милозвучності. Ураховуючи ці правила, розкрийте дужки й запишіть правильно сполучення слів і речення. У яких словах **У – В** не чергуються?

(У,В) отця, (у,в) святого, залишилися (у,в) храмі, залишились (у,в) храмі, спитали (у,в) Учителя, навчався (у,в) Львівській богословській академії, (у,в) твоїй сповіді, була (у,в) Почаївській лаврі. (У,В) Зарваниці зібралось багато християн. (У,В) оселі запанувала молитовна тиша. (У,В)се Господь (у,в)чинив. Розкоші (і,й) багатство – (у,в)се це марнота. (І,Й) раптом відчув він присутність Святого Духа. Марія (і,й) Йосип – святе подружжя. (У,В) церковному хорі співали Ольга (і,й) Андрій. Петрик (і,й) Марійка готуються до причастя. На траві (і,й) квітках Божа роса. Задзвонили дзвони – (і,й) душа Соломії заспівала.

Завдання 3. Поставте наголос у словах. Значення виділених і незрозумілих слів знайдіть у тлумачному або релігієзавчому словниках.

Благовіст, благодать, Євангеліє, євангельський, **габіт**, Водохреще, Водохрестя, вітвар, олтар, Вифлеєм, антихрист, **антимінс**, **Апокаліпсис**, **Агнець Божий**, послух, постриг, покута, парох, **ортодоксія**, **юродивий**, Часослов, греко-католики, католичка, католицький, католицтво, **триптих**, **тритеїзм**, Літургія, сповідник, духівник, душе, свята (ім.), свята (прикм.), **святець**.

Завдання 4. Поясніть, якими мовними особливостями розрізняються слова в групах. Зі словами-паронімами придумайте речення і запишіть. Наведіть самостійно два приклади слів-паронімів, які належать до релігійної лексики.

Євангеліє – Євангелія, катехизм – катехиза, відпуст – відпустка, Завіт – Заповіт, Спас – Спаситель, процес – процесія, хресний – хрещений – хрестовий, митрополія – метрополія, паска – Пасха, пастир – пастор, літургійний – літургічний.

Завдання 5. Утворіть форму родового відмінка іменників, які переважно вживаються в релігійних текстах. Правопис відмінкових закінчень перевірте за словником.

Апокаліпсис, Рим, Логос ‘друга Божа Особа’, логос ‘філософське поняття’, амвон, храм, престол, катехизм,

церковнослов'янізм, біль, Святий Дух, дух 'абстр. поняття сили, свідомості', інститут, патріархат, документ, папір, акт, камінь, Амур, Йордан, листопад, манускрипт, псалом, трибунал, Псалтир, Завіт, Коран, молебень, символ, дар, Великдень, вхід, піст, префект, символ, синод, собор, тропар, звук, священник, Лазар, паламар, цар, Христос, лікар, термін, протокол, паркан, бал, потяг, пояс, хліб, хор.

Завдання 6. Випишіть 10 крилатих висловів біблійного походження, поясніть їхнє значення, наведіть приклади їхнього вживання в художній літературі. Див. працю:

- Коваль А. П. Спочатку було Слово : крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ : Либідь, 2001. 312 с.

Завдання 7. Доберіть до 10 іншомовних релігійних назв українські відповідники і запишіть їх парами за зразком.

Зразок. Євангеліє – благовіст, літургія – служба Божя, свхаристія – причастя.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Коротко охарактеризувати структуру та зміст праці, зробивши її електронну копію (*на вибір*):

- Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf>.
- Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету (див.: URL: <http://poradnyk.ucu.edu.ua/>).

Теми рефератів і повідомлень

1. Внесок Біблії та релігійного стилю у формування лексики та фразеології сучасної української мови.
2. Вплив християнства на розвиток українського ономастикону.
3. Українські переклади Біблії та їхня роль у становленні сучасної української літературної мови.
4. Проблема виокремлення підстилів і жанрів релігійного стилю.
5. Біблійна фразеологія в сучасному художньому мовленні.
6. Особливості функціонування бібліїзмів у публіцистичному дискурсі.
7. Генетична класифікація богословської термінології.
8. Парадигматичні відношення в межах української релігійної лексики: синонімія, антонімія, паронімія.
9. Мовні засоби формування образності біблійного тексту.
10. Елементи художнього стилю в релігійних текстах.

ЗАПАМ'ЯТАЙМО ЗНАЧЕННЯ ПАРОНІМІВ

наска ‘солодкий здобний високий білий хліб циліндричної форми, що за православним звичаєм випікається до Великодня’
Пасха ‘те саме, що Великдень’

насторал ‘єпископський жезл’
настораль ‘у європейській літературі і мистецтві XIV–XVIII ст. жанр, який характеризується ідилічним зображенням пастухів і пастушок на лоні природи, а також твір такого жанру’

митра ‘головний убір вищого духовництва християнської церкви, який надівають під час богослужіння’
мирта ‘південне вічнозелене дерево’

пастир ‘священник’
пастор ‘служитель церкви в протестантських церквах, які заперечують інститут священства’

леґат ‘дипломатичний представник папи римського; нунцій’
делегат ‘виборний або призначений представник якої-небудь організації, установи, колективу’

літурґійний ‘стос. до літурґії’ (*вжиток, відправа, день, жести, мова, ризи, рік*)

літурґічний ‘стос. до літурґіки’ (*наука, осередок, питання, семінар, школа, факультет*)

Розрізняймо за значенням близькозвучні слова

ХРЕСНИЙ / ХРЕЩЕНИЙ

Роблять помилки, уживаючи ці близькозвучні слова. *Хресний* стосується хреста як предмета і символу християнської релігії, пов’язаний із мученицькою смертю Ісуса Христа. У посібнику читаємо: «До настання Пасхи Ісус наголошував на необхідності Хресної смерті для виконання волі Отця». *Хресним* може бути *хід, похід* (урочиста церемонія з хрестами, іконами), *цілування* (клятва з цілуванням хреста), *дорога* (Христові муки). Уживається в переносному значенні: ‘тяжкі переживання, життєвий шлях, повний страждань, тернистий’. Говоримо *хресний шлях пройшов*, маючи на увазі шлях, устелений хрестами.

Хрещений – це той, який пройшов обряд хрещення, прийняв християнство. У Шевченка читаємо: «Чого то ми не вмієм? І зорі лічим, гречку сієм, Французів лаєм. Продаєм Або у карти програєм людей... не негрів... а таких Таки хрещених». Отже, *хрещений* (-а, -е, -і) *люд, народ, діти, чоловік, жінка, дочка* (дівчина щодо своїх духовних батьків – *хрещених* батька й матері), *син, батько, мати*.

Близькозвучним є і слово *хрестовий*, що вживається в техніці: *хрестовий перемикач, хрестове намотування прядива*, а також як історичний термін – *хрестові походи*.

Розмірковуючи над значенням слова, пам’ятаймо пересторогу мудреців. Ще в VI ст. до н. е. китайський філософ Конфуцій застерігав: «Якщо мова не є правильною, то вона не означає того, що має означати, то не буде зроблено те, що має бути зроблене; а тоді моральність і всяке мистецтво почнуть занепадати, справедливість зійде на манівці – і всі впадуть у стан безладного хаосу».

Олександра Сербенська («Антисуржик», с. 135–136)

Практичне заняття 8

РЕДАГУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Відображення української релігійної лексики в лексикографічних працях.
2. Основні проблеми терміновживання та правопису релігійної лексики.
3. Нова редакція «Українського правопису» (2019 р.) про правопис релігійно маркованої лексики.
4. Особливості редагування релігійних текстів різних підстилів.
5. Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету.
6. Типові помилки в релігійних текстах.

Увага! Про типові мовні помилки в текстах релігійного стилю див. «Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів...»

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібник. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf>

Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету. URL: <http://poradnyk.ucu.edu.ua/>

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Ципердюк О. Д. Мова творів конфесійної літератури : методичні вказівки до спеціалізації. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2015. 132 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська, М. Білоус, Х. Дацишин та ін.; за заг. ред. О. Сербенської : навч. посібн. 2-е вид., доповн. і перероб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 258 с.

Бабич Н. Д. Сучасний богословський (конфесійний) стиль української мови: жанри, мовні особливості, емоційна константа (оглядово-прикладний опис). *Бабич Н. Д. Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки* : збірник науково-дидактичних праць. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2009. 216 с. С. 9–33.

Біблія, або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту, із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена [переклад проф. Івана Огієнка]. Б. м. : Видавництво Благодійного фонду «Лібре», 2007. 1360 с.

Богдан С. К. Мовленнєвий етикет українців: традиції і сучасність. Київ : Рідна мова, 1998. 475 с.

Бурдіна Г. Вплив Біблії та конфесійного стилю на збагачення української лексики й фразеології. *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Академії, 2000. С. 259–265.

Вагнер К., Форгрімлер Г. Короткий теологічний словник / пер. з нім. о. д-ра Олександра Авраменка. Львів, 1996. 663 с.

Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

До Правописної комісії НАН України. Рекомендації щодо написання великої букви в релігійних назвах. *Єдиними устами* : бюлетень Інституту богословської термінології та перекладів при Львівській богословській академії. 1999. № 3. С. 30–33.

Дзюбишина-Мельник Н. Мова релігійної преси з погляду загальнолітературних норм. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій*: матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів: Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 202–214.

Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. Київ: Наук. думка, 2004. 202 с.

Захарків О. До проблеми варіантності у структурі богословської лексики. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій*: матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів: Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 294–304.

Захарків О., Куньч З. Як правильно: *катихизм, катехизм, катихизис, катехізис, катехиза?* Єдиними устами: вісник Інституту богословської термінології та перекладів. 2000. № 4. С. 62–71.

Задорожний В. До проблеми розвитку конфесійного стилю сучасної української літературної мови. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій*: матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів: Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 137–144.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ: Вища школа, 1984. 120 с.

Коваль А. П. Спочатку було Слово: крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ: Либідь, 2001. 312 с.

Коць Т. Завіт – заповіт. *Культура слова*. 2002. Вип. 60. С. 67–68.

Коць Т. Іоанн Павло II чи Іван Павло II? *Культура слова*. 2001. Вип. 57–58. С. 119–120.

Куньч З. Церковна проповідь і проблеми культури мови. *Християнство й українська мова*: матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів: Вид-во Львів. Богосл. Акад., 2000. С. 436–443.

Лесюк М. Мова і стиль українських перекладів Книги псалмів. *Біблія і культура*: зб. наук. статей. Чернівці, 2000. Вип. 2. С. 133–138.

Майданович Т. Собор української мови (формування духовного стилю). *Християнство й українська мова*: матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів: Вид-во Львів. Богосл. Акад., 2000. С. 335–342.

Миرونчук О. Я. Словник скорочень назв чинів святості в українській мові / Київська православна богословська академія УПЦ

Київського Патріархату ; Інститут української мови НАН України ; уклад.: Мирончук Олександр Якович ; наук. ред.: Єрмоленко Світлана Яківна. Київ : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2013. 108, [4] с.

Мороз Т. Синтаксична варіантність у текстах книг Святого Письма (на матеріалі перекладів П. Морачевського, П. Куліша, І. Огієнка). *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія* : зб. наук. праць. Вип. 321–322. Чернівці : Рута, 2007. С. 413–421.

Наконечна Г. Про синонімію в богословській термінології. *Єдиними устами* . 1998. Вип. 2. С. 16–27.

Огієнко І. Вимова біблійних імен з й на початку. *Рідна мова*. 1936. Ч. 1. С. 1–6.

Огієнко І. Вимова давньоєврейських біблійних імен. *Рідна мова*. 1939. Ч. 9. С. 385–392.

Огієнко І. Методологія перекладу Святого Письма та богослужбових книг на українську мову. *Єдиними устами* . 2000. № 4. С. 2–41.

Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Рідномовний катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства. Київ : Ярославів Вал, 2014. 56 с.

Орфографічний словник української мови : близько 120 000 слів / Уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Довіра, 1994. 864 с.

Петрович М. Христове вочленення чи втілення? (До методології усталення богословської термінології). *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів : Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 233–243.

Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ : Либідь, 1999. 240 с.

Пуряєва Н. Варіантність у сучасній українській церковно-обрядовій термінології: проблеми термінографічного відображення. *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богосл. Акад., 2000. С. 101–110.

Пуряєва Н. В. Словник церковно-обрядової термінології. Львів : Свічадо, 2001. 156 с. (2 тис. найменувань).

Релігієзнавчий словник / за ред. А. Колодного, Б. Ломовика. Київ : Четверта хвиля, 1996. 386 с.

Рибак Н. До проблеми вживання іншомовних слів і правопису власних назв у сучасній українській богословській термінології і популярній релігійній літературі. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів : Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 313–316.

Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, араміїськими та грецькими текстами. Під час Другого Ватиканського Вселенського Собору [переклад о. Івана Хоменка]. 1069 с.+352 с.

Святе Письмо Старого і Нового Завіту. Мовою русько-українською : переклад П. О. Куліша, І. С. Нечуя-Левицького і І. Пулюя. Київ : Вид. дім «ПРОСТІР», 2010. 825 с.+249 с.

Скаб М. С. Своєрідність «тикання» у сакральному мовленні. *Біблія і культура* : зб. наук. ст. Вип. 5. Чернівці : Рута, 2003. С. 303–306.

Словник синонімів української мови у 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 1999–2000.

Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій : матеріали наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів : Вид-во Львів. Богослов. Акад., 1998. 351 с.

Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія», 2007. 856 с.

Федик О. Духовні номінації та їх правопис. *Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (Львів, 13–15 травня 1998 р.). Львів : Вид-во Львів. Богосл. Акад., 1998. С. 287–293.

Християнство й українська мова : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2000 р.). Львів : Вид-во Львів. Богосл. Акад., 2000. 516 с.

Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наук. думка, 2004. 560 с.

Увага! Див. також літературу до лекції «Мовностилістичні особливості та редагування релігійних текстів».

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Якою мірою відображена релігійна лексика, у тому числі й термінологія, у сучасних українськомовних лексикографічних працях порівняно з радянським періодом?

2. Які ще словники богословських і релігієзнавчих термінів, окрім поданих у списку літератури до практичного, можете назвати? Подайте їхній бібліографічний опис.

3. Назвіть основні проблеми термінотворення та терміновживання релігійної лексики.

4. Які наукові праці, подані в переліку літератури до практичного заняття, порушують проблеми творення та вживання релігійної термінології?

5. Які думки висловлюють науковці щодо вживання церковнослов'янізмів у релігійних текстах? Чи потрібно, на Вашу думку, використовувати церковнослов'янську лексику в релігійному мовленні і якою мірою?

6. У яких наукових статтях, поданих у бібліографії до практичного заняття, порушено правописні проблеми релігійної лексики?

7. Назвіть основні проблеми правопису релігійної лексики.

8. Які існують проблеми щодо правопису релігійних термінів, запозичених із грецької мови?

9. Якою мірою представлена релігійно маркована лексика в новій редакції «Українського правопису» (2019 р.)? Назвіть основні орфограми, які стосуються правопису вказаної групи лексики.

10. Прокоментуйте загальні особливості редагування біблійних текстів.

11. У чому полягає специфіка редагування молитовних текстів?

12. Які мовні огріхи бувають у текстах проповідей?

13. На що звертають увагу під час редагування катехитичних текстів?

14. Назвіть електронні методично-довідкові ресурси, які розробили й рекомендують філологи й теологи для редагування текстів релігійного стилю?

15. З яких рубрик складається «Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету»?

16. Яку інформацію подано в рубриці «Словник»?

17. Який зміст рубрики «Коментарі»?

18. Які саме правописні проблеми розкрито в «Термінологічно-правописному poradniku...»?

19. Про що йдеться в рубриці «Методологія»?

20. Наведіть приклади типових помилок, які бувають у релігійних текстах.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Випишіть зі словника, поданого в новій редакції «Українського правопису» 2019 р., усі релігійні лексеми, підкресліть у них ортограми. Прокоментуйте, яких ортографічних норм вони стосуються.

Завдання 2. Запам'ятайте правопис релігійних назв (за «Термінологічно-правописним порадником...»). Усно прокоментуйте правопис кожної номінації.

Неділя мирносиць, Томина неділя, Перша неділя Великого посту, Різдвяні свята, Стрітєння (*свято*), Бог Дух Святий, Небесний Отець, Пречиста Діва, Боже поможи (*фразеологізм*), Христові слова, він (Ісус Христос), Господня молитва, молебень, «Отче наш», Апостол, Діяння апостолів, Старий Завіт, «Діяння апостола Андрія» (*у лапках, бо неканонічна книга*), таїнство покаяння, таїнство Причастя, Царство Небесне, Українська Православна Церква Київського Патріархату (*за чинним правописом: Українська православна церква Київського патріархату*), Бучацька єпархія, Берестейська унія (подія), Вселенський Собор (*найвищий церковний орган*), Римська курія, Вселенський Архиєрей (*офіційні назви та повні титули найвищих церковних посад*), митрополит Московський (*неофіційна назва*).

Неділя всіх святих, Друга неділя після Зіслання Святого Духа, Святих апостолів Петра й Павла, Великий піст, Введення (*свято*), Свята Тройця (*Бог*), Цар світу, Небесна Мати, дай Боже здоров'я (*фразеологізм*), боже теля (*наївна, непрактична людина*), її (*Богородицю*), Символ віри, Молебень до Господа нашого Ісуса Христа, «Богородице Діво», Требник, Перша книга Макавеїв, Новий Завіт, «Євангеліє Томи» (*у лапках, бо неканонічна книга*), таїнство хрещення, таїнство Євхаристії, Церква (*організація; за чинним правописом: церква*), Українська Автокефальна Православна Церква (*за чинним правописом: Українська автокефальна православна церква*), Філадельфійська митрополія, Українське православ'я (*назва конфес. феноменів*), Постійний Синод (*найвищий орган*), Колегія єпископів, Патріярх Київський і всієї Руси-України, *але: Київський патріярх (неповна назва)*.

Неділя святих Отців, Світлий понеділок, П'ятдесятниця (замість П'ятидесятниця), Введення у храм Пресвятої Богородиці, воскресіння (подія, а не свято), навечір'я Богоявлення, три Божі Особи, Хліб життя, але: Невіста неневісна, дякувати Богові (фразеологізм), вона (Богородиця), Апостольський символ віри, Псалом п'ятдесятий, «Вірую», Псалтир, Пісня пісень, Службовий Апостол, «Лист до Варнави» (у лапках, бо неканонічна книга), таїнство вінчання, пресвята Євхаристія, церква (споруда), Українська Греко-Католицька Церква (за чинним правописом: Українська греко-католицька церква), Надвірнянський деканат, Український греко-католицизм, Римський Апостольський Престол (найвищий орган), Замойський синод, Папа Римський Павло VI, Царгородський патріарх (неофіційна назва).

Святі Тайни, Тіло і Кров Христова, святі дари, Тіло Христове (Церква), Другий Ватиканський Собор, назви посад, титули інших, не найвищих церковних єрархів пишуть із малої літери, за винятком в офіційних документах (постаннях, листах, зверненнях), а також для підкреслення урочистості

Завдання 3. Запишіть, розкривши дужки, релігійні номінації правильно (відповідно до чинного українського правопису). Прокоментуйте, у яких випадках «Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів», рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету, пропонує інший правопис релігійних назв?

(Б,б)удда, (А,а)нгел, (С,с)вяте (П,п)исьмо, (З,з)атока (С,с)вятого (Л,л)аврентія, (С,с)вятий Петро, (С,с)вятий (Д,д)ух, (В,в)еликий (П,п)іст, (С,с)ин (Б,б)ожий, (У,у)країнська (Г,г)реко-(К,к)атолицька церква, (С,с)офійський (С,с)обор, (Р,р)іздвяні (С,с)вята, (В,в)ербна (Н,н)еділя, (Б,б)огиня (В,в)енера, (М,м)атір (Б,б)ожа, (Т,т)аїнство (П,п)ричастя, (В,в)еликдень, (Т,т)еплого (О,о)лекси, свяще(н,нн)ик, (П,п)апа (Р,р)имський, свяще(н,нн)ослужитель, Голго(ф,т)а, Ге(ф,т)симанія, (Т,Ф)ома, арх(и,і)єпископ, ал(и,і)луя, еп(и,і)скоп), еп(и, і)трахиль, х(и,і)ротонія, (Іу,Ю)да, (Іо,Йо)ан, релі(г,г)ія, Вуль(г,г)ата.

Завдання 4. Випишіть із двох різних перекладів Біблії (наприклад І. Огієнка та І. Хоменка) невеликі уривки, проаналізуйте їх на дотримання сучасних мовних норм і відкорегуйте за допомоги коректурних знаків виявлені помилки.

Завдання 5. Запишіть 10 синонімних рядів із вершиною – релігійною лексемою.

Зразок. Біблія – Святе Письмо, Книга Книг, Слово Боже, Одкровення, Книга спасіння.

Завдання 6. Відредагуйте текст, використавши коректурні знаки.

26 листопада 2014 року у семінарійному храмі Івано-Франківської Духовної Семінарії відбулась посв'ята нових учасників у Братство Священномученика Йосафата.

Молебень до Свящмч. Йосафата та чин посвяти очолив Ректор ІФДС о. Олег Каськів. Кандидати в дійсні члени Братства, зі свічкою в руці, що символізує Світло Христове, увійшли в храм під спів тропара св. свящмч. Йосафата.

Після молитви отець духівник вділив присутнім Господнє благословення і окропив братів свяченою водою. Чин посвяти завершився вітальним словом в якому о. Олег побажав новопосвяченим учасникам Брацтва, щоб за посередництвом святого Йосафата, вони могли правдиво наслідувати Христа, через жертвення та ревне служіння Богу і ближнім.

З нагоди цієї радісної події, брати отримали пам'ятки про вступ у Братство, а активні його учасники – подячні грамоти.

Увага! Як правильно скорочувати релігійну лексику, можна довідатися в праці О. Я. Мирончука «Словник скорочень назв чинів святості в українській мові»:

святий, свята – св. / святі – свв.

святитель – свт. / святителі – свтт.

сповідник, сповідниця – спов. / сповідники – сповв.

*священномученик – **сцмч.** / священномученики – **сцмчч.***

Скорочення біблійних книг та правила їхнього цитування подано в електронному ресурсі «Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів...»

Завдання 7. Прокоментуйте значення та особливості вживання в релігійних текстах богословських термінів, скориставшись рубрикою «Коментарі» (<http://poradnyk.ucu.edu.ua/theological-comments/>) «Термінологічно-правописного порадирика...».

Завіт – союз – Заповіт, катехизм – катехізіс – катехиза, обоження – обожествлення – обоготворення – обожнення, пересуществлення, поклоніння – почитання – вшанування, рай – ад – небо – пекло, таїнство – тайна, тіло – плоть – вочлочення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Прослухайте (<https://www.youtube.com/watch?v=MjyNlf4d-yA>) першу проповідь Блаженнішого Святослава в статусі Отця і Глави УГКЦ, проголошену в Патріаршому соборі Києва 27.03.2011. Письмово проаналізуйте мовлення Блаженнішого Святослава Шевчука з погляду дотримання сучасних мовних норм, указавши на переваги та недоліки (наведіть приклади виявлених помилок та виправте їх). Коротко проаналізуйте мовностилістичні особливості тексту, які засвідчують його стильову належність.

Теми рефератів і повідомлень

1. Правописні проблеми української релігійної лексики та нова редакція «Українського правопису» (2019 р.).
2. Правопис великої літери в релігійній лексиці.
3. Літери *i* та *u* в іншомовних загальних назвах.
4. Літери *z* та *ʒ* у словах іншомовного походження.
5. Транслітерація початкової йоти перед голосним у грецьких запозиченнях.
6. Літери *m* та *ϕ* у запозиченнях із грецької мови.
7. Відображення української релігійної лексики в сучасних лексикографічних працях.
8. Проповідницьке мовлення з погляду сучасних мовних норм.
9. Церковнослов'янізми в сучасному релігійному мовленні.
10. Іван Огієнко про методику перекладу книг Святого Письма.

МОВНІ ПОРАДИ

Духівництво і духовенство

Із двох слів *духівництво* й *духовенство* більше відповідає фонетико-граматичній будові нашої мови *духівництво*, про що свідчить, зокрема, і його словотвірне гніздо, до якого належать *духівник* (священник, якому постійно сповідуються), *духівниця* (заповіт про спадщину). *Духовенство* такого гнізда не має. Напр.: «Об'єктом особливої ненависті більшовицького режиму було патріотично налаштоване українське *духівництво*» (газ.); «Так як ти міг подумати, проклятий, Що я, чернець і княжий *духівник*, з тобою буду чаші вихиляти?» (І. Кочерга); «Піклуючись за майбутню господарську долю синів, рідний батько перед самісінькою копанкою словесну *духівницю* дав» (О. Ковінька).

Жертовний, а не жертвенний

Слова, що не мають відмінностей ні в семантиці, ні в стилістичних відтінках, звуться дублетами. Один із видів дублетів – утворення від того самого кореня за допомогою різних суфіксів. Як користуватися такими лексемами в процесі висловлення думки? Критерії відбору простіше визначити тоді, коли одному з таких дублетів мова давно віддала перевагу, що засвідчено в численних лексикографічних працях та в індивідуальному мовленнєвому доробку майстрів українського слова. Приміром, із двох морфологічних дублетів *жертовний* і *жертвенний* перевагу, поза всяким сумнівом, потрібно віддавати першому, бо він широко вживається у творах багатьох українських письменників: «О, краще б я тепер мечем *жертовним* життя її перетяла, от зараз, поки вона ще горя не зазнала!» (Леся Українка); «Перед шаманом лежить *жертовна* сарна з напівзамерзлими сльозами в мертвих очах» (З. Тулуб). Від *жертовний* походять слова *жертовник* та *жертовність*, що підтверджує його глибшу вкоріненість у мові. Тож вислови на кшталт «*жертвенна* (замість *жертовна*) любов до рідної землі» на сторінках наших газет треба вважати недосконалими з погляду лексичних норм.

Олександр Пономарів

(«Українське слово для всіх і для кожного», с. 109–110)

Практичне заняття 9

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ І РЕДАГУВАННЯ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Питання для обговорення

1. Підстилі та жанри художнього стилю сучасної української мови.
2. Загальна характеристика мовних особливостей художніх текстів.
3. Фонографічний рівень аналізу художнього тексту.
4. Морфемно-словотвірний рівень аналізу художнього тексту.
5. Лексико-фразеологічний рівень аналізу художнього тексту.
6. Морфологічний рівень аналізу художнього тексту.
7. Синтаксичний рівень аналізу художнього тексту.
8. Порухення мовних норм як стильова ознака художнього мовлення.
9. Специфіка мовного редагування художнього тексту.

Увага! Для підготовки питань 3–7 рекомендуємо використати навчальний посібник І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту».

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посібн. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 256 с.

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. 423 с.

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Арешенков Ю. О. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : навч. посібн. для студентів вищих навч. закл. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2007. 177 с.

Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект) / за ред. А. П. Грищенка : монографія. Рівне : Перспектива, 2004. 524 с.

Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс : монографія. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. 296 с.

Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. Київ : Довіра, 1999. 431 с.

Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 264 с.

Загнітко А. П. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум : науково-навч. посібн. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.

Качуровський І. Фоніка. Київ : Либідь, 1994. 168 с.

Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 120 с.

Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 328 с.

Кононенко В. І. Лінгвопоетичні етюди : монографія. Київ; Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2018. 304 с.

Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 461 с.

Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : навч. посібн. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.

Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Москва, 1970.

Масенко Л. Суржик в сучасній художній літературі. *Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком.* Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. С. 107–121.

Миронюк Н. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: збірник вправ і завдань. Київ : Вища школа, 1993. 159 с.

Пилинський М. М. Мистецьке слово і мова. *Мовознавство*. 1982. № 6. С. 46–49.

Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ, 1976. 288 с.

Пономарів О. Стилістика сучасної української мови. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2000. 248 с.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля; Київ, 2006. 844 с.

Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співгол.) та ін.; НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. Київ : Українська енциклопедія, 2007. 856 с.

Художній текст – слово – образ: лінгвостилістичний аналіз : монографія / М. І. Голянич, І. О. Бабій, Н. Я. Іванишин та ін.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2010. 408 с.

Чабаненко В. Стилістика експресивних засобів української мови. Запоріжжя, 2002. 351 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Адрощук Н. Авторська пунктуація в щоденнику Ольги Кобилянської. *Волинь філологічна: текст і контекст: актуальні проблеми сучасного мовознавства*. 2012. С.5-10. URL :

<file:///C:/Users/User/Downloads/412-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1592-1-10-20180401.pdf>

Тепчиш А. І. Постмодерністська авторська пунктуація як один із прийомів мовної гри (на матеріалі прозових творів представників станіславського феномена). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2016. № 1. С. 244–250. URL:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vznu fi 2016 1 35

Харчук О. В. Реагування художньої літератури: погляд автора і редактора. *Література та культура Полісся*. 2016. Вип. 84. С. 188–193. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/Ltkp_2016_84_24.pdf

ТЕРМІННИЙ МІНІМУМ

Авторський синтаксис, асиндетон, алітерація, анафора, антитеза, антонімія, асонанс, вигук, графон, діалектизм, еліпсис, енантіосемія, епітет, епіфора, інверсія, жаргонізм, звертання, звуконаслідувальне слово, лайлива лексика, метафора, односкладне називне речення, оказіоналізм (індивідуально-авторський неологізм), оксюморон, омонімія, паронімія, парономазія, парцеляція, період, повтор, полісиндетон, порівняння, просторічна лексика, рима, ритм, риторична фігура, риторичне питання, синонімія, синтаксична стилістична фігура, сленгізм, соціальний діалектизм, стилістична графіка, суржикізм, територіальний діалектизм, трансформація фразеологізму, троп, фразеологізм, художній стиль, художній текст.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Назвіть загальні стилістичні ознаки художнього стилю, якими він відрізняється від інших функційних різновидів мови?
2. Які підстили та жанри художнього стилю виокремлюють науковці? Проаналізуйте специфіку поетичного мовлення в зіставленні з прозовим і драматургічним.
3. Яким чином досягається образність художнього мовлення?
4. Поясніть відмінність переносних контекстуальних значень і переносних значень загальноновживаних слів.
5. Як використовуються різні типи епітетів для створення образності в художньому тексті?
6. Схарактеризуйте різновиди порівнянь та їхню роль у художньому мовленні.
7. Які види художніх метафор можете назвати?
8. Яким чином у художньому тексті передають фарби, запахи, музику? Наведіть приклади.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Підготуйтеся, використавши подану основну та додаткову літературу, а також самостійно знайдені в інтернет-мережі наукові праці, до обговорення питань 1–9 плану практичного.

Завдання 2. Випишіть із художніх текстів 5 прикладів (по одному прикладу мовного явища з кожного мовного рівня) для ілюстрації особливостей художнього мовлення на різних рівнях:

- *фонографічному* (алітерація, асонанс, анафора, епіфора, ритм, вигуки, звуконаслідування, графічні засоби, семантика великої літери, інтонаційно-пунктуаційні виражальні засоби);
- *морфемно-словотвірному* (стилістичні функції суфіксів і префіксів, повтор морфем, тавтологія, оказіоналізми);
- *лексико-фразеологічному* (стилістично нейтральна лексика, полісемія, омонімія, паронімія, синонімія, антонімія, емоційно марковані слова, територіальні й соціальні діалектизми, просторічна й лайлива лексика, повтор лексем як вияв експресії, фразеологізми);
- *морфологічному* (іменники, прикметники, числівники, дієслівні форми, займенники, повтор частин мови);
- *синтаксичному* (синтаксичні зачини, односкладні називні речення, парцельовані та супердовгі конструкції, полісиндетон та асиндетон, синтаксичні стилістичні фігури).

Завдання 3. Прочитайте подані художні тексти, порівняйте їх та визначте, які ненормативні мовні одиниці споріднюють їх. Чому автори вживають їх у художньому мовленні?

I. ДВІ АФИНКИ

Володимирові Вознюку

Дві афинки на сигліні... Однині
вони вже є. Чорніють у росі
Дві афинки на сигліні в долині:
в траві, в росі – з небес і голосів.

Гуде гора навпроти них – Палита.
На ній був зруб, і афини були.
Тепер смеріччям до небес пришита,
а буками прибита до скали

чорнющої, хоч там потік дзюркоче
на дні каміннім, у застиглій тьмі...
За крок до прірви зупинити хоче
дві афинки на сигліні... Самі

за крок до прірви! І за крок до лісу,

на крок випереджаючи грибів
прибулий запах і Палиту, сизу
від хмари недитинних голосів.

Дві афинки найперші... Чорні міти.
Карби солодкі на крутій стезі,
де й чорну душу можна прихистити,
а їх – ніяк,
самих в траві, в росі.

Василь Герасим'юк

II.

*Політичним
арештантам-мужикам
на Святий вечір*

... До хати увійшов Василь із школярем.

– А в вас, мамо, на печі Різдво? Вінчую вас щестем, здоров'єм,
аби-сте ще прожили межі нами, – віншував син мамі та й цілував у
руку.

– Ой синку, мені Різдво не в голові. Я, дитинко, всі дні
оплакую, і свето, і будень, – казала баба, та й сльози в очах
показалися.

– А я прийшов письмо від Федора прочитати, бо вчора на пошті
прийшло. Семенів, аді, прочитає.

– Та що приписує, дужий він ци слабує?

Василь витягнув лист із череса, подав школяреві, а цей взяв
читати:

«Коханий мій брате Василю і ви, мамо!

Клонюси до вас на Різдво і вінчую вас на ці света. Заколідував
би-м вам коледку з криміналу, але боюси, що вітер мою коледу у лісі
стратить та й під ваші вікна не привіє».

Стара мама обсипалася слізьми, а Василь мовчав.

«Тут арештанти як зоколідують, то аж сирий мур розсипаєси,
аж ржа із ґратів опадає. Як поведуть голосом, то аж дозорці
вислухують. А така коледа в неволі сумна та страшна! А собі-то я
вночі геть-чисто нагадав за коледу. Як ще я хлопцем ходив
колідувати, як ви, мамо, мене у тата здоволели, аби пустили у
коледу, а потім як ми парубками вже ходили із скрипков колідувати.
Бувало, станемо як ліс під вікном. Колідуємо, а скрипка плаче межі
нами, як дитина. Ми ще дужче, а скрипка рівно плаче, і ніколи ми її

не могли переколідувати. Аді, отепер чую, як та скрипка плакала, таки гезди плаче...»

– Ой сину, сину, тото-с діти осиротив, – шептала баба...

З новели «Лист» Василя Стефаника

Завдання 4. Які мовні норми порушено в поданих нижче текстах? Як Ви оцінюєте таке відхилення мовної норми у творах відомих українських письменників? Наскільки художнє мовлення впливає на формування мовної норми?

***

Мій внутрішній втікач почав заспокоюватися лише в метрі, за шість-сім зупинок, коли у вагоні відчутно поменшало російських слів.

***

1798-й – рік пишного догнивання барока й натужного постпросвітницького класицизму, майбутній Україні дав початок літератури у вигляді непогодженого з автором, а отже, піратського видання перших трьох частин «Енеїди» – твору, страшенно винахідливого й веселого.

Зі збірки есеїв Ю. Андруховича «Диявол ховається в сирі»

***

Шумне товариство, молоді жіночі голоси, мов срібні дзвоники. Старші панове гудуть, мов дуби в теплом вітрі. Світло салону. Звуки фортеп'яна. Хор, пісні, сола... Декламація, брава, оплески.

***

Я працюю в однім бюрі, занятий працею, що напружує мій розум, але не торкає серця.

Я поводжуся зі своїми зверхниками і товаришами по бюро та іншими знайомими чемно, навіть дружньо, але здержано.

Із твору Івана Франка «Сойчине крило»

Завдання 5. Прочитайте художні тексти та поясніть, чому в них немає всіх розділових знаків. Чи потрібно, на Вашу думку, у цих текстах розставити всі розділові знаки? Чи натрапляли Ви на нетипове пунктуаційне та синтаксичне оформлення в поетичних творах інших авторів, у прозових художніх текстах?

***

далеко місяць той далеко рік
як спалах у минулому далеко далі
ніж тобі думалося ніж гадалося

а дума вся – не про скарби пропалі –
а хто тебе їх віднайти прирік

ти розкопав скарби
ти збудував свій замок
з його найвищих веж
зійшов на небеса
тесав себе тесав та все ж
не став ти кроквою для храму
а отже не обмежив верхніх його меж
Ярослав Довган

***

тут гонтарі в яких немає
ані одного гонтаря
дахами чорними земля
їх випробовує
збирає
пилوک з дощатої води
яка в усі пази заходить
і омиває їхній подих
і продиhaє в нікуди

і ти не чуєш звідки сам
перетікаючи крізь шпари
берешся добирати хмари
ківку вбивати в небеса

Іван Андрусяк

Гонтар – майстер, що виготовляє гонти (дранки, клиновидні дощечки з пазами, які використовуються для виготовлення кривлі).

Гонтарі – село на Полтавщині.

Ківку – дерев'яні цвяхи.

***

Маруся втекла від чоловіка після другого викидня. Спочатку тікала до батьків. Вони попередили, що тут їй не порадики. Утім, дозволили переночувати. Маруся «засинала» під мамину «колискову»: «Вертайся до чоловіка він багатий у тебе є все що ти хочеш куди ти без освіти і без роботи ну і що що б'є іноді мене твій батько ну б'є і що з того ні грошей ні квартири нормальної нічого з ним не маю а тобі дурепо пощастило а ти вибрикуєшся аби завтра зранку пішла і перепросила нічого страшного не сталося в родині

буває всяке...» Мабуть, мама довго ще говорила. Проте Маруся впала в якийсь забуттєве провалля.

Із роману Ольга Деркачової «Дім Терези»

Завдання 6. Законспекуйте основні положення статті О. Харчук про редагування художньої літератури та підготуйте на її основі короткий виступ про особливості редагування художніх текстів та співпрацю редактора з письменником.

Завдання 7. Прочитайте уривки з роману С. Процюка «Жертвопринесення». Проаналізуйте їх на дотримання мовних норм, поясніть доцільність уживання ненормативних одиниць у поданому художньому тексті або відредагуйте їх, пояснивши необхідність тієї чи тієї правки.

***

Може, ти сам уже підсвідомо не віриш у самодостатню високість поезії, продовжуючи творити механічно, голим професійним навиком? Може, колись ти сподівався на утилітарно-соціальне призначення твоїх віршарських актів? І твої шанувальники на тлі загальної байдужості до твого письменства є лише болісним винятком? Може, запізно появилися ці поодинокі фанатики? Появилися тоді, коли твоя душа уже безнадійно перевтомлена і безнадійно вичавлена, наче тюбик пасти для взуття?

***

Інна вже два роки тягалась із Максимом у якості Музи-коханки і спокусниці, адже всяке зло від жінки, *chercher la femme*.

***

Запис на радіо не підвищив Максимового настрою. Малоцікаві жіночки, що тямлять у літературних нюансах приблизно так, як ви у технології будівництва єгипетських пірамід; хотіте чая, – ні, дякую, – ещо раз назовіте себ'я, сеїчас пайдьом на запісь, нада падаждать, – так, звичайно.

***

Можна навіть привселюдно відректися від власних переконань і друзів, сказати, що я, поет Максим Іщенко, є агентом держави Гваделупи і пописував стішата лише для прикриття справ, пов'язаних із міжнародною розвідкою...

***

Роздумуючи, Максим відчинив двері своєї двокімнатки. Ольги, як завжди, немає удома, їсти нічого, у хаті срач і безлад. Бо вона, бачите, мистецтвознавець, закінчила відповідний вуз... Кому тут потрібні, осліплена жіночко, твої мистецтвознавчі потуги? Невже ніколи не відчуваєш абсолютної байдужості пролетарської

Мічурівки до своїх напівлюбителських, напівпрофесійних візій? Знайла собі коло таких же, як і сама, провінційних напіваматорок, створили якийсь мистецький клуб, організують якісь виставки живопису, намагаються вибивати якісь гроші, метаються, імітуючи і кокетуючи...

Одного разу Максим був на засіданні геніального клубу. Кілька юнаків і дівчат, кілька перестарків, яким нікуди подітися, і кілька таких вар'ятів, як моя законна дружина...

***

Потім традиційна істерика, викурювання на кухні півпачки цигарок, аякже, кожна дружина поета повинна курити – потайки чи відкрито. Далі не менш традиційні монологи про відсутність грошей, коли будемо повертати борги; хочеш, щоб подали у суд, конфіскували майно (але яке майно з тобою? що тут конфісковувати? хіба твої недолугі рукописи!) або ввімкнули «лічильника»? Ти цього чекаєш, харцизяко, чи тобі все-все, окрім твоїх віршів, по барабану? Я уже до батьків не їздила два роки, бо нема за що, а ти щось шмаркав перед виборами, триндів про гвалтування власної душі, а потім... Де ті гроші, що ти заробив перед виборами, де?

***

Та й майже ніхто у твоїй чвертьпромисловій, чвертьаграрній і напівкриміногенній оазі не любить тієї мови, якою ти пишеш, Максиме...

Скрізь гидується нею, зневажають і топчуть. І любити відкинуте на задвірки може хіба хворий чи збоченець. Але цю їхню мову можна зненавидіти, як ненавидить син-наркоман байдужого до дурману батька, але цю мову також можна зневажати, як часто зневажають менш успішних від себе, але цією мовою можна гидувати, як гидуємо бомжем, що порпається у сміттярці, бо ми такі, бля, ми нормальні люди, ми робітничий клас, ми як усі! Нам не потрібні міражі, а реальна шахтарська чи заводська зарплата.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Відредагуйте за допомоги коректурних знаків поетичний текст Ю. Андруховича. Коротко прокоментуйте, чому автор у художньому тексті не використав жодного розділового знака та чому це зчаста роблять також інші письменники; які ще відхилення від сучасних мовних норм, ужиті зі стилістичною метою, трапляються в художньому мовленні; як Ви особисто ставитеся до таких порушень мовної норми в художньому тексті.

ПРАДІД

цегельня цвіла папороттю
як за давніх часів
удосвіта їй піяли півні
привезені з провінції на торговицю

хтось поспішав на станцію
хтось вирушав до праці
хтось малював на вогкому склі
чортика або пташину лапку
словом як завше був початок
було світання

він сам відмивав пензлі
і фарби змішував сам-саміський
всі учні поробилися комерсантами
вони йшли від нього не озираючись
авжеж мистецтва нема

є тільки торговиця і залізниця
ранок вітряний підлога мерзла
кутався в нічну сорочку кашляв
акварельне козацтво пливло до нього
чорним морем

луцилась фарба на мадоннах
піяли півні дерев'яні сходи рипіли
зносився ними круто на зимне горище
де мотлох ескізів і старі гасові лампи

Теми рефератів і повідомлень

1. Художній текст і твір: інтерпретація понять у науковій літературі.
2. Інтонаційно-пунктуаційні виражальні засоби в художньому тексті.
3. Територіальні та соціальні діалектизми в структурі художнього тексту: семантика та функції.
4. Суржик як елемент сучасного художнього тексту.
5. Індивідуально-авторське словотворення в сучасному художньому мовленні.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до практичного заняття «Вступ. Мовне редагування як один із аспектів редагування. Типологія мовних помилок»	2
2	Конспект питання «Коректурні знаки для виправлення текстових оригіналів» із праці: Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: навч. посібник. 2-ге вид. Львів : Афіша, 2011. 640 с.	2
3	Конспект питання «Типологія мовних помилок» із праці: Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6049/2/redaguvannia.pdf (або з інших праць, знайдених самостійно)	2
4	Підготовка до практичного заняття «Типи мовних норм. Роль словників у мовному редагуванні текстів»	2
5	Конспект питання «Динаміка мовних норм (лексичних, граматичних)» із праці: Літературна норма і мовна практика: монографія / за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.	2
6	Робота зі словниками та довідниками	2
7	Підготовка до практичного заняття «Текст як об'єкт лінгвістичного аналізу»	2
8	Підготовка до диктанту (див. зміни в орфографічних і пунктуаційних нормах із праці: Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН	4

	України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.	
9	Підготовка до практичного заняття «Лінгвістичний аналіз і редагування наукових текстів»	2
10	Виконання самостійної роботи: мовностилістичний аналіз, критичне оцінювання та редагування наукового тексту	4
11	Підготовка до практичного заняття «Лінгвостилістичний аналіз і редагування текстів офіційно-ділового стилю. Контрольна робота»	2
12	Підготовка до модульної тестової контрольної роботи	4
13	Виконання самостійної роботи: мовностилістичний аналіз, критичне оцінювання та редагування тексту офіційно-ділового стилю	4
14	Підготовка до практичного заняття «Мовностилістичний аналіз і редагування публіцистичних текстів»	2
15	Виконання самостійної роботи (колективних проектів): пошук текстів ЗМІ та реклами, що потребують редагування, їхній мовностилістичний аналіз, критичне оцінювання та редагування	4
16	Підготовка до практичного заняття «Мовностилістичні особливості релігійних (конфесійних) текстів»	2
17	Конспект-ксерокопія праці <i>(на вибір)</i> : Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp- content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського	2

	католицького університету. URL: http://poradnyk.ucu.edu.ua/	
18	Підготовка до практичного заняття «Редагування релігійних текстів»	2
19	Виконання самостійної роботи: мовностилістичний аналіз, критичне оцінювання та редагування релігійного тексту	4
20	Підготовка до практичного заняття «Лінгвостилістичний аналіз і редагування художніх текстів. Контрольна робота»	2
21	Підготовка до модульної тестової контрольної роботи	4
22	Виконання самостійної роботи: мовностилістичний аналіз, критичне оцінювання та редагування художнього тексту	4
	Разом: підготовка до практичних занять – 20 год., підготовка до диктанту – 4 год., робота зі словниками та довідниками – 2 год., конспект наукової літератури – 8 год., самостійна робота з редагування текстів – 20 б., підготовка до контрольних робіт – 8 год.	60

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Сума
Теми 1-5	Теми 6-8	
Поточний контроль на практичних заняттях (у тому числі диктанти, конспекти) – 25 б. Самостійна письмова робота: мовне редагування текстів – 20 б. Модульна тестова контрольна робота – 5 б. Сума – 45 б.	Поточний контроль на практичних заняттях (у тому числі конспекти) – 20 б. Самостійна письмова робота: мовне редагування текстів – 30 б. Сума – 55 б.	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	Добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	F X	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Текст як об'єкт мовного редагування».
2. Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами.
3. Редагування. Об'єкт, предмет, мета й завдання редагування.
4. Галузі та аспекти редагування.
5. Суть та етапи мовного редагування.
6. Поняття помилки. Класифікація помилок за походженням. Типологія мовних помилок.
7. Основні коректорські знаки для виправлення текстових оригіналів.
8. Поняття мовної норми як базове поняття типології мовних помилок.
9. Типи мовних норм сучасної української літературної мови.
10. Динаміка мовних норм. Мовна норма і варіантність.
11. Нова редакція «Українського правопису» (2019 р.): основні зміни та доповнення.
12. Кодифікація мовних норм. Роль довідкової літератури в редагуванні текстів різних стилів.
13. Основні типи лінгвістичних словників. Електронні словники.
14. Тракткування тексту в науковій літературі.
15. Основні ознаки (категорії) тексту.
16. Поняття контексту й підтексту.
17. Класифікація текстів.
18. Структурна модель тексту.
19. Заголовок як компонент тексту, його функційні та структурні особливості в текстах різних стилів.
20. Формування наукового стилю в українській мові.
21. Класифікація наукових текстів.
22. Загальні ознаки наукових текстів та вимоги до їхнього оформлення.
23. Специфічні мовні риси наукових текстів. Термінологія та метафори в науковому тексті.
24. Граматичні ознаки наукового стилю.
25. Типові помилки в написанні та оформленні наукових робіт (лексичні, морфологічні, синтаксичні тощо).

26. Основні правила оформлення бібліографічного опису джерел, цитат і покликань.
27. Діловий текст та його складові частини. Підстилі і жанри текстів офіційно-ділового стилю.
28. Документ і правила його складання. Національний стандарт України.
29. Вимоги до оформлення бланків документів та оформлення сторінки.
30. Вимоги до змісту та розташування реквізитів.
31. Загальні вимоги до мови ділових документів.
32. Правила використання скорочень у ділових документах. Види і типи скорочень.
33. Методика редагування і техніка правки ділових документів (виправлення тексту й технічні прийоми виправлень).
34. Етапи роботи над службовим листом, редагування ділових листів.
35. Основні види і типи мовностилістичних помилок у службових документах.
36. Витоки публіцистичного стилю української мови.
37. Підстилі публіцистичного стилю в сучасній українській мові. Жанрові та мовні особливості публіцистичних текстів.
38. Текст у ЗМІ як мікроструктура, що входить до складу макроструктури.
39. Лексико-фразеологічні та граматичні особливості медіатекстів.
40. Мова газетних текстів. Газетні заголовки та їхні функції.
41. Мова рекламних текстів: загальна структура, графічні, фонетичні, лексичні та граматичні особливості.
42. Специфіка редагування публіцистичних текстів: газетного тексту, матеріалів для радіо, телебачення, рекламних.
43. Типові помилки в ЗМІ та рекламі.
44. Релігійний стиль як один із основних функційних стилів сучасної української мови: проблема назви стилю, основні класифікаційні ознаки.
45. Історія становлення і розвитку конфесійного стилю.
46. Особливості функціонування української мови в релігійній сфері.
47. Підстилі релігійного стилю: підстиль канонічної літератури, молитва, літургіка, проповідь, катехитика.
48. Лексичні особливості текстів релігійного стилю.
49. Релігійна фразеологія.

- 50.** Граматичні параметри релігійних текстів.
- 51.** Мовленнєвий етикет християн.
- 52.** Відображення української релігійної лексики в лексикографічних працях.
- 53.** Основні проблеми терміновживання та правопису релігійної лексики.
- 54.** Нова редакція «Українського правопису» (2019 р.) про правопис релігійно маркованої лексики.
- 55.** Особливості редагування релігійних текстів різних підстилів.
- 56.** Термінологічно-правописний poradnik для богословів та редакторів богословських текстів, рекомендований Інститутом богословської термінології та перекладів Українського католицького університету: призначення, структура та змістове наповнення.
- 57.** Типові помилки в релігійних текстах.
- 58.** Підстилі та жанри художнього стилю сучасної української мови.
- 59.** Загальна характеристика мовних особливостей художніх текстів.
- 60.** Фонографічний рівень аналізу художнього тексту.
- 61.** Морфемно-словотвірний рівень аналізу художнього тексту.
- 62.** Лексико-фразеологічний рівень аналізу художнього тексту.
- 63.** Морфологічний рівень аналізу художнього тексту.
- 64.** Синтаксичний рівень аналізу художнього тексту.
- 65.** Порухення мовних норм як стильова ознака художнього мовлення.
- 66.** Специфіка мовного редагування художнього тексту.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Авраменко О. М. 100 експрес-уроків української мови. Частина 1. Київ : Книголав, 2016. 192 с.

Авраменко О. М. 100 експрес-уроків української мови. Частина 2. Київ : Книголав, 2017. 192 с.

Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / О. Сербенська, М. Білоус, Х. Дацишин та ін.]; за заг. ред. О. Сербенської : навч. посібн. 2-е вид., доповн. і переробл. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 258 с.

Антоненко-Давидович Д. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 256с.

Берега Т. Гарна мова – одним словом: словник вишуканої української мови. Львів : Априорі, 2015. 420 с.

Берега Т., Зубрицька І., Зелений Ю. Мова – не калька: словник української мови. Львів : Априорі, 2020. 664 с.

Берега Т. Слова, що нас збагачують: словник вишуканої української мови. Львів : Априорі, 2016. 384 с.

Вихованець І. Р. Розмовляймо українською : мовознавчі етюди / післямова А. Загнітка. Київ : Унів. в-во ПУЛЬСАРИ, 2012. 160 с.

Волощак М. Й. Неправильно – правильно : довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації. 2-ге вид., доповн. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2003. 160 с.

Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ : Наук. думка, 2004. 446, [1] с. (Словники України).

Городенська К. Г. Українська мова у вимірах сьогодення. Видання друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

Дубчак О. Чути українською. Київ : Віхола, 2020. 192 с.

- Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. Київ : Наук. думка, 2004. 202 с.
- Зубков М. Норми й культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 3-є вид., доп. і змін. Київ : Арії, 2020. 608 с.
- Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». Київ : Вид. центр «Академія», 2001. 240 с.
- Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Кобза, 1993. 472 с.
- Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Вид. центр «Академія», 1998. 712 с.
- Караванський С. Секрети української мови. Львів : БаК, 2009. 344 с.
- Клименко Н., Мельник-Крисаченко П. Українська легко! Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 287 с.
- Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. 656 с.
- Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2000. 169 с.
- Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.
- Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Вид. 2-ге. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 303 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk756137.pdf>
- Левкова А. Спільна мова. Як народжуються і живуть слова. Київ : Портал, 2020. 200 с.
- Лозова Н., Фридрак В. Дзвона чи дзвону? або -а (-я) чи -у (-ю) в родовому відмінку. Словник-довідник. Київ : Наук. думка, 2015.
- Мирончук О. Я. Короткий російсько-український словник церковно-релігійної лексики : проект [Електронний ресурс]. Київ , 2011. 56 с. URL: <http://www.kda.org.ua/news/732-slovnyk.html>
- Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посібн. Київ Либідь, 1999. 240 с.
- Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного. Київ : Либідь, 2013. 360 с.
- Рогоза Б. Уроки державної мови. URL : <https://sites.google.com/site/mandrivnyjvolhv/ridna-vira/ridna-mova/knigi/boris-rogoza/2004>
- Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів, 1996. 386 с.

Термінологічно-правописний поради́к для богословів та редакторів богословських текстів для видань Українського Католицького Університету / О. Антонів, Г. Дидик, Г. Наконечна, Л. Петрович, М. Прихода, К. Свідзинська; голов. ред. М. Петрович. Львів : Інститут богословської термінології та перекладів Українського Католицького Університету, 2005. 130 с. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/poradnyk.2005.08.pdf>.

Тихий О. Словник мовних покручів. Донецьк : Товариство ім. Олекси Тихого, 2009. 130 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : док. і матеріали / упоряд. : Л. Т. Масенко та ін. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2005. 399 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бибик, І. Л. Махно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. 2-ге вид., доп. і виправ. Київ : Довіра; УНВЦ «Рідна мова», 1999. 508 с.

Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія. Вид. 2-ге, доповн. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 336 с.

Чак Є. Д. Складні питання граматики та орфографії. Київ : Рад. школа, 1978. 128 с.

ДОДАТОК 2*

КОРЕКТУРНІ ЗНАКИ

Коректурний знак	Призначення	Зразок застосування
	Друкувати текст з абзацу	≥ Констатуюча частина може бути відсутня
	Ліквідувати абзац	Думка не закінчена) Абзац не потрібен
	Вписати літеру	Цілком ^у свідомо
	Вписати пропущене або замінити помилково написане слово	Документ ^{без} помилки
	Вилучити проміжок між словами	Документ / (—) у знаходиться на виконанні
	Вилучити проміжок у слові	Документ
	Вилучити знак або літеру	Організація місця
	Роз'єднати слова, надруковані разом	Наказ має
	Вилучити зайві слова	Літературна мова мова
	Вилучити зайвий текст	При підготовці наказів слід враховувати ~~Ієрархічне та виконавче значення~~
	Відновити помилково закреслене слово	Активна форма вживається
	Поміняти місцями слова, надруковані поряд	Розпорядча може частина поділятися
	Поміняти місцями слова в реченні	Слова поміняти в реченні місцями
	Переставити з одного рядка в другий слово або групу слів	Кожен пункт наказу арабськими цифрами нумерується
	Вилучити розрядку	Наказ
	Замінити малу літеру великою	україна
	Замінити велику літеру малою	Пуїст
	Збільшити інтервал	Текст повинен мати наказову форму викладу
	Зменшити інтервал	Для надання чіткості текстові наказу

*

Матеріал узято із праць: Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: Ребрій О. В. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с.; Шевчук С. В., Клитменко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Алерта, 2012. 696 с.

1. Знаки заміни⁸¹

- 1.1. Замінити літеру чи знак іншими: знаком перекреслюють замінювану літеру, повторюють його на полі навпроти рядка із заміною і праворуч від знака пишуть потрібну літеру. Замінюючи велику літеру малою, поряд зі знаком заміни на полі пишуть справа замінювану літеру й над нею ставлять дві короткі рисочки. Замінюючи тире дефісом, поряд зі знаком на полі праворуч від нього ставлять дві рисочки, що позначають дефіс: Г L Г L C T E.
- 1.2. Замінити кілька літер, знаків, слів, цілий рядок іншими: знаком перекреслюють замінювані літери, слова, рядки; знак повторюють на полі й поряд справа пишуть потрібні літери й знаки: H П U H H H H F.

2. Знаки вставлення

- 2.1. Вставити в слово пропущену літеру, літери, знаки та інші знаки заміни літери (знака): знаком перекреслюють літеру поряд із пропущеною чи пропущеними, знак повторюють на полі й поряд справа пишуть перекреслену літеру і пропущену (пропущені): Г L F L C.
- 2.2. Вставити слово, словосполучення, речення, рядок: знак вставляють у міжслівний пробіл або між рядками, повторюють на полі й поряд справа пишуть вставлений текст: V \ — — .

3. Знаки видалення літер, складів, слів, рядків: використовують знаки заміни, до яких приєднують знак видалення, літеру, склади, слова, рядки, що треба видалити, перекреслюють знаком заміни і повторюють цей знак справа на полі; приєднують до нього справа внизу знак видалення: \ H \ ⊗.

4. Знак переставлення елементів набору

- 4.1. Поміняти місцями сусідні літери, склади, слова, рядки: однією дугою охоплюють один елемент, другою - інший. Переставити сусідні літери, склади, слова можна також за допомоги знаків заміни: ZH N G P V.

4.2. Поміняти порядок кількох слів чи рядків: кожен частинний знак ставлять над своїм словом чи біля свого рядка, на полі повторюють тільки знаки над словами згідно з їх

1 2 3 4 5

номерами: ○○○○○.

4.3. Переставити літеру, склад, слово, словосполучення, рядок, кілька рядків в інше місце (інший рядок): знаком охоплюють елемент, що переставляють, і ведуть лінію зі стрілкою до того місця, куди його слід переставити. Під час переходу зі сторінки на сторінку стрілку виводять на поле й поряд пишуть у кружечку На с XXX, а на іншій сторінці малюють на полі кружечок зі словами всередині Зі с XXX - і ведуть лінію зі стрілкою до потрібного місця: Ⓞ Ⓞ.

4.4. Посунути елемент управо, вліво, вгору, вниз до потрібної межі: від елемента, який треба посунути, ведуть лінію зі стрілкою до тієї лінії, що вказує межу пересування, або елемент охоплюють дужкою з рисочками по краях, що вказують межу: |→ |← ⓄⓄ |↓ |↑ |↓ |↓.

4.5. Почати рядок із абзацного відступу: знак ставлять перед першим словом речення, яке слід почати абзацним відступом: Z X.

4.7. З'єднати абзаци в один (набрати абзаци впідбір): лінію ведуть від кінця верхнього абзаца до початку наступного: C →.

5. Знаки зміни, введення, вирівнювання, видалення пробілів

5.1. Розділити пробілом укупі набрані слова: знак ставлять між останньою та першою літерами слів, набраних укупі: TA.

5.2. З'єднати в одне слово окремо набрані його частини: знак ставлять на пробілі між частинами слова, які слід набрати укупі: I ↓.

6. Набрати шрифтом іншої гарнітури, некреслення, кегля:

ВЕЛИКІ ЛІТЕРИ - малі літери;

МІДІ ЛІТЕРИ ~ великі літери;

~~~~~ - курсив;

_____ - півтовстий;

===== - розріджений;

~~~~~ - товстий курсив.

Коректурні знаки

А. Коректурні знаки для виправлення текстових оригіналів¹

1. Знаки заміни

1.1. Замінити літеру чи знак іншими

Г L Г Ё С Т І Т І Г L Е І І Е Е

Застосування. Знаком перекреслюють замінювану літеру, повторюють його на полі навпроти рядка із заміною і справа від знака пишуть потрібну літеру.

Замінюючи велику літеру малою, поряд зі знаком заміни на полі пишуть справа замінювану літеру й над нею ставлять дві короткі рисочки.

Зворотну заміну позначають такими ж рисочками під літерою.

Замінюючи тире дефісом, поряд зі знаком на полі справа від нього ставлять дві рисочки, що позначають дефіс.

1.2. Замінити кілька літер, знаків, слів, цілий рядок іншими

Н U П Н Ш Н Н U Н Ё П Н Н

Застосування. Знаком перекреслюють замінювані літери, слова, рядки; знак повторюють на полі й поряд справа пишуть потрібні літери й знаки.

1.3. Замінити кілька рядків іншими

⊠ ⊠ ⊠

Застосування. Знаком перекреслюють замінювані рядки, повторюють його на полі й поряд справа пишуть потрібний текст.

1.4. Замінити лінійку іншою за накресленням чи малюнком

X XX XXX

Застосування. Одним хрестиком позначають лінійку, яку слід замінити світлою тонкою лінією, двома — лінійку, яку слід замінити півтовстою, трьома — лінійку, яку слід замінити товстою.

Щоби замінити одну лінійку іншою з іншим рисунком, останню малюють на полі й позначають, як і в тексті, знаком заміни.

2. Знаки вставлення

2.1. Вставити в слово пропущену літеру, літери, знаки

Г L F E C та інші знаки заміни літери (знака).

Застосування. Знаком перекреслюють літеру поряд із пропущеною чи пропущеними, знак повторяють на полі й поряд справа пишуть перекреслену літеру і пропущену (пропущені).

2.2. Вставити слово, словосполучення, речення, рядок

V V K L L E T F V < < <

Застосування. Знак вставляють у міжслівний пробіл або між рядками, повторюють на полі й поряд справа пишуть вставлений текст.

2.3. Вставити лінійку

Застосування. Вставлювану лінійку малюють у місці вставлення й перекреслюють потрібною кількістю хрестиків.

3. Знаки видалення літер, складів, слів, рядків

Використовують знаки заміни, до яких присднують знак видалення .

Застосування. Літеру, склади, слова, рядки, що треба видалити, перекреслюють знаком заміни і повторяють цей знак справа на полі; присднують до нього справа внизу знак видалення.

4. Знак переставлення елементів набору

4.1. Поміняти місцями сусідні літери, склади, слова, рядки

U U S Z ← → P C U L

Застосування. Однією дугою охоплюють один елемент, другою — інший.

Переставити сусідні літери, склади, слова можна також за допомогою знаків заміни.

4.2. Поміняти порядок кількох слів чи рядків

¹ ² ³ ⁴ ⁵ — дужки з номерами, згідно з порядком яких слід поставити слова чи рядки.

Застосування. Кожну частину знака ставлять над своїм словом чи біля свого рядка. На полі повторюють тільки знаки над словами згідно з їх номерами.

4.3. Переставити літеру, склад, слово, словосполучення, рядок, кілька рядків в інше місце (інший рядок)

Застосування. Знаком охоплюють елемент, що переставляють, і ведуть лінію зі стрілкою до того місця, куди його слід переставити. При переході зі сторінки на сторінку стрілку виводять на поле й поряд пишуть у кружечку *На с. XXX*, а на іншій сторінці малюють на полі кружечок зі словами всередині *Зі с. XXX* — і ведуть лінію зі стрілкою до потрібного місця.

4.4. Посунути елемент управо, вліво, вгору, вниз до потрібної межі

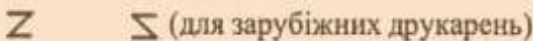
Застосування. Від елемента, який треба посунути, ведуть лінію зі стрілкою до тієї лінії, що вказує межу пересування, або елемент охоплюють дужкою з рисочками по краях, що вказують межу.

4.5. Підняти елемент до верхньої лінії основного рядка або рядка елемента чи опустити до нижньої лінії рядка або рядка елемента

Застосування. Конусом знака охоплюють елемент. Вістря конуса спрямовують у бік, протилежний пересуванню.

4.6. Почати рядок із абзацного відступу

Застосування. Знак ставлять перед першим словом речення, яке слід почати абзацним відступом. На полі повторюють, коли слід вказати величину абзацного відступу.

4.7. З'єднати абзаци в один (набрати абзаци ввідбір)

Застосування. Лінію ведуть від кінця верхнього абзаца до початку наступного. Посередині лінію можна розривати.

4.8. Поставити елемент посередині формату сторінки чи стовпця (вирівняти посередині)

Застосування. Знак ставлять з обох боків елемента (стрілками до елемента).

5. Знаки зміни, введення, вирівнювання, видалення пробілів

5.1. Збільшити пробіл між словами чи рядками

Застосування. Знак ставлять у збільшуваному пробілі між словами чи рядками. Якщо потрібно вказати величину пробілу, її пишуть у кружечку біля дужки.

5.2. Зменшити пробіл між словами чи рядками

Застосування. Знак ставлять у зменшуваному пробілі між словами чи рядками. Якщо потрібно вказати величину пробілу, її пишуть у кружечку біля дужки.

5.3. Розділити пробілом укупі набрані слова

Застосування. Знак ставлять між останньою та першою літерами слів, набраних укупі.

5.4. З'єднати в одне слово окремо набрані його частини

Застосування. Знак ставлять на пробілі між частинами слова, які слід набрати укупі.

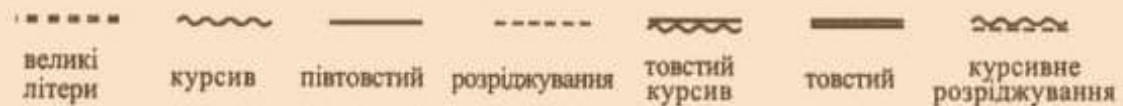
5.5. Вирівняти міжслівні пробіли

Застосування. Знак ставлять у міжслівних пробілах рядка.

6. Знаки шрифтових виділень та змін

6.1. Набрати шрифтом іншої гарнітури, накреслення, кегля

Застосування. Знаком підкреслюють елемент або елемент охоплюють знаком, повторюють його на полі й зверху чи поряд справа пишуть пояснення. Рядки охоплюють на полі квадратною дужкою і поряд пишуть пояснення.

6.2. Видалити розріджування

Застосування. Знак ставлять у першому й останньому міжлітерних пробілах тексту, набраного з розріджуванням, і з'єднують хвилястою лінією.

7. Знак виправлення технічного дефекту набору

7.1. Перевернути літеру, слово, рядок

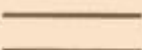
Застосування. Петлею знака охоплюють перевернутий елемент. Від перевернутого рядка проводять рисочку й поряд ставлять знак. Можна виправити дефект і знаком заміни на правильно написану літеру чи слово.

7.2. Вирівняти край набору

Застосування. Знак проводять на полі біля нерівного краю.

7.3. Вирівняти рядки по горизонталі

Застосування. Горизонтальні лінії проводять над і під рядком з нерівними літерами.

7.4. Видалити коридор (збіг по вертикалі міжслівних пробілів у трьох чи більше рядках підряд)

Застосування. Знак ставлять у коридорі, повторюють його на полі, перекресливши косою лінією.

7.5. Посилити чи послабити натиск, видалити бруд, наблизити лінійки на зіткненні

Застосування. Знаком охоплюють дефектне місце.

7.6. Замінити чужі літери (іншої гарнітури, кегля, накреслення) своїми

Застосування. Знак ставлять під чужою літерою. Якщо рядок повністю набрано шрифтом іншої гарнітури, кегля чи накреслення, його охоплюють квадратною дужкою, поряд із якою ставлять знак.

7.7. Видалити відбиток піднятого пробільного матеріалу

Застосування. Знаком перекреслюють відбиток піднятого пробільного матеріалу.

8. Знак відміни зробленого виправлення

.....

Застосування. Знак ставлять під помилково зробленим виправленням, а саме виправлення переносять на праве поле й перекреслюють.

9. Знаки, що поєднують кілька різних вказівок

Видалити літеру чи знак і залишені з обох боків частини набрати вкупі або окремо

Застосування. Знаком перекреслюють літеру чи знак і повторюють на полі, додаючи знак видалення.

Б. Коректурні знаки для виправлення ілюстраційних оригіналів¹

Накреслення	Значення
+ ... %	Підсилити тон на ... %
- ... %	Послабити тон на ... %
NP	Обернути негатив на позитив
PN	Обернути позитив на негатив
	Опрацювання деталей:
ПТ	Опрацювати деталь у півтонах
T	Опрацювати деталь у тонах
L	Опрацювати деталь у світлі
Ж - 10%	Послабити жовтий тон на 10%
П + 10%	Посилити пурпуровий тон на 10%

ДОДАТОК 3

ЗРАЗКИ МОВНОСТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ РІЗНИХ СТИЛІВ

Зразок 1

Аналіз художнього тексту*

Олег Зуєвський

Камінна злагода старого дому

*Камінна злагода старого дому
Ще золотим крилом у парку висне.
Ходім до ставу: там, повір, нікому
Нема відмовлення. Хіба навмисне
Шиястий лебідь сколихне водою –
І сплину згадка луками тремкими,
Немов про те, як з див рясного крою
Свого вбрання раділа панна, мимо
Дерев оцих проходячи. Про неї
Забули ми, як став, як вітру нерух...
І лише погляд твій, де ріг алеї,
В журбі спинявсь на вежах бельведеру.*

Ця поезія належить до інтимної лірики з елементами пейзажної («Шиястий лебідь сколихне водою»), медитаційної («І сплине згадка луками тремкими»), наративної («Камінна злагода старого дому ще золотим крилом у парку висне»). Описується настрій природи парку на одній з його будівель; мандрівки з коханою в часі (минулому і теперішньому) та просторі (природному й душевному) і згадується про тих, котрі у попередніх роках або віках переживали подібні відчуття у подібних умовах чи ситуаціях.

Поезія має три чотирирядкові строфи:

– уведення в художній простір твору;

---

*Зразок аналізу взято з навчального посібника І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (Київ: Знання, 2008. С. 408–409). Текст проаналізував студент п'ятого курсу філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Назар Федорак.

– звернення до ліричного об'єкта – тим самим уведення адресата;

– опис паркової природи, введення художнього часу – тим самим уведення епічного елемента – минулого часу;

– продовження спогаду, філософські роздуми над вічністю і минулістю почуття, фіксація образно-настрійової картини твору на символі *веж бельведеру*.

Лейтмотив твору – ностальгія за минулим, сподівання ліричного героя на особисте щастя десь у майбутньому.

Віршовий розмір поезії – класичний п'ятистопний ямб (автор тяжіє до творчої манери неокласиків). Римування перехресне, рими жіночі.

Фонографічний рівень. Асонанси *a* та *o* в першому рядку – враження спокою та рівноваги; *i* у третьому рядку – створення ілюзії руху; знову *i* в передостанньому рядку та *e, a* в останньому – з подібною функцією.

Алітерація *л* («золотим крилом») – світловий елемент, *в* (3–4 рядок) – атмосфера довіри, *р* (7–8 рядок) – враження руху і величі, (10–12 рядок) – сповільнення руху, згадка про нього.

Морфемний рівень. Оказіоналізм *відмовлення* (те саме, що *відмова*, але з додатковим відтінком на зразок: *відмолення*; *шиястий*, а *нерух* – стан спокою).

Морфологічний рівень. У поезії іменники зазвичай супроводжуються прикметниками та займенниками (*рясний крій, своє вбрання*). Цікаво, що поєднані з прикметниками лише ключові слова: *парк, став, відмовлення, вода, згадка, панна, дерева, вітер, алея, журба, бельведер*. Переважають дієслова руху, але вжиті у спеціальному контексті у відповідних формах, по суті, заперечують власну функцію: *висне* – стан спокою; *ходім* – дія, яка в цей момент не виконується, до неї запрошують; *сколихне* – дія ще не відбувається. Персоналії в поезії закодовані у трьох займенниках – *вона, ми, ти*.

Лексичний рівень. Ключові слова: *дім, став, згадка, дерева, алея, бельведер*. Слова однозначні, стилістично нейтральні, крім екзотично забарвленого слова *бельведер*, що дослівно в італійській мові означає чудовий вид, а – як засвідчує Словник іншомовних слів (с. 11) – у сучасній мові має значення;

1. Надбудова над будинком, альтанка або впорядкований майданчик на пагорбі, звідки можна оглянути мальовничий краєвид.

2. Назва деяких палацових споруд, збудованих на високому місці в красивому природному оточенні.

Синтаксичний рівень. **Порівняння:** *ми, як став, як ... нерух.* Зіставляються дві живі особи (ліричний герой і адресат), непорушний став та вітер (стихія повітря), що створює враження скам'янілості. **Епітети:** *кам'яна злагода, старий дім* – патріархальний спокій; *золоте крило* – у цьому контексті сприймається конкретно: крило, освітлене сонцем; *шиястий лебідь, тремкі луки* – нечіткі образи, притаманні спогадові; *рясний крій* – згадки про казку. **Метафори:** *злагода дому, злагода крилом висне* – оригінальні зорові картини кам'яного дому; *згадка сплине лунами; дива краю; ріг алеї; погляд спинявсь.* **Персоніфікація:** «Камінна злагода старого дому – ще золотим крилом у парку висне» – старому будинкові надаються ознаки живої істоти – птаха-лебедя.

У тексті є вставне слово *повір*, що надає текстові інтимного звучання, своєрідної сповіді. Перші два й останні два речення творять картину теперішнього художнього часу. Третє речення переносить нас у минуле, змальовує образи символічної панни та шиястого лебедя. Воно складається з трьох частин, зумисно розчленоване, як і сам спогад.

У цьому вірші немає стилістичних фігур. На змістовому рівні зіставляються: минуле – сучасне; спокій – рух; природа – почуття...

Аналізу наукового тексту*

Як справедливо зазначають деякі дослідники, логіка розвитку функціональної стилістики і генології привела до усвідомлення проблеми мовленнєвих жанрів як однієї з найактуальніших стилістичних проблем [Гайда, 1986; Гайда, 1992; Долина, 1978; Салимовський, 1988 та ін.]. Розглядаючи питання про співвідношення МЖ (мовленнєвих жанрів) і стилю, звернімося до текстів засновника лінгвістичної генеалогії М. Бахтіна.

Уже на початку статті «Проблема мовленнєвих жанрів» автор пише про те, що «будь-який стиль нерозривно пов'язаний із висловлюванням і з типовими формами висловлювань, тобто мовленнєвими жанрами» [Бахтін, 1986, с. 253]. Але про який стиль ідеться: колективний (тобто функціональний) чи індивідуальний (ідіостиль)? У М. Бахтіна ці два типи одного поняття «стиль» чітко не розмежовані, хоча в лінгвістиці 50-х років це розмежування було вже проведено [Алпатов, 2002, с. 100]. В одному місці статті як синоніми вживаються терміни «функціональні стилі» й «жанрові стилі» (с. 254), тобто функціональні стилі стосуються висловлення (у розумінні М. Бахтіна); стиль входить як елемент у жанрову єдність висловлення. Щодо індивідуального стилю, то «не всі жанри однаково сприяють такому вираженню індивідуальності мовця в мові висловлення, тобто індивідуальному стилю. Найсприятливіші жанри художньої літератури: тут індивідуальний стиль прямо входить у саме завдання висловлення» <...> Найменш сприятливі умови для відображення індивідуальності в мові є в тих мовленнєвих жанрах, котрі вимагають стандартної форми, наприклад у багатьох видах ділових документів, у військових командах, у словесних сигналах на виробництві тощо (с. 254). При цьому «саме визначення стилю взагалі, й індивідуального стилю зокрема, вимагає глибокого вивчення як природи висловлення, так і різноманітних мовленнєвих жанрів» (с. 254) (Ф. Бацевич)

---

*Зразок аналізу взято з навчального посібника І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (Київ: Знання, 2008. С. 417–420). Текст проаналізував студент шостого курсу філологічного факультету (заочна форма навчання) Львівського національного університету імені Івана Франка *Сергій Яремчук*.

Пропонований текст – зразок власне наукового стилю, що засвідчує:

- чітке формулювання проблеми – розрізнення функціональних та індивідуальних стилів у світлі теорії генології;

- об'єкт дослідження – мовленнєві жанри та функціональні стилі;

- огляд наукової літератури з теми – покликання на праці вчених Алпатова, Бахтіна, Гайди, Долини, Салимовського;

- цитація праць Бахтіна й Алпатова;

- аргументація – наведення цитат і покликань на першоджерела для підтвердження власних думок;

- коментар думок інших учених, зокрема М. Бахтіна;

- чітка структура тексту;

- логічність і послідовність викладу;

- точність і лаконічність викладу.

Призначення тексту – виклад наукової концепції, доведення істинності теорій, активізація інтелекту читача для її осмислення. Сфера використання – наукова діяльність, освіта.

Автор висунув перед собою завдання: з'ясувати, чи ідентичні поняття функціонального й індивідуального стилю. Щоб дати чітку відповідь на цю проблему, він здійснює науковий екскурс у праці основоположника сучасної генології – М. Бахтіна, наводячи цитати та коментуючи їх. Послуговуючись думками наступників російського вченого, автор тексту називає відмінності між стилями та жанрами і констатує, що індивідуальний стиль тісно пов'язаний саме із жанрами, що мовленнєві жанри стандартної форми втрачають авторську індивідуальність. Очевидно, у подальшому тексті зазначена на початку статті проблема розв'язується. Завдання науковця – зробити з читачів своїх односторонніх, прихильників викладеної теорії. Безумовно, не всі читатимуть такий текст, а лише особи, зацікавлені в цій проблемі, – фахівці-філологи, студенти, аспіранти. Саме на них розрахований текст.

Головна мета пропонованого тексту – інтелектуально втягнути нас у проблематику, про яку йдеться.

До мовних особливостей тексту належать:

- відсутність емоційної лексики;

- відсутність слів у переносному значенні;

- наявність спеціальних слів-термінів.

На морфемно-словотвірному рівні натрапляємо на:

- абстрактні віддієслівні іменники із суфіксом **-ни(я)** (*усвідомлення, висловлювання, розмежування, відображення,*

визначення, вивчення, співвідношення і под.), що є ознакою книжного стилю;

– із суфіксами *-ик(а)*: *стилістика, лінгвістика*;

– відприкметникові іменники на *-ість*: *єдність, індивідуальність*;

– композити з міжнародними греко-латинськими компонентами: *генологія*;

– прикметники із суфіксом *-альн*: *індивідуальний, функціональний*.

На лексичному рівні спостерігаємо наявність мовознавчих і загальнонаукових термінів: *генологія, стиль, логіка, мовленнєвий жанр, аіндивідуальний стиль, стилістика, функціональна стилістика, жанр, жанрові стилі, текст*; слів іншомовного походження: *жанр, стиль, генологія, стилістика, ідіостиль, команда, сигнал, форма, елемент* тощо.

На морфологічному рівні виявляємо розмаїття вживання різних частин мови:

– іменників – здебільшого абстрактних: *розвиток, жанр, стиль, генологія, команда, сигнал*; складних: *ідіостиль*;

– прикметників – відіменникових, відносних: *жанровий, індивідуальний, функціональний, колективний, мовленнєвий, лінгвістичний, стандартний* (переважно з іншомовними коренями); якісних ступеньованих: *найактуальніші, найсприятливіші, найменш сприятливі*;

– дієслів – у різних формах: *зазначають, привела, розглядаючи, звернімося, пише, ідеться, проведено, розмежовані, вживаються, сприяють, входить, вимагають* (констатують певні явища і факти, а дієприслівники та дієприслівникові звороти додатково характеризують дії, предмети та явища);

– прислівників: *справедливо, нерозривно, взагалі, зокрема*;

– займенників – здебільшого неозначених і вказівних: *деякі, те, будь-який, який, такому, сам*; хоч є і відносні, й означальні.

Зазначимо, що автор не зловживає дієсловами, які вип'ячують власне *я*. Навпаки, маємо коректну форму *звернімося* та нейтральні дієслова, що передають хід авторської думки. Не вип'ячуються й особові займенники.

На синтаксичному рівні характерними є конструкції:

– з підрядними реченнями: *автор пише про те, що...; два типи одного поняття «стиль» чітко розмежовані, хоча в лінгвістиці 50-х років...; найменш сприятливі умови для відображення*

індивідуальності в мові є в тих мовленнєвих жанрах, котрі вимагають стандартної форми;

– вставні: як справедливо зазначають деякі дослідники;

– з прямою мовою (у цитаціях), що характерно саме для наукового стилю.

Чимало речень – з однорідними членами та частинами.

Коментар автора прихований у підтексті – подано наприкінці тексту (який у наведеному зразку відсутній). Ми стежимо за його думкою на основі покликань на думки різних учених, виявляємо елементи полеміки з М. Бахтіним через аргументацію, покликання на інші наукові джерела.

Реалізуючи комунікативні завдання, автор свідомо організовує текст. Риторичні запитання на зразок: «Але про який стиль ідеться: колективний чи індивідуальний?» – спонукають читача замислитися й одночасно з автором здійснювати екскурс в історію проблеми, спостерігати за думками різних учених і разом з автором доходити чіткого висновку.

Неодмінними рисами хорошої наукової публікації є її змістовність, інформативність, фактична насиченість, коли автор у кожному наступному реченні вміщує новий факт чи нову оригінальну думку.

«Рух у тексті – це зміна фактів і думок, зміна підтем чи мікротем. Якщо вони змінюються досить інтенсивно, то твір виявляється жвавим, динамічним, напруженим. І навпаки: статичність, повтори й задовгі описи розпорошують увагу, притлумлюють інтерес... Авторські роздуми також мають перебувати в розвитку, у жвавій динаміці. Тоді, стежачи за цими змінами, ми також перебуваємо у стані інтелектуального напруження...»¹

Текст засвідчує власне ідіостиль науковця, який виражено і в мовному, і в змістовному плані, манері письма, спробі викладу матеріалу, його «подання», що спроектовано на певний стиль і підстиль.

---

¹Див.: Селігей П. О. Науковий стиль української мови: ресурси оновлення. *Мовознавство*. 2006. № 2–3, С. 181–183.

Аналіз публіцистичного тексту*

Перший ратушевий годинник

За часів правління намісника угорського короля Людовіка Володислава Опольського у 1372–1378 роках львівська Ратуша вже була осередком міського управління з радою і лавничим судом на чолі з війтом.

Про цю Ратушу не залишилося жодної писемної згадки. Однак можна припустити, що будівля була дерев'яною і, можливо, її збудували теслі з Силезії і Моравії, про яких хроніст Бартоломей Зіморович згадує як про запрошених до міста Володиславом Опольським.

Велика пожежа 1381 року вщент знищила першу львівську Ратушу, а разом із нею згоріли всі тогочасні міські документи. Найстаріша міська книга 1382 року свідчить про те, що Ратушу вже відбудували, і ця готична будівля існувала до 1490 року, коли її ґрунтовно перебудували.

Тогочасні рахункові книги дають скупі відомості про Ратушу, зокрема про те, що 1387 року було видано указ, згідно з яким ніде в місті не можна було продавати вино, окрім пивниць Ратуші. Ці пивниці здавалися в оренду купцям, і місто мало від цього значні прибутки.

1404 року на вежі Ратуші встановили годинник, що свідчило про багатство міста. Годинник накручували слюсарі і пушкарі Йоганн Гутіяр, Петро Шеффеляр і Лаврентій Гелленбазен. І вже від цього року Львів мав свого штатного зегермайстра, який отримував з міської скарбниці гривню річної плати.

Годинникар мав повне забезпечення від міста як у грошах, так і в житлі. Його помешкання було біля Ратуші в одній із ринкових кам'яниць, що малу назву Зегермайстрівська. Окрім тижневої оплати, майстер отримував гроші ще й на оливу для змащення годинника («Експрес»).

---

*Зразок аналізу взято з навчального посібника І. М. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (Київ: Знання, 2008. С. 420–423). Текст проаналізувала студентка шостого курсу філологічного факультету (заочна форма навчання) Львівського національного університету імені Івана Франка *Надія Чернявська*.

Це текст публіцистичного стилю, підстилю таких засобів масової інформації, як преса. Сфера застосування – культурно-освітня діяльність. Призначення – інформування читача про цікаві історичні факти. Основні ознаки:

- вплив на читача, його зацікавлення донесенням маловідомої для загалу інформації;
- доступність мови і формулювань;
- логічність доказів і полемічність викладу;
- документованість (поєднання точних найменувань, дат, подій, назв місцевості, споруд);
- викладення наукових положень і фактів з емоційно-експресивною образністю.

Текст належить до жанру хроніки, очевидно, взятої зі старих газет чи документів. Він не має автора і поданий у рубриці «Хроніки Ратуші», що засвідчує оперування цифровим матеріалом (перелік дат) і ономастичним:

- назвами місцевості: *Силезія, Моравія*;
- іменами, прізвищами: *король Людовик Володислав Опольський; хроніст Бартоломій Зіморович; слюсарі, пушкарі Йоганн Гутіяр, Петро Шеффеляр і Лаврентій Гелленбазен*;
- назвами споруд: *Ратуша, Зегермайстерська (кам'яниця)* тощо.

Ці назви чітко окреслюють простір – широкий: Австро-Угорщина, Силезія, Моравія, Галичина, Львів. І вузький: центральна частина міста – ратуша. Змалювання цього простору відсутнє. Воно лише назване, але попри те містить ще й «пікантні подробиці» (за якими так полюють «акули пера») – у підвалах Ратуші були пивниці, де продавали вино (більше цього ніде робити було не можна). Окреслено час – XIV ст. – період правління короля Людовика Опольського.

Серед мовних ознак – синтез елементів наукового й офіційно-ділового стилю. Лексика насичена термінами:

- історичними: *намісник короля, писемна згадка, хроніст*;
- економічними: *рахункові книги, здавати в оренду, міська скарбниця, річна плата, тижнева оплата, гроші*;
- суспільно-політичними: *осередок міського управління, лавничий суд, міські документи, рада*.

Вживаються застарілі слова: *війт, зегермайстер, пушкарі, пивниці, купці*.

На морфологічному рівні виявлено слова різних частин мови, зокрема іменники:

– конкретні – *король, будівля, тесля, хроніст, місто, документ, книга, указ, слюсарі, пушкарі, годинник, годинникар, рік, зегермайстер, гривня, майстер, кам'яниця, олива;*

– абстрактні – *осередок, управління, суд, згадка, прибутки, плата;*

– власні – *Львів, Людовік, Ратуша, Силезія, Моравія, Йоганн Гутіяр, Петро Шеффеляр, Лавренцій Гелленбазен;*

– загальні – *часи, правління, король, осередок, рада, суд, вїйт, місто, гроші, життя, олива, годинник, годинникар, вино, пивниця тощо;*

– на позначення істот – *король, годинникар, тесля, вїйт, майстер, купці;*

– на позначення предметів (неістот) – *часи правління, житло, гроші, оплата, скарбниця, рада, суд, рік, місто, багатство, вино;*

– множинні – *гроші;*

– такі, що мають постійну однину, – *оплата, багатство, оренда;*

– відприкметникові – *запрошені.*

Переважають відносні прикметники: *угорський, львівська, лавничий, дерев'яна, писемна, міські, тогочасні, рахункові, штатний, річна, ринкові, тижнева, серед якісних лише: скупі, значні, повне.*

Дієслова використано дійсного способу, у формах теперішнього і минулого часу: *була, залишалася, збудували, згадує, знищила, свідчить, дають, було видано, мало, продавати, свідчило, встановили, мав, отримав.* Дієслова майбутнього часу, умовного і наказового способів відсутні, що цілком відповідає тематиці публікації.

Серед займенників переважають вказівні – *те, ця, ці, цього;* присвійні – *свого, його,* спорадично виявлено відносні – *яких,* та означальні – *жодної.*

Прислівники подано спорадично: *можна, вцент, вже.*

На синтаксичному рівні використано різні *структури речень:*

– прості (неускладнені) – перший абзац, початок другого, наприклад:

«Про цю Ратушу не залишилося жодної писемної згадки»;

– ускладненого типу:

«Окрім тижневої оплати, майстер отримував гроші ще й на оливу для змащення годинника»; «Годинникар мав повне забезпечення від місті, як в грошах, так і в житлі»;

– складні складносурядні:

«Велика пожежа 1381 року вщент знищила першу львівську Ратушу, а разом із нею згоріли всі тогочасні міські документи»; «Ці пивниці давалися в оренду купцям, і місто мало від цього значні прибутки»;

– складнопідрядні:

«1404 року на вежі Ратуші встановили годинник, що свідчило про багатство міста»; «Його помешкання було біля Ратуші в одній із ринкових кам'яниць, що мала назву Зегермайстерська»;

– складні синтаксичні конструкції:

«Тогочасні рахункові книги дають скупі відомості про Ратушу, зокрема про те, що 1387 року було видано указ, згідно з яким ніде в місті не можна було продавати вино, окрім пивниць Ратуші».

Отже, використано палітру найрізноманітніших конструкцій.

Текст читається легко, швидко, привертає до себе увагу заголовком, який зацікавлює читача, закликає перечитати текст інформації. У тексті – комбінації цифр і слів, поєднання різних знакових систем, що, з одного боку, спрощує виклад, робить його компактним, зоросприйнятним, з іншого – економить газетну площу. Вміщений біля тексту малюнок львівської Ратуші також слугує рекламним сигналом, вказуючи одразу, про яку саме Ратушу йдеться.

І хоч автор не названий, однак зрозуміло, що текст написаний львів'янином, добре обізнаним з історією Львова. Подано лише факт без жодних коментарів. Відсутня емоційна лексика, художні засоби, але динаміка тексту, цікавість до нього, легкість у читанні не зникає.

Отже, інтерпретація тексту може відбуватися різними методами, що взаємодоповнюють один одного. Завдання витлумачення тексту вимагає поєднання лінгвістичних методів, які охоплюють усі рівні аналізу самого тексту, з літературознавчими, пов'язаними з виходом за межі тексту у сферу філософії, історії, естетики.

Всякий текст зовнішньо організовується як лінійна послідовність знаків, проте сприйняття його не може бути суто лінійним процесом.

Горизонтальна розгортка в часі поєднується з вертикальною – за рівнями, тобто перекодуванням з графічного і фонетичного рівнів

на лексичний, із лексичного – на морфологічний, а відтак – на синтаксичний і под.

Зазначимо, що будівельним матеріалом для творення одиниць вищого рівня слугують одиниці попереднього, а деякі з них, окрім того, передають інформацію іншого гатунку: це емоції, експресивні оцінки, стилістичне забарвлення, а також ставлення мовця до предмета мовлення, співбесідника, до ситуації спілкування, тобто виконують стилістичну функцію. Структура контексту – результат взаємодії структур його складників та їх трансформації під впливом загальних структуроутворювальних чинників, до яких належать: функціонально-галузева специфіка тексту, особливості семантичного і формального мовного втілення мовленнєвої форми і, нарешті, індивідуальна манера автора, що невіддільні від будь-якого контекстуального цілого, яке входить до системи мовлення і реалізується через стиль.

Аналіз релігійного тексту*

Псалом 148

Небо й земля нехай хвалять Господа!

1. *Алилуя. Хваліте Господа з небес, хваліте Його во вишніх!*
2. *Хваліте Його, всі ангели Його, хваліте Його, всі воїнства небесні!*
3. *Хваліте Його ви, сонце й місяцю, хваліте Його, всі ясні зорі!*
4. *Хваліте Його ви, небеса небес, і води, що над небесами!*
5. *Нехай ім'я Господнє хвалять! Бо Він повелів, і сотворились.*
6. *Поставив їх на віки вічні і дав закон, що не перейде.*
7. *Хваліте Господа з землі, кити і всі морські безодні!*
8. *Вогонь і град, сніг і туман, і буйний вітер, який виконує Його слово.*
9. *Гори й усі пагорби, садовина й усі кедри.*
10. *Звір дикий і скот усілякий, град і птах крилатий.*
11. *Царі землі й усі народи, князі й усі земні судді.*
12. *Хлопці, а й дівчата, старі разом з юнацтвом.*
13. *Нехай ім'я Господнє хвалять, – високе бо ім'я Його єдине. Велич Його понад землю й небо.*
14. *Він підняв ріг народу свого. Хвала усім Його святим, синам Ізраїля, народові, що Йому близький. Алилуя.*

Слово *псалом* (або *псальма*) грецького походження й означає піснеспів, співаний у супроводі музичного інструмента. Збірка псалмів називається Псалтирем (від *псалтеріон* 'струнний інструмент на зразок гусел'). По-єврейськи збірка носить назву *Сифер Тегілім* – 'книга хвали'.

Теми всіх псалмів релігійного характеру, проте форма їхня різноманітна. Вони є живим виразником віруючої душі, яка виливається молитвою до Бога в контрастних почуттях та переживаннях: сум – радість, пригноблення – щастя, покута – хвала.

---

*Зразок аналізу взято з навчального посібника О. Д. Ципердюк «Мова творів конфесійної літератури» (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2015, с. 86–89). Текст проаналізувала студентка четвертого курсу Інституту філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника *Ірина Червінська*.

У канонічній збірці 150 псалмів. Більшу частину їх приписують Давидові. Тематично псалми розрізняються між собою. Є серед них благальні, подячні, царські, які проказував сам цар, історично-повчального характеру, такі, які мали на меті розбудити й укріпити віру в Бога, а також псалми-гімни на прославу Господа, до яких і належить 148-ий псалом.

Псалми умовно можна було б віднести до підстилю молитви, бо це були одні з перших зразків молитвеного піснеспіву. Проте ці піснеспіви входять до складу святих, богонатхнених книг християнства, визнаних церквою, тому відносимо їх до підстилю канонічної літератури.

Уже від найдавніших, перших часів християнства молитва псалмами посідала друге місце після Господньої молитви. Краса псалмів захоплює, їхня гармонійність та мелодійність вражають. Саме цим, на нашу думку, вони відрізняються від інших канонічних текстів Біблії.

Читаючи або слухаючи псалми, потрібно зважати на те, що ціла низка елементів їхньої образності (метафори, епітети, фразеологізми), які, на перший погляд, навіть деколи відчужують, пов'язані з особливим східним темпераментом. Мова псалмів пристрасна, емоційна, експресивна.

Щоб краще зрозуміти оту молитовну пристрасність, яка, мабуть, найбільшою мірою виявлялась у псалмах-гімнах, перейдемо до детальнішого аналізу поданого тексту.

Псалом має своєрідне обрамлення: він починається і закінчується словом *алілуя*, що в перекладі з гебрійської означає «Хваліте Господа», що й визначає основну думку тексту – віддавати шану і славу Творцеві всього суцього. Більше того, акцентуація на цій думці досягається повторенням дієслова *хвалити*, ужитого в наказовому способі, яке трапляється в тексті шість разів у двох формах: простій (*хваліте*) та аналітичній (*нехай хвалять*).

Далі автор перелічує усіх тих, хто повинен віддавати хвалу імені Господньому. Цей перелік можна умовно поділити на такі групи:

- 1) світ невидимий, потойбічний: ангели та небесні воїнства;
- 2) об'єкти неживої природи: сонце, місяць, зорі, небеса, води, морські безодні, гори, пагорби;
- 3) явища природи: град, сніг, вогонь (у значенні 'блискавка'), туман, буйний вітер;
- 4) об'єкти живої природи: садовина, кедри, кити, звір дикий, скот усілякий, гад, птах крилатий;

5) люди: царі, народи, князі, судді, хлопці, дівчата, старі, юнацтво.

Використовуючи ці звертання у тексті, псалмоспівець прагне досягнути увесь всесвіт у своєму проханні і показати читачам (слухачам), що Господня велич є настільки великою, що Його повинно славити все видиме й невидиме: *бо Він повелів, і створилось; поставив їх на віки вічні.*

Цікавою є тавтологія у фрагменті *небеса небес, – і води, що над небесами.* Роль цієї стилістичної фігури полягає в тому, щоб розмежувати два різних поняття: небо як обитель Божу та небо як атмосферу. З цією метою іменник *води* в цьому рядку вжито в переносному значенні, тому що давні євреї уявляли небеса як океани, у яких плавають усі небесні тіла.

Натрапляємо в тексті й на гебрайські фразеологізми *підняв ріг народу свого, виконує Його слово* та стійке словосполучення *сини Ізраїля*. Вислів *підняв ріг народу свого* означає ‘вивищив над усіма, вибрав з-поміж усіх’. У давніх євреїв ріг був сакральним символом, символом божественної сили, могутності, обраності. Цей символ неодноразово вживається в усіх текстах Старого та Нового Заповітів, зокрема в Апокаліпсисі Йоана Богослова в агнця було сім очей та сім рогів, що означало повному наповненості *Святим Духом*. Тому тут цей вислів ужитий з метою підняття духа та для нагадування, за що всі повинні хвалити Господа.

Вислів *виконує Його слово* означає ‘слухає Господа’. Тут вислів виконує виховну функцію, бо якщо буйний вітер *виконує Його слово*, то ми, прості смертні, тим більше повинні жити за законом і словом Божим. Перифраза *сини Ізраїля* – це синонім до слова *євреї*. Так вони себе називали для того, щоб не забути про своє походження, історію та покликання – народження Месії, Спасителя світу.

Оскільки ми аналізуємо український переклад 148-го псалма Давидового, то розглянемо детальніше його мовні особливості.

Щоб надати текстові винятковості й небуденності, згідно з ознаками релігійного стилю, перекладач використовує такі мовні засоби:

1) старослов'янізми: *воїнство, небеса, во вишніх, створитися, гад, єдине, хвала, скот, повеліти*; стилетвірну функцію в деяких словах виконують такі словотворчі засоби, як суфікс *-ес-* (*небеса*), префікс *со-* (*створитися*); типовим для старослов'янської мови є використання прийменника *во* (*во вишніх*);

2) епітети: *воїнства небесні, ясні зорі, морські безодні, буйний вітер, звір дикий, скот усілякий, птах крилатий, високе ім'я, судді*

земні. Більшість із них (*буйний вітер, звір дикий, птах небесний*) не лише надають текстові небуденності та урочистості, але й наближають його до народних, фольклорних зразків;

3) історизми (*царі, князі*) та архаїзми (*скот*), які також виконують функцію стилізації, а також нагадують читачеві про давність псалма, про часи, коли він був написаний.

Експресивності та емоційності тексту надають окличні речення на початку твору. Псалмоспівець ніби наголошує: *Хваліте Господа усією силою своєю, усіма змислами своїми, Хваліте Господа з усією пристрастю душі та серця, як лише вмієте і можете, Хваліте Господа так, щоб увесь Всесвіт, ним створений, звучав в унісон.*

Отже, поданий зразок тексту 148 Псалма належить до творів конфесійного стилю, тому що має всі лексичні та граматичні ознаки, які притаманні релігійним текстам, а саме: наявність гебраїзмів, численних старослов'янizmів, епітетів та інших стилістичних фігур, експресивність тексту, яка досягається інтонаційним забарвленням окличних речень.

Оксана ЦИПЕРДЮК

ТЕКСТ

ЯК ОБ'ЄКТ МОВНОГО РЕДАГУВАННЯ

*Інструктивно-методичні матеріали
до практичних занять і самостійної роботи*

для студентів IV курсу спеціальності
«Філологія (українська мова і література)»
денної форми навчання

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура "Times New Roman". Ум. друк арк. 10,8
Наклад 100 пр. Зам. № 136 від 10.12.2020

Друк: підприємець Голіней О. М.
76000, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,
тел.: +38 066 4816 601 , +38 050 540 30 64